

Andrzej Michalik

**Rachunkowość
i podatki
organizacji pozarządowych**

Rachunkowość i podatki organizacji pozarządowych
Copyright © 2004 by Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości bądź części niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki, wymaga pisemnej zgody wydawcy.

Redakcja merytoryczna:
Edward Karwowski

Redakcja i korekta:
Dorota Matejczyk, Beata Juraszek-Kopacz, Katarzyna Sadło

Opracowanie graficzne, łamanie, projekt okładki, druk:
„dd Studio” Dariusz Piekut

Wydawca:
Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
ul. Zakopiańska 21 m. 3/4, 03-934 Warszawa
tel./faks: (22) 616 32 47, 616 33 16
www.frso.pl, e-mail: frso@frso.pl

ISBN 83-915864-7-2

Fundatorzy wydania:
Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności
Fundacja Bankowa im. L. Kronenberga

Spis treści

Wstęp	5
1. Rachunkowość organizacji pozarządowych	7
1.1. Dokumentacja księgowa stowarzyszeń i fundacji	7
1.2. Osoby odpowiedzialne w organizacji za prowadzenie rachunkowości	9
1.3. Nadrzędne zasady rachunkowości	10
1.4. Ogólne zasady prowadzenia rachunkowości w organizacjach pozarządowych	11
1.5. Opis przyjętych zasad rachunkowości	21
1.6. Terminy wykonania obowiązków w zakresie rachunkowości ...	22
1.7. Rachunkowość organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej	23
1.8. Wzorcowy plan kont organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej	24
1.9. Prowadzenie kasy - dokumentacja kasowa	27
1.10. Typowe księgowania w organizacjach nieprowadzących działalności gospodarczej	29
1.11. Inwentaryzacja aktywów i pasywów majątku organizacji	31
1.12. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalenie wyniku finansowego	32
1.13. Sprawozdanie finansowe organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej	34
1.14. Rachunkowość organizacji prowadzących działalność gospodarczą	35
2. Obowiązki podatkowe organizacji pozarządowych	37
2.1. Podatki, jakim podlega działalność organizacji	37
2.2. Podatek dochodowy od osób prawnych	40
2.2.1. Przychody podatkowe	43
2.2.2. Koszty uzyskania przychodów	47
2.2.3. Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów ..	53
2.2.4. Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	63
2.2.5. Dochody wolne od podatku	71
2.2.6. Darowizny	75
2.2.7. Podstawa opodatkowania i podatek	76
2.2.8. Pobór podatku	78
2.2.9. Terminy wykonania obowiązków w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych	80
2.2.10. Zasady wypełniania deklaracji CIT-2, CIT-2/O, CIT-8 i CIT 8/O	81
2.3. Podatek dochodowy od osób fizycznych	87
2.3.1. Przychód z różnych rodzajów źródeł	88
2.3.2. Koszty uzyskania przychodów przy różnych źródłach przychodu	91

2.3.3.	Podstawa obliczenia i wysokość podatku	93
2.3.4.	Podatek w formie ryczałtu	95
2.3.5.	Pobór zaliczek na podatek dochodowy	96
2.3.6.	Obowiązki podatnika i płatnika w zakresie PIT	98
2.4.	Podatek od towarów i usług	100
2.4.1.	Zakres podatku VAT i przedmiot opodatkowania	100
2.4.2.	Zwolnienia z podatku VAT	102
2.4.3.	Stawki podatku VAT	103
2.4.4.	Zwrot podatku w przypadku zakupów finansowanych z bezzwrotnej pomocy zagranicznej	105
2.4.5.	Działalność organizacji a kasy fiskalne	107
2.4.6.	„Być lub nie być VAT-owcem”	109
2.5.	Podatki i opłaty lokalne	110
2.5.1.	Podatek od nieruchomości	110
2.5.2.	Podatek od środków transportowych	112
2.5.3.	Opłaty lokalne	113
2.6.	Opłata skarbowa.....	114
2.7.	Podatek od czynności cywilnoprawnych	115
2.8.	Ordynacja podatkowa	117
2.8.1.	Urząd właściwy dla podatnika	118
2.8.2.	Interpretacja przepisów	119
2.8.3.	Zobowiązania podatkowe	119
2.8.4.	Odpowiedzialność podatników i płatników	120
2.8.5.	Terminy dotyczące spraw podatkowych	121
2.8.6.	Terminy płatności i zaległość podatkowa	122
2.8.7.	Odsetki za zwłokę i opłata prolongacyjna	123
2.8.8.	Wygaśnięcie i przedawnienie zobowiązań podatkowych	123
2.8.9.	Korekta deklaracji	124
2.8.10.	Postępowanie podatkowe i kontrola podatkowa	125
2.8.11.	Decyzje, postanowienia, odwołania	126
2.8.12.	Zaświadczenia	127
3.	Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	129
3.1.	Podstawa naliczania składek na ubezpieczenia społeczne	129
3.1.1.	Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w przypadku stosunku pracy	132
3.1.2.	Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w przypadku umowy zlecenia	133
3.1.3.	Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w przypadku umowy o dzieło	134
3.2.	Podstawa naliczania składek na ubezpieczenia zdrowotne ..	135
3.3.	Tryb wypełniania i przesyłania dokumentacji do ZUS	138
3.4.	Termin przekazania do ZUS dokumentacji i składek.....	139
	Załączniki	141
	Załącznik nr 1 - Wzór rachunku wyników dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej	141
	Załącznik nr 2 - Wzór bilansu dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej	142
	Załącznik nr 3 - Przykład Zakładowego Planu Kont dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej	148

Wstęp

Organizacje pozarządowe potrzebują do realizacji swoich celów osobowości prawnej. Osobowość prawna stwarza bowiem fundacjom i stowarzyszeniom wiele możliwości. Umożliwia założenie rachunku bankowego, pozyskania siedziby i środków finansowych – jednym słowem, pozwala na prowadzenie działalności.

Jednak posiadanie osobowości prawnej nakłada na organizację wiele obowiązków. Organizacja musi prowadzić rachunkowość, a także rozliczać się z urzędem skarbowym i Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Tymczasem często opierają one swoją działalność na osobach nieprzygotowanych merytorycznie do prowadzenia rachunkowości i gospodarki finansowej osoby prawnej. Niniejsze opracowanie przedstawia w praktyczny sposób ogólne zasady prowadzenia rachunkowości organizacji pozarządowych, wykonywania obowiązków podatkowych i obowiązków związanych z ubezpieczeniami społecznymi oraz zdrowotnymi pracowników.

W rozdziale pierwszym opisano ogólne zasady systemu rachunkowości w podmiotach tego typu. Wyjaśniono też obowiązki członków władz statutowych organizacji. Księgowy lub skarbnik dowie się, jak stworzyć dokumentację opisującą przyjęte przez daną organizację zakładowe zasady (politykę) rachunkowości, w tym zakładowy plan kont, oraz jak prowadzić gospodarkę kasową i rozliczenia pieniężne. Na końcu rozdziału znalazły się porady dotyczące inwentaryzacji i sporządzania sprawozdań finansowych.

W rozdziale drugim przedstawiono w sposób szczegółowy kwestię obowiązków podatkowych w organizacjach pozarządowych w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od towarów i usług, podatków i opłat lokalnych oraz pozostałych obciążających koszty działalności. Rozdział kończy się omówieniem wybranych przepisów ordynacji podatkowej.

W rozdziale trzecim omówiono zagadnienia związane z ubezpieczeniami społecznymi i zdrowotnymi. Znajdują się w nim także wskazówki ułatwiające wypełnienie druków do ZUS-u.

Ze względu na szeroki zakres opracowania nie wszystkie zagadnienia zostały w pełni omówione. Dotyczy to szczególnie rachunkowości organizacji prowadzących działalność gospodarczą. Organizacje te muszą już korzystać z fachowej obsługi księgowej oraz wydawnictw regulujących zasady prowadzenia rachunkowości w tych jednostkach.

Mam nadzieję, że działacze każdej organizacji znajdą w tym wydawnictwie odpowiedzi na nurtujące ich pytania i wątpliwości.

Andrzej Michalik

Rachunkowość organizacji pozarządowych

1

Dokumentacja księgową stowarzyszeń i fundacji

1.1

Jaką rachunkowość muszą prowadzić organizacje pozarządowe będące osobami prawnymi? Oto pytanie, jakie zadają sobie wszystkie zarządy organizacji.

PODSTAWĄ PROWADZENIA RACHUNKOWOŚCI JEDNOSTEK BĘDĄCYCH OSOBAMI PRAWNYMI JEST USTAWA Z DNIA 29 WRZEŚNIA 1994 R. O RACHUNKOWOŚCI, KTÓREJ JEDNOLITY TEKST ZOSTAŁ OGŁOSZONY W DZIENNIKU USTAW NR 76 Z 2002 R., POZ. 694 (Z PÓŹNIEJSZYMI ZMIANAMI), A DLA STOWARZYSZEŃ I FUNDACJI NIEPROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ AKT WYKONAWCZY DO TEJ USTAWY, JAKIM JEST ROZPORZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW Z DNIA 15 LISTOPADA 2001 R. W SPRAWIE SZCZEGÓLOWYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI DLA NIEKTÓRYCH JEDNOSTEK NIEBĘDĄCYCH SPÓŁKAMI HANDLOWYMI, NIEPROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ (Dz.U. z 2001 R. NR 137, POZ.1539, Z PÓŹNIEJSZYMI ZMIANAMI).

Wyjaśnić to zagadnienie na pewno pomoże cytowana poniżej odpowiedź Departamentu Rachunkowości Ministerstwa Finansów – z 18 sierpnia 1997 r., L.dz. DR-6/TŻ-193/97 – adresowana do jednej z organizacji w dzisiejszym województwie śląskim:

„Odpowiadając na pismo z 4.08.1997 r., skierowane do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do wiadomości Ministerstwa Finansów, uprzejmie informuję, że przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z 28.12.1994 r., w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości dla jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej (Dz.U. nr 140, poz. 789 z późn. zm.) dotyczą grup jednostek określonych w art. 80 ust. 3 ustawy o rachunkowości, w tym również związków zawodowych i stowarzyszeń, jeśli nie prowadzą one działalności gospodarczej. Rozporządzenie określa jedynie ramowo dla wszystkich tych jednostek wymagania ogólne w zakresie prowadzenia

przez nie ksiąg rachunkowych. Każda natomiast jednostka uwzględniając przepisy tego rozporządzenia oraz przepisy ustawy o rachunkowości (z wyjątkiem przepisów rozdziałów 6 i 7 tej ustawy), dokonuje wyboru rozwiązań dopuszczonych ustawą i dostosowuje je do potrzeb jednostki, wyodrębniając w rachunkowości operacje istotne z punktu widzenia oceny jej działalności, zgodne z zasadą istotności określoną w art. 8 ust. 1 powyższej ustawy. Jednostka stosując tę zasadę oraz przepisy art. 4 ust. 3 ustawy o rachunkowości może przyjąć uproszczenia w prowadzeniu ksiąg rachunkowych, jeśli nie wywiera to istotnego ujemnego wpływu na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego danej jednostki. Oznacza to, że każda jednostka ma prawo wyboru rozwiązań w prowadzeniu ksiąg rachunkowych i dostosowania tych rozwiązań do jej potrzeb, wynikających z zakresu i rozmiaru prowadzonej działalności, także rozwiązań jak najprostszyc. Ani ww. rozporządzenie, ani też ustawa o rachunkowości nie narzucają jednostce szczegółowych rozwiązań, a jedynie określają zasady ogólne rachunkowości. Wybór i uszczegółowienie rozwiązań należy do jednostki, która stosując art. 10 ust. 1 ww. ustawy powinna posiadać jedynie dokumentację opisującą przyjęte przez nią zasady rachunkowości”.

Wymienione w piśmie rozporządzenie Ministra Finansów z 28.12.1994 r., jak i następne – z 1998 r., przestały obowiązywać 31.12.2002 r. i zostały zastąpione rozporządzeniem Ministra Finansów z 15.11.2001 r., tym niemniej wykładnia ta jest nadal aktualna.

Z ZAPISÓW USTAWY O RACHUNKOWOŚCI, JEJ AKTÓW WYKONAWCZYCH ORAZ CYTOWANEGO POWYŻEJ PISMA JEDNOZNACZNIE WYNIKA, ŻE STOWARZYSZENIA I FUNDACJE MUSZĄ BEZWZGLĘDNIE PROWADZIĆ DOKUMENTACJĘ KSIĘGOWĄ W FORMIE KSIĄG RACHUNKOWYCH.

Ksiąg rachunkowych, często nazywanych księgami handlowymi, **nie można mylić z książkami przychodu i rozchodu**. Te ostatnie służą do prowadzenia ewidencji księgowej jedynie osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą na niewielką skalę.

Osoby odpowiedzialne w organizacji za prowadzenie rachunkowości

Postanowienia art. 3 ustawy o rachunkowości określają pojęcie **kierownika jednostki**. Zgodnie z tym zapisem kierownikiem organizacji jest organ jedno- lub wieloosobowy (zarząd), który zgodnie z obowiązującymi organizację przepisami prawa i statutu uprawniony jest do zarządzania nią, z wyłączeniem pełnomocników ustanowionych przez jednostkę.

Zgodnie z postanowieniami art. 4, ust. 4 ustawy o rachunkowości, za wykonanie obowiązków w zakresie rachunkowości określonych ustawą odpowiada kierownik jednostki, „w tym, z tytułu nadzoru, również w przypadku gdy określone obowiązki w zakresie rachunkowości – z wyłączeniem odpowiedzialności za przeprowadzenie inwentaryzacji w formie spisu z natury – zostaną powierzone innej osobie za jej zgodą. Przyjęcie odpowiedzialności przez inną osobę powinno być stwierdzone w formie pisemnej. W przypadku, gdy kierownikiem jednostki jest organ wieloosobowy, a nie została wskazana osoba odpowiedzialna, odpowiedzialność ponoszą wszyscy członkowie tego organu”.

Wynika z tego, że zarząd odpowiedzialny jest za organizację i samo prowadzenie rachunkowości, jak również za organizację i przeprowadzenie inwentaryzacji majątku organizacji i sporządzanie inwentarza – z tytułu nadzoru.

Jednocześnie, zgodnie z postanowieniami art. 52 ust. 1 i 2 ustawy o rachunkowości, zarząd zapewnia sporządzenie przez organizację sprawozdania finansowego w terminie 3 miesięcy od dnia bilansowego i przedstawienie go w terminie 6 miesięcy od tego dnia organowi organizacji, który zgodnie ze statutem jest uprawniony do jego zatwierdzenia (np. walnemu zebraniu członków, zebraniu plenarnemu zarządu niektórych większych stowarzyszeń, radzie fundacji itp.). Sprawozdanie finansowe podpisują – oprócz osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych – **wszyscy członkowie zarządu** organizacji pod rygorem jego nieważności. Odmowa podpisania sprawozdania przez któregokolwiek z członków zarządu wymaga pisemnego uzasadnienia, które dołącza się do sprawozdania finansowego.

W razie nieprowadzenia księgowości w siedzibie organizacji – jej zarząd jest odpowiedzialny za powiadomienie o tym fakcie właści-

wego urzędu skarbowego w terminie 15 dni od dnia wydania ksiąg rachunkowych do prowadzenia poza jej siedzibę. Jednocześnie zarząd zobowiązany jest zapewnić organom kontroli dostęp do ksiąg rachunkowych w siedzibie organizacji bądź poza nią.

Zarząd organizacji jest odpowiedzialny za terminowe złożenie sprawozdania finansowego organizacji wraz ze wszystkimi wymaganymi dokumentami do tych instytucji, do których organizacja jest zobowiązana przepisami prawa takie dokumenty złożyć. Do pierwszych i najważniejszych obowiązków kierownika jednostki (zarządu) w zakresie rachunkowości należy opracowanie i wdrożenie do stosowania przez organizację zakładowych zasad (polityki) rachunkowości wraz z zakładowym planem kont w formie uchwały zarządu. Zarząd organizacji odpowiedzialny jest także za zapewnienie badania sprawozdania finansowego przez biegłych rewidentów, jeżeli w świetle postanowień art. 64 ustawy o rachunkowości sprawozdanie podlega badaniu. Pozostałe obowiązki wynikające z tematyki należącej do rachunkowości ustalone w art. 4 ust. 3 ustawy o rachunkowości może zarząd przenieść na inne osoby za ich zgodą. Mimo to będzie ponosić nadal odpowiedzialność z tytułu nadzoru.

1.3

Nadrzędne zasady rachunkowości

Ustawa o rachunkowości (w art. 5 – 8) określa nadrzędne zasady rachunkowości.

Zasada ciągłości i kontynuacji działalności nakazuje przyjęte zasady rachunkowości stosować w sposób ciągły, co oznacza, że w kolejnych latach obrotowych należy w ten sam sposób grupować operacje gospodarcze na kontach. W trakcie roku obrotowego nie można zmieniać planu kont, dopuszczalna jest jednak zmiana planu kont polegająca na rozszerzeniu wykazu kont księgi głównej lub ksiąg pomocniczych. Wykazane w bilansie zamknięcia roku obrotowego aktywa i pasywa muszą być w takiej samej wysokości ujęte w otwartych na rok następny księgach rachunkowych.

Zasada memoriału i współmierności zobowiązuje do ujęcia w księgach rachunkowych jednostki wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi

przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty. W celu uzyskania współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów, do aktywów i pasywów zaliczane będą przychody lub koszty dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione.

Zasada ostrożnej wyceny określa obowiązek wyceny poszczególnych składników aktywów i pasywów po cenach ich zakupu lub wytworzenia z uwzględnieniem zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej poszczególnych składników aktywów (ze względu na dotychczasowe umorzenie, rezerwy na znane jednostce ryzyko i grożące straty oraz skutki innych zdarzeń). Poszczególne składniki aktywów i pasywów ustala się oddzielnie.

Ustawa dopuszcza zmianę stosowanych zasad z rozpoczęciem nowego roku obrotowego. Jednak w informacji dodatkowej za rok, w którym wprowadzono zmiany organizacja zobowiązana jest opisać te zmiany i ich wpływ na wynik finansowy. Te założenia dotyczą jednostki, która będzie kontynuowała działalność w latach następnych.

Ogólne zasady prowadzenia rachunkowości w organizacji

1.4

Zgodnie z postanowieniami art. 4 ustawy o rachunkowości wszystkie jednostki obowiązane są do stosowania określonych nią zasad rachunkowości w sposób prawidłowy, zapewniając rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego.

Pojęcie rachunkowości nie zostało w ustawie zdefiniowane, natomiast zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 3 i art. 10 ust. 1 ustawy o rachunkowości do tematyki ustalającej zakres rachunkowości należą następujące kwestie:

- 1. Opracowanie i przyjęcie uchwałą zarządu opisu przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, które obejmują określenie roku obrotowego i wchodzących w jego skład okresów sprawozdawczych, prowadzenie ksiąg rachunkowych, w**

- tym zakładowego planu kont, wykazu stosowanych ksiąg rachunkowych, a w przypadku prowadzenia rachunkowości przy użyciu komputera – wykazu zbiorów tworzących księgi rachunkowe, systemu przetwarzania danych przy użyciu komputera oraz systemu ochrony danych i ich zbiorów,
2. Prowadzenie ksiąg rachunkowych,
 3. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalenie wyniku finansowego,
 4. Przeprowadzenie okresowych inwentaryzacji aktywów i pasywów oraz sporządzanie inwentarza,
 5. Sporządzenie sprawozdań finansowych i innych, których dane wynikają z ksiąg rachunkowych,
 6. Gromadzenie i przechowywanie dokumentacji przewidzianej ustawą,
 7. Poddanie badaniu i ogłaszanie sprawozdań finansowych w przypadkach przewidzianych ustawą.

Przez księgi rachunkowe należy rozumieć dziennik oraz konta księgi głównej i ksiąg pomocniczych zawarte w zbiorach utrwalonych na papierze w postaci ksiąg, rejestrów lub luźnych kart – albo przenoszonych z komputerowych nośników danych; księgi rachunkowe uzgodnione za pomocą zestawienia obrotów i sald lub tylko sald i potwierdzone wykazem składników aktywów i pasywów (inwentarzem sporządzonym metodami inwentaryzacji). Księgi rachunkowe zaliczane do głównych lub pomocniczych w tym znaczeniu obejmują:

- 1) dziennik,
- 2) konta księgi głównej (ewidencji syntetycznej), w której obowiązuje ujęcie każdej operacji zgodnie z zasadą podwójnego zapisu,
- 3) konta ksiąg pomocniczych (służące do ewidencji szczegółowej), co najmniej w zakresie ustalonym postanowieniami art. 17 ustawy o rachunkowości,
- 4) wykaz składników aktywów i pasywów,
- 5) zestawienie obrotów i sald kont księgi głównej oraz zestawienie sald kont ksiąg pomocniczych.

Księgi rachunkowe mogą być prowadzone w postaci luźnych kart kontowych (metoda przebitkowa), rejestrów tabulogramów (amerykanka) lub przy użyciu komputera (program komputerowy FK). Księgi rachunkowe prowadzi się w języku polskim i w walucie polskiej. Każdą operację finansową przeprowadzoną w walucie obcej należy przeliczyć na walutę polską według średniego kursu NBP w dniu przeprowadzenia operacji. Na dzień bilansowy wycenia się posiadaną walutę obcą według kursu średniego NBP z tego dnia.

Księgi rachunkowe otwiera się na dzień rozpoczęcia działalności, na początek każdego następnego roku obrotowego, a także na dzień rozpoczęcia ewentualnej likwidacji organizacji.

Otwarcie ksiąg rachunkowych następuje również na dzień rozpoczęcia działalności gospodarczej organizacji. **Otwarcia ksiąg należy dokonać w terminie 15 dni od tego zdarzenia.**

Księgi rachunkowe zamyka się natomiast na ostatni dzień roku obrotowego, na dzień poprzedzający postawienie jednostki w stan likwidacji oraz na dzień zakończenia procesu likwidacyjnego lub upadłościowego. **Zamknięcia ksiąg dokonuje się w ciągu 90 dni od dnia bilansowego.** Ustawa o rachunkowości postanawia, że ostateczne zamknięcie ksiąg rachunkowych starego roku obrotowego i ostateczne otwarcie ksiąg nowego roku powinno nastąpić w terminie 15 dni od dnia w którym nastąpiło zatwierdzenie sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy. Zamknięcie ksiąg rachunkowych polega na nieodwracalnym wyłączeniu możliwości dokonywania zapisów księgowych w zbiorach tworzących zamknięte księgi rachunkowe.

KSIĘGI RACHUNKOWE POWINNY BYĆ PROWADZONE RZETELNIE, BEZBŁĘDNIE, SPRAWDZALNIE I NA BIEŻĄCO.

Księgi rachunkowe są prowadzone **rzetelnie**, jeżeli dokonane w nich zapisy odzwierciedlają stan rzeczywisty.

Bezbłędne prowadzenie ksiąg rachunkowych oznacza, że zapisano w nich kompletnie i poprawnie wszystkie zakwalifikowane do zaksięgowania dowody księgowe dotyczące danego okresu sprawozdawczego oraz że zapewniona została ciągłość zapisów i bezbłędność działania stosowanych procedur obliczeniowych.

Księgi uznaje się za **sprawdzalne**, jeżeli umożliwiają stwierdzenie poprawności dokonanych zapisów, stanów (sald) i procedur obliczeniowych poprzez identyfikację dowodów księgowych, na podstawie których dokonano zapisów. Zapisy w księgach uporządkowane są chronologicznie i systematycznie, umożliwiają sporządzenie sprawozdań, deklaracji podatkowych oraz dokonanie rozliczeń finansowych. W przypadku prowadzenia ksiąg przy użyciu komputera zapewniona jest możliwość kontroli za pomocą wydruków z programu.

Bieżące prowadzenie ksiąg rachunkowych oznacza, że wszystkie operacje ujęte są w księgach rachunkowych oraz sporządzone jest

zestawienie obrotów i sald za dany miesiąc, nie później niż w terminie obowiązującym daną jednostkę do sporządzenia sprawozdania finansowego i deklaracji podatkowych, a za ostatni miesiąc roku obrotowego w terminie do 85 dnia po dniu bilansowym. Rozliczenia dokonywane gotówką zapisane są w księgach rachunkowych w tym samym dniu, w którym zostały dokonane.

Dziennik służy do rejestrowania poszczególnych dokonanych operacji gospodarczych w porządku chronologicznym, tj. w kolejności występowania operacji po sobie. Operacje powinny być wpisywane do dziennika „dzień po dniu”. Ustawa wymaga, aby zapisy dokonywane w dzienniku były kolejno numerowane, a obroty wynikające z tych zapisów sumowane w sposób ciągły. W przypadku gdy księgi rachunkowe prowadzone są przy użyciu komputera, powinno się zapewnić:

- ujmowanie w dzienniku tylko zapisów sprawdzonych,
- automatyczną kontrolę ciągłości zapisów i przenoszenia obrotów,
- niedostępność zbioru dla zmian poza wprowadzeniem dowodów korygujących,
- wydruk dziennika w postaci kolejno ponumerowanych stron nie rzadziej niż na koniec miesiąca.

Jednocześnie ustawa ustala, że zapisu w dzienniku dokonuje się przed zapisem w księdze głównej lub równocześnie. Dziennik jako odrębne urządzenie księgowo występuje jedynie w przypadku prowadzenia księgowości w postaci luźnych kart kontowych (metoda przebitkowa). W takim przypadku zapisu dokonujemy równocześnie na kontach i w dzienniku z przebitki – stosując kalkę. Jeśli prowadzimy rejestry i księgi oprawione lub wiązane w formie tabelarycznej, tzw. amerykanki, dziennik zastępuje kolumna zbiorcza, w której wykazuje się kwotę sumę ogólną kwot występujących w księdze głównej po stronie Dt lub Ct.

Podstawową i najważniejszą księgą służącą do ewidencji syntetycznej zdarzeń i operacji gospodarczych jest księga główna.

Konta księgi głównej służą do ujęcia zapisów w porządku chronologicznym. Wykaz kont syntetycznych księgi głównej określa zakładowy plan kont, który jest częścią składową dokumentacji opisującej przyjęte przez zarząd organizacji do stosowania zakładowe zasady (politykę) rachunkowości. Zapisy w księdze głównej uważa się za kompletne, jeżeli wszystkie operacje dokonane w danym miesiącu zostały ujęte. Zapisów na kontach księgi głównej dokonuje się stosując zasadę podwójnego księgowania, to znaczy, że każdy zapis powinien być dokonany na dwóch (odpowiednich) kontach po ich przeciwnych stronach – raz po stronie Dt (**Wn**) i raz po stronie Ct

(Ma). Sumy kwot zapisanych po każdej ze stron muszą być równe. Zapisów w księdze głównej trzeba dokonać jednym zapisem – kwotą łączną obejmującą wiele operacji szczegółowych tego zapisu, ujętych pojedynczo na kontach szczegółowych w księgach pomocniczych. Na kontach księgi głównej wprowadza się – pod datą otwarcia ksiąg rachunkowych – **bilans otwarcia**, tj. salda początkowe aktywów i pasywów, które powinny być zgodne z bilansem zamknięcia roku poprzedniego.

Jeżeli organizacja prowadzi księgi rachunkowe przy użyciu komputera, zapisy dokonane w ciągu roku na kontach księgi głównej drukuje się albo przenosi na inny trwały nośnik danych nie rzadziej niż raz w roku, na koniec każdego roku obrotowego. Jednocześnie wskazane jest częstsze przenoszenie danych z komputera na trwały nośnik – archiwizowanie np. raz w miesiącu. Zabezpiecza to przed ewentualną utratą danych spowodowaną awarią komputera lub uszkodzeniem programu komputerowego. Jednocześnie, zgodnie z postanowieniami ustawy o rachunkowości, **istnieje obowiązek comiesięcznego drukowania zestawienia obrotów i sald.**

Na koniec każdego miesiąca powinno się porównać zgodność zapisów na danym koncie w księdze głównej z zapisami w ewidencji szczegółowej dodanego konta. Ustawa o rachunkowości nakłada **obowiązek comiesięcznego kontrolowania zgodności wewnętrznej ksiąg rachunkowych.**

Dla każdego z poszczególnych kont księgi głównej można prowadzić ewidencję szczegółową w **księgach pomocniczych**. Zakres prowadzenia ksiąg pomocniczych w organizacji zależy od rozmiarów działalności oraz potrzeby otrzymania szczegółowych rozliczeń.

Konta ksiąg pomocniczych prowadzi się zgodnie z postanowieniami art. 14 ustawy o rachunkowości w szczególności dla:

- 1) **środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz ich umorzeń, według danych potrzebnych do sporządzenia sprawozdania finansowego,**
- 2) **rozrachunków z kontrahentami – imiennie według poszczególnych kontrahentów w sposób zapewniający ustalenie i rozliczenie należności i zobowiązań,**
- 3) **rozrachunków z pracownikami – imiennie dla poszczególnych zatrudnionych osób,**
- 4) **operacji zakupów,**
- 5) **operacji sprzedaży,**

- 6) stanów magazynowych,
- 7) operacji kasowych,
- 8) kosztów działalności operacyjnej, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych i innych operacji istotnych dla określenia aktywów i pasywów bilansu oraz wyniku finansowego w rachunku zysków i strat.

Zakres ewidencji szczegółowej w księgach określa zarząd organizacji w przyjętych zasadach (polityce) prowadzenia rachunkowości. Konta ksiąg pomocniczych traktuje się jako uszczegółowienie zapisów na kontach księgi głównej w porządku systematycznym. Mogą to być:

- 1) wyodrębnione księgi (kartoteki) w ramach kont księgi głównej; suma sald początkowych i obrotów na kontach ksiąg pomocniczych stanowi saldo początkowe i obroty odpowiadającego im konta księgi głównej,
- 2) wyodrębniony system kont szczegółowych.

Sporządzanie **Zestawienia obrotów i sald z kont księgi głównej** na koniec każdego miesiąca na podstawie zapisów na kontach księgi głównej jest obowiązkiem wynikającym z ustawy o rachunkowości. Zestawienie to winno zawierać obowiązkowo, oprócz numerów i nazw kont, następujące dane:

- 1) salda kont na dzień otwarcia ksiąg rachunkowych,
- 2) obroty za dany miesiąc oraz obroty narastająco od początku roku,
- 3) saldo na koniec danego miesiąca,
- 4) sumę bilansu otwarcia, obrotów danego miesiąca oraz sumę obrotów narastająco od początku roku i salda na koniec miesiąca.

Obroty wykazane narastająco od początku roku w zestawieniu obrotów i sald powinny być zgodne z obrotami wynikającymi z dziennika sumowanymi w sposób ciągły. W przypadku prowadzenia ksiąg rachunkowych za pomocą komputera program komputerowy powinien zapewniać sporządzenie takiego zestawienia. **Należy jednak pamiętać o obowiązku comiesięcznego wydrukowania tego zestawienia w formie tabulogramu.**

W przypadku prowadzenia ksiąg rachunkowych w formie luźnych kart kontowych powinno się sporządzać ręcznie takie zestawienia. Można w tym celu zastosować rozprowadzane druki akcydensowe takich zestawień obejmujące 12 kolejnych miesięcy roku obrotowego oraz jego podsumowanie.

W przypadku prowadzenia kont szczegółowych ustawa o rachunkowości nakłada na nas **obowiązek sporządzania również zestawienia sald z ksiąg pomocniczych z poszczególnych sald wynikających z kont księgi głównej**. Zestawienie takie sporządza się dla każdego konta księgi głównej, dla którego prowadzona jest ewidencja szczegółowa. Sporządza się je raz w roku na dzień zamknięcia ksiąg danego roku. Zestawienia takie przygotowuje się również na dzień przeprowadzania inwentaryzacji odpowiednich grup składników aktywów. Mają one służyć do sprawdzenia zgodności ewidencji szczegółowej z ewidencją syntetyczną na odpowiednich kontach, co może mieć pozytywny wpływ na wynik rozliczenia inwentaryzacji.

Zgodnie z postanowieniami art. 21 ust 2, 3, i 4 omawianej ustawy o rachunkowości **podstawą zapisów w księgach rachunkowych są dowody księgowe** stwierdzające dokonanie operacji; są to przede wszystkim dowody źródłowe.

Dowody te można podzielić na:

- 1) **zewnętrzne obce**, np. faktury, rachunki, dowody „Kasa przyjmie”, „Kasa wypłaci”, które zostały sporządzone przez kontrahentów, a organizacja otrzymała oryginały,
- 2) **zewnętrzne własne**, np. faktury, rachunki, dowody „Kasa przyjmie”, „Kasa wypłaci”, sporządzone przez organizację i których oryginał został przekazany kontrahentom,
- 3) **wewnętrzne** – dotyczące operacji wewnątrz organizacji, np. polecenie księgowania (PK).

Dowód księgowy powinien zawierać, zgodnie z postanowieniami art. 21 ustawy o rachunkowości, co najmniej następujące dane:

- 1) **określenie rodzaju dowodu (nazwę dowodu, np. faktura, rachunek itp.) oraz jego numeru identyfikacyjnego,**
- 2) **określenie stron (nazwy i adresy wystawcy i odbiorcy) dokonujących operacji,**
- 3) **opis operacji oraz jej wartość, o ile to możliwe również wymienioną w jednostkach naturalnych,**
- 4) **datę dokonania operacji, a gdy dowód został wystawiony w innym dniu niż data operacji, również datę wystawienia tego dowodu,**
- 5) **podpis wystawcy dowodu oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki majątkowe (składniki aktywów). Jeżeli dowód nie dokumentuje przekazania lub przyjęcia składników aktywów lub nie jest dokumentem zastępczym, podpisy mogą być zastąpione znakami zapewniającymi możliwość ustalenia tych osób.**

Na dowodzie stanowiącym podstawę do księgowania musi znajdować się numer identyfikacyjny dowodu nadany przez księgowość organizacji oraz stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowania do ujęcia w księgach rachunkowych, a także sposób ujęcia tego dowodu w księgach rachunkowych (dekretacja) wraz z podpisem osób odpowiedzialnych za te zapisy.

Powyższe ustalenia powodują, że każdy dowód powinien być sprawdzony pod względem merytorycznym oraz pod względem formalnym i rachunkowym, a także zatwierdzony do realizacji. Sprawdzenia te i zatwierdzenie powinny być dokonane przez osoby wykonujące te czynności. Najczęściej wykonanie tych czynności potwierdza się pieczęcią o następującej treści:

Sprawdzono pod względem merytorycznym:

Dnia:..... **podpis:**

Sprawdzono pod względem formalnym i rachunkowym

Dnia:..... **podpis:**.....

Zatwierdzono do ujęcia w księgach rachunkowych.

i zapłaty w kwocie:

dnia:.....

Podpis księgowego

Podpis Prezesa Zarządu

Dopiero w momencie zakończenia sprawdzania dokumentu i zatwierdzenia go do realizacji staje się on dowodem księgowym i podstawą do ujęcia operacji w księgach rachunkowych.

W wolnych miejscach na dokumentach księgowych powinno się opisać, z jakich środków (jakiej dotacji) koszty zostaną pokryte. Jednocześnie należy pamiętać, że nie wolno tej samej kwoty wydatku pokryć z różnych dotacji czy środków własnych. Można część wydatku ujętego na dokumencie pokryć z jednej dotacji, a pozostałą część z innej dotacji lub środków własnych. Jednak suma tych pokryć nie może być wyższa niż kwota wyszczególniona na dokumencie.

Należy też pamiętać o dokonywaniu tych opisów na dokumentach kosztowych pokrytych z dotacji oraz o wykonaniu obowiązków wynikających z ustawy o zamówieniach publicznych.

Podstawą zapisów w księgach rachunkowych mogą być również sporządzane przez daną jednostkę dowody księgowe:

- 1) **zbiorcze**, służą do dokonania łącznych zapisów zbioru dowodów źródłowych, które muszą być wymienione pojedynczo,

- 2) **korygujące** – służące do korygowania poprzednich zapisów,
- 3) **rozliczeniowe** – ujmuje już dokonane zapisy według nowych kryteriów kwalifikacyjnych,
- 4) **zastępcze** – wystawione do czasu otrzymania zewnętrznego obcego dowodu źródłowego.

W przypadku uzasadnionego braku możliwości uzyskania obcego dowodu źródłowego – zarząd danej organizacji może zezwolić na udokumentowanie operacji za pomocą **zastępczego dowodu księgowego**, który sporządzają osoby dokonujące tych operacji. Dowód zastępczy nie może dotyczyć jednak operacji, których przedmiotem są zakupy opodatkowane podatkiem od towarów i usług oraz skup metali nieżelaznych od ludności.

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 30.01.1997 r., sygn. akt. I S.A./Kr 1094/96, stwierdził, że aby dowód można było ująć w księgach rachunkowych, musi zawierać dane, o których wyżej. Nie mogą zatem być księgowane dowody różnego rodzaju, np. oświadczenia, które nie posiadają wymaganych cech. Nie stanowią podstawy do księgowania wydruki z kas fiskalnych sklepów, gdyż nie zawierają danych odbiorcy.

Zgodnie z postanowieniami ustawy o rachunkowości nie powinno się poprawiać żadnych dowodów księgowych, jeżeli w operacji gospodarczej uczestniczy więcej niż jedna strona. W razie stwierdzenia błędów w dowodach – należy skontaktować się z ich wystawcą, który powinien wystawić nowy dowód, wolny od błędów. Ważnym zagadnieniem jest problem **poprawiania błędów w księgach rachunkowych**. Postanowienia art. 25 ust. 1 i 2 ustawy o rachunkowości ustalają dokonanie poprawek w dwojaki sposób.

W przypadku ręcznego prowadzenia ksiąg rachunkowych w miesiącu dokonania błędnego zapisu należy ten zapis poprawić „poprzez skreślenie dotychczasowej treści i wpisanie nowej, z zachowaniem czytelności błędnego zapisu, oraz podpisać poprawkę z umieszczeniem daty; poprawki te muszą być dokonane jednocześnie we wszystkich księgach rachunkowych”. Przy poprawianiu błędów tym sposobem niedopuszczalne jest stosowanie korektora likwidującego błędny zapis. Poprawka musi być wykonana w sposób staranny, czytelny i trwały.

Przy stwierdzeniu błędu – po upływie miesiąca, w którym dokonano zapisu, przy ręcznym prowadzeniu ksiąg rachunkowych oraz w każdym przypadku w razie prowadzenia ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera poprawy błędnego za-

pisu dokonuje się „przez wprowadzenie do ksiąg rachunkowych dowodu zawierającego korekty błędnych zapisów, dokonane tylko zapisami dodatnimi albo tylko ujemnymi”. Należy tego dokonać wystawiając druk polecenia księgowania (PK), w którym podaje się dane identyfikujące błędnie księgowaną operację, dane księgowe zapisane błędnie, dane poprawne oraz inne dane uzasadniające dokonanie korekty błędu. Korektę błędnego zapisu można dokonać zapisami ujemnymi (storno czerwone) za pomocą liczb ujemnych, na tych samych kontach i po tej samej stronie co błędny zapis. Korekta dokonana w ten sposób ma tę zaletę, że nie powoduje zbędnego zwiększenia obrotów w księgach rachunkowych oraz zachowuje czystość obrotów na kontach. Zapis sumami dodatnimi (storno czarne) polega na wprowadzeniu do ksiąg zapisu korygującego na tych samych kontach, na których figuruje błędny zapis, lecz po odwrotnej stronie tego konta. Zawsze jednak należy pamiętać o obowiązku dwustronnego zapisu na kontach księgi głównej.

DOKUMENTACJA FINANSOWA (KSIĘGI RACHUNKOWE I DOWODY) WINNA BYĆ PROWADZONA W SIEDZIBIE ORGANIZACJI. JEŚLI PROWADZIMY DOKUMENTACJĘ POZA SIEDZIBĄ ORGANIZACJI, NP. PRZEZ BIURO RACHUNKOWE, ZARZĄD DANEJ ORGANIZACJI MA OBOWIĄZEK ZAWIADOMIENIA O TYM FAKCIE WŁAŚCIWEGO DLA ORGANIZACJI URZĘDU SKARBOWEGO W TERMINIE 15 DNI OD DNIA PRZENIESIENIA DOKUMENTACJI POZA SIEDZIBĘ.

Przy wyborze biura rachunkowego do prowadzenia ksiąg rachunkowych powinno się sprawdzić, czy biuro posiada uprawnienia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Biuro rachunkowe, które nie posiada takich uprawnień, nie powinno podejmować się prowadzenia ksiąg rachunkowych. Jednocześnie zarząd organizacji ma obowiązek przejęcia dokumentacji finansowo-księgowej do siedziby organizacji na czas kontroli zewnętrznej i wewnętrznej (urząd skarbowy, ZUS, komisja rewizyjna itp.). Natomiast zatrudnienie księgowego na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło czy umowy wolontariatu nie jest ograniczone żadnymi przepisami. Należy jedynie dopilnować, aby ta osoba podpisała oświadczenie o przyjęciu odpowiedzialności za prowadzenie ksiąg rachunkowych i prowadziła dokumentację finansowo-księgową w siedzibie jednostki (w jednym z miejsc prowadzenia działalności przez organizację), jej praca powinna być nadzorowana przez zarząd.

Każda organizacja powinna posiadać dokumentację opisującą w języku polskim przyjęte przez nią zasady – zakładową politykę rachunkowości.

Przez zasady (politykę) rachunkowości zgodnie z postanowieniami art. 3 ust. 1 pkt. 11 rozumie się wybrane i stosowane przez jednostkę, odpowiednie do jej działalności, rozwiązania dopuszczone przepisami ustawy i zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych.

Dokumentacja przyjętych zasad (polityka) rachunkowości, zgodnie z postanowieniami art. 10 ustawy o rachunkowości powinna określać:

- 1) rok obrotowy i wchodzące w jego skład okresy sprawozdawcze;
- 2) metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru,
- 3) sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych, w tym co najmniej:
 - a) **zakładowy plan kont**, ustalający wykaz kont księgi głównej, przyjęte zasady klasyfikacji zdarzeń i operacji gospodarczych, zasady prowadzenia kont ksiąg pomocniczych oraz ich powiązania z kontami księgi głównej,
 - b) **wykaz ksiąg rachunkowych**, a w wypadku prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera – wykaz zbiorów danych tworzących księgi rachunkowe na komputerowych nośnikach danych z określeniem ich struktury, wzajemnych powiązań oraz ich funkcji w organizacji całości ksiąg rachunkowych i w procesach przetwarzania danych,
 - c) **opis systemu przetwarzania danych**, a w wypadku prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera – opis systemu informatycznego, zawierającego wykaz programów, procedur lub funkcji, w zależności od struktury oprogramowania, wraz z opisem algorytmów i parametrów oraz programowych zasad ochrony danych, w tym w szczególności metod zabezpieczenia dostępu do danych i systemu ich przetwarzania, a ponadto określenie wersji oprogramowania i daty rozpoczęcia jego eksploatacji,
- 4) **system służący ochronie danych i ich zbiorów**, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów.

W sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy o rachunkowości, przyjmując zasadę (politykę) rachunkowości, dana jednostka może stosować krajowe standardy rachunkowości wydane przez uprawniony, w myśl ustawy, Komitet Standardów Rachunkowości. W przypadku braku odpowiedniego standardu krajowego mogą być stosowane Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Decyzja wprowadzająca (np. uchwała zarządu) zakładowe zasady (politykę) rachunkowości, powinna ponadto na podstawie postanowień art. 50 ustawy o rachunkowości określać własny wzór sprawozdania finansowego.

1.6

Terminy wykonania obowiązków w zakresie rachunkowości

Organizacja zobowiązana jest do prowadzenia rachunkowości w sposób umożliwiający zachowanie podanych w poniższej tabeli terminów, przy założeniu, że rok obrotowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym.

I.p.	Termin wykonania	Zakres wykonanych zadań
1	Data wpływu pierwszych środków do kasy lub na rachunek bankowy nie wcześniej niż dzień zarejestrowania	Uruchomienie rachunkowości i otwarcie ksiąg rachunkowych
2	Na dzień 1 stycznia nowego roku obrotowego	Otwarcie ksiąg rachunkowych następnego roku obrotowego w terminie do 15 dnia nowego roku
3	Do dnia obowiązku sporządzenia deklaracji, sprawozdania itp. Najczęściej do 15 dnia następnego miesiąca	Zakończenie księgowania dokumentów za miesiąc, np. styczeń – listopad
4	Do 85 dnia po dniu bilansowym	Zakończenie księgowania dokumentów za grudzień poprzedniego roku obrotowego
5	Od 1 października do 15 stycznia następnego roku	Przeprowadzenie i rozliczenie inwentaryzacji aktywów i pasywów np. materiałów, środków trwałych, należności i zobowiązań
6	31 grudnia lub wcześniej po dokonaniu ostatniej operacji kasowej w roku obrotowym	Przeprowadzenie inwentaryzacji środków pieniężnych w kasie organizacji
7	Do 90 dnia po dniu bilansowym (31 marca)	Sporządzenie sprawozdania finansowego, bilansu rachunku zysków i strat lub rachunku wyników
8	W ciągu 6 miesięcy od dnia bilansowego, czyli najpóźniej do 30 czerwca następnego roku	Zatwierdzenie sprawozdania finansowego, bilansu i rachunku zysków i strat, wprowadzenie do sprawozdania finansowego dodatkowych informacji z objaśnieniem, podjęcie uchwały o podziale zysku lub pokryciu straty
9	Do 15 dni od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego	Zamknięcie ostateczne ksiąg rachunkowych starego roku i przeniesienie bilansu zamknięcia/otwarcia do ksiąg nowego roku
10	W ciągu 10 i 15 dni po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za dany rok – odpowiednio	Złożenie sprawozdania finansowego wraz z uchwałą zatwierdzającą do urzędu skarbowego i KRS

Rachunkowość organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej

Nieco inaczej reguluje zasady prowadzenia rachunkowości rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej, które opublikowane zostało w Dzienniku Ustaw z 2001 r. nr 137, poz. 1539 (Zmiana: Dz.U. z 2003 r. nr 11, poz. 117).

Przepisy te stosuje się do niektórych jednostek niebędących spółkami prawa handlowego, nieprowadzących działalności gospodarczej, a w szczególności do stowarzyszeń, związków zawodowych, organizacji pracodawców, izb gospodarczych, fundacji, organizacji dobroczynności i opieki społecznej oraz przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych. Przepisy te nie dotyczą kościelnych osób prawnych nieprowadzących działalności gospodarczej.

Rozporządzenie definiuje działalność statutową jako działalność jednostki niemającą charakteru działalności gospodarczej, określoną przepisami prawa i statutem jednostki. Natomiast funduszem statutowym jest fundusz podstawowy jednostki, tworzony na podstawie przepisów prawa i jej statutu, przeznaczony na finansowanie działalności statutowej.

Organizacje te mają obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych stosując odpowiednie przepisy ustawy o rachunkowości, z uwzględnieniem przepisów rozdziałów 2-6 ustawy.

Do **przychodów** jednostki zalicza się otrzymane środki pieniężne i inne aktywa finansowe ze źródeł określonych odrębnymi przepisami prawa i statutem, w tym otrzymane składki statutowe, nieodpłatnie otrzymane składniki majątku, a także kwoty należne ze sprzedaży składników majątku oraz przychody finansowe, dotacje i subwencje, a w przedstawicielstwach przedsiębiorców zagranicznych – także środki pieniężne otrzymane od macierzystego przedsiębiorstwa zagranicznego i przeznaczone na sfinansowanie kosztów działalności przedstawicielstwa.

Do **kosztów** działalności jednostki zalicza się koszty związane z realizacją zadań statutowych, w tym także świadczenia określone statutem. Za koszty takie uważane są również koszty administra-

cyjne jednostki, a w szczególności wynagrodzenia oraz ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia na rzecz pracowników oraz innych osób, odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, zużycie materiałów i energii, usługi obce oraz pozostałe koszty o charakterze administracyjnym.

Różnica pomiędzy przychodami a kosztami, ustalona w rachunku wyników, zwiększa – po zatwierdzeniu rocznego sprawozdania finansowego – odpowiednio przychody lub koszty w następnym roku obrotowym; różnicę dodatnią można zaliczyć na zwiększenie funduszu statutowego.

Organizacja może zrezygnować ze stosowania zasady ostrożnej wyceny przy wycenie aktywów i pasywów na dzień bilansowy określonej w ustawie o rachunkowości.

Zarząd (kierownik jednostki) ustala i aktualizuje dokumentację opisującą w języku polskim przyjęte zasady (politykę) rachunkowości. Jeżeli natomiast organizacja podejmie działalność gospodarczą w ciągu roku obrotowego, wówczas z dniem podjęcia tej działalności stosuje przepisy ustawy o rachunkowości odnoszące się do jednostek prowadzących działalność gospodarczą.

Dzień ten jest dniem rozpoczęcia działalności w rozumieniu przepisu art. 12 ust. 1 ustawy o rachunkowości. Należy w takim wypadku sporządzać nie tylko bilans i rachunek wyników, ale także wprowadzenie (opisowe) do sprawozdania finansowego oraz czwartą część sprawozdania finansowego – dodatkowe informacje i objaśnienia.

1.8

Wzorcowy plan kont organizacji nieprowadzącej działalności gospodarczej

Każda organizacja ma obowiązek opracowania i wprowadzenia do stosowania uchwałą zarządu zakładowego planu kont. Jest on częścią przyjętych zasad (polityki) rachunkowości.

Zakładowa polityka rachunkowości, w tym zakładowy plan kont, wprowadza się do stosowania na okres wieloletni. Bez poważne-

go uzasadnienia żadna jednostka nie powinna w trakcie roku obrotowego zmieniać zakładowego planu kont. Można go jedynie w trakcie roku rozszerzać o nowe konta, bez zmiany numeracji i nazw kont już występujących w księgach.

Mała jednostka ma prawo ograniczyć ilość występujących kont do niezbędnego minimum. W jej planie kont mogą np. występować konta kosztów zespołu „5” z pominięciem kont „4”.

Przykładowy wykaz kont księgi głównej takiej organizacji, niezatrudniającej pracowników na zasadzie umowy o pracę i nieposiadającej środków trwałych, może przedstawiać się następująco:

Zakładowy Plan Kont
(wykaz kont księgi głównej)

.....(nazwa organizacji).....

zatwierdzony uchwałą Zarządu z dnia i obowiązuje od dnia

Numer konta księgi głównej	Nazwa konta
100	Kasa krajowych środków pieniężnych
130	Rachunek rozliczeniowy
139	Rachunek lokat terminowych
149	Środki pieniężne w drodze
200	Rozrachunki krajowe z dostawcami i odbiorcami
220	Rozrachunki z Urzędem Skarbowym
221	Rozrachunki z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych
234	Rozrachunki z pracownikami i działaczami z tytułu zaliczek
249	Pozostałe rozrachunki
510	Koszty działalności statutowej
550	Koszty ogólne administracyjne z wewnętrznym podziałem na ich rodzaje
550-1	Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów
550-2	Koszty zużycia materiałów i energii
550-3	Koszty wynagrodzeń i narzutów na wynagrodzenia
550-4	Koszty usług obcych
550-5	Pozostałe koszty administracji
710	Przychody działalności statutowej (w tym składki)
750	Przychody finansowe
751	Koszty finansowe
760	Pozostałe przychody operacyjne
761	Pozostałe koszty operacyjne
770	Zyski nadzwyczajne
771	Straty nadzwyczajne
800	Fundusz statutowy
820	Rozliczenie wyniku finansowego
840	Rezerwy i rozliczenia międzyokresowe przychodów
860	Wynik finansowy
870	Podatek dochodowy od osób prawnych (wystąpi np. od kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów)

W przypadku, gdy w posiadaniu organizacji są środki trwałe, następuje rozszerzenie planu kont o następujące konta:

- 010 „Środki trwałe”
- 070 „Umorzenie środków trwałych”

Posiadanie wartości niematerialnych i prawnych, np. droższe programy komputerowe, powoduje rozszerzenie planu kont o następujące dwa konta:

- 020 „Wartości niematerialne i prawne”
- 078 „Umorzenie wartości niematerialnych i prawnych”

Zatrudnianie pracownika na zasadzie umowy o pracę powoduje konieczność utworzenia konta 230 – „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”.

W przypadku, gdy organizacja w związku z otrzymaną dotacją (grantem) ze środków bezzwrotnej pomocy z innych krajów, np. Unii Europejskiej, będzie musiała ubiegać się w urzędzie skarbowym o zwrot podatku VAT, należy utworzyć następujące konta:

- 131 „Rachunek bankowy środków pomocowych”
- 222 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu Podatku VAT”
- 223 „Podatek VAT naliczony”
- 224 „Podatek VAT należny”
- 511 „Koszty realizacji programu pokryte ze środków pomocowych”

Jeżeli organizacja podpisze umowę o dotację z budżetu państwa, jednostki samorządu terytorialnego czy funduszy celowych, np. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w których to umowach będzie zobowiązana do prowadzenia rozliczenia tej dotacji na osobnych kontach, zaistnieje konieczność rozszerzenia planu kont o konta:

- 225 „Rozrachunki z tytułu dotacji z
- 512 „Koszty działalności pokryte z dotacji
- 762 „Przychody z dotacji

a w przypadku gdy grant lub dotacja będzie dotyczyła więcej niż jednego roku obrotowego, zaistnieje konieczność rozliczania jej na koniec roku i powstaną dwa dodatkowe konta:

- 640 „Rozliczenie międzyokresowe kosztów”
- 840 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów”

Im bardziej rozbudowana będzie działalność organizacji, tym więcej kont księgowych będzie tworzyło zakładowy plan kont tej organizacji. W przypadku dużych organizacji prowadzących szeroką i różnorodną działalność, gdzie występuje konieczność rozliczania

poszczególnych rodzajów działalności, plan kont będzie zawierał znacznie więcej kont księgi głównej, w tym konta zespołu 4 i 5. Do każdego konta księgi głównej można utworzyć konta szczegółowe w celu dokonania dokładniejszych rozliczeń na tym koncie syntetycznym. Przykładowy wykaz kont takiej organizacji zamieszczony jest na końcu opracowania jako załącznik nr 3.

Prowadzenie kasy – dokumentacja kasowa

1.9

W każdej organizacji prowadzona jest kasa i są operacje kasowe. Niektóre aspekty dotyczące działalności kasy reguluje ustawa z 19 listopada 1999 r., Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. nr 101, poz. 1178 z późn. zm.). Przepisy tej ustawy ograniczają obrót gotówkowy. Ustalają między innymi maksymalne kwoty gotówkowe, jakie mogą być jednorazowo wypłacane innym podmiotom gospodarczym. Jednorazowa wartość należności i zobowiązań, które mogą być zapłacone gotówką, nie może być wyższa niż równowartość 3.000,00 EURO. Jeżeli natomiast suma należności i zobowiązań pomiędzy podmiotami w poprzednim miesiącu przekroczyła równowartość 10.000,00 EURO, to kwota jednorazowej operacji gotówkowej nie może przekroczyć równowartość 1000 EURO. W celu wyliczenia kwot złotych tych operacji w danym miesiącu przyjmuje się średni kurs EURO w NBP z ostatniego dnia poprzedniego miesiąca.

W kasie mogą znajdować się środki pieniężne przeznaczone na bieżące wydatki w maksymalnej kwocie ustalonej przez zarząd organizacji (pogotowie kasowe) oraz środki podjęte z rachunku bankowego na określone rodzaje wydatków i pochodzące z bieżących wpływów do kasy. Również kwota maksymalnego zapasu gotówki w kasie powinna być ustalona przez zarząd w zależności od sposobu zabezpieczenia gotówki. Jeśli w kasie po dokonaniu operacji kasowych pozostanie kwota przewyższająca kwotę pogotowia kasowego, to osoba prowadząca kasę powinna odprowadzić nadwyżkę do banku.

Księgą pomocniczą służącą do rejestracji wpływów do kasy i wydatków z kasy jest raport kasowy.

Osoba prowadząca kasę sporządza raport kasowy w dwóch egzemplarzach. Oryginał wraz ze wszystkimi załącznikami przekazuje do księgowości, natomiast kopię pozostawia w kasie. Każdy raport powinien zawierać wszystkie operacje kasowe dokonane w danym dniu. W przypadku, gdy w organizacji prowadzona jest mała ilość operacji kasowych, raport kasowy może obejmować więcej niż jeden dzień. Jednak najdłuższym okresem, w czasie którego operacje ewidencjonowane są w jednym raporcie, jest okres sprawozdawczy (miesiąc).

Do raportu wpisuje się, na podstawie dokumentów źródłowych, operacje gotówkowe. Zapisów dokonuje się w porządku chronologicznym, tj. w takiej kolejności, w jakiej następują wpłaty i wypłaty. Każda strona raportu kasowego jest oddzielnie sumowana, a łączną sumę obrotów objętych tym raportem wpisuje się do rubryki „obroty dnia”. Następnie do sumy obrotów wynikających z przychodów dodaje się saldo poprzedniego raportu kasowego (poprzedni stan kasy), a następnie odejmuje obroty wynikające z rozchodów kasy i wynik wpisuje się do rubryki „stan kasy obecny”. Osoba prowadząca kasę nadaje numer raportu kasowego i wpisuje, za jaki okres raport jest sporządzany. W przypadku gdy raport ma więcej niż jedną stronę, należy ponumerować poszczególne strony.

NAJBARDZIEJ TYPOWYMI DOKUMENTAMI KASOWYMI SĄ „KASA PRZYJMIE” (KP), „KASA WYPŁACI” (KW), „WNIOSEK O ZALICZKĘ”, „ROZLICZENIE ZALICZKI”, FAKTURY I RACHUNKI OBCE, LISTY PŁAC, RACHUNKI ZA DELEGACJE SŁUŻBOWE ORAZ RACHUNKI Z TYTUŁU UMÓW ZLECENIA LUB UMÓW O DZIEŁO.

Aby dokumenty te stanowiły podstawę do wpisania do raportu kasowego, muszą być bezbłędnie wypełnione i nie mogą zawierać poprawek. Błędne lub zawierające poprawki dokumenty muszą być anulowane, należy wystawić nowe. Druki „KP” i „KW” są drukami ścisłego zarachowania i należy je ponumerować przed użyciem. Numeracja musi mieć zapewnioną ciągłość przez cały okres roku obrotowego. Dokonanie wpłaty środków do kasy potwierdzane jest na druku podpisem kasjera. Wypłatę zaś potwierdzają swoimi podpisami osoba zlecająca wypłatę, kasjer i osoba otrzymująca gotówkę.

Dokumenty „KP” i „KW” oraz raporty kasowe sporządza się na dostępnych w sprzedaży formularzach. Przy wypłacie gotówki osobie nieznannej kasjer powinien zażądać okazania dokumentu tożsamości, którego numery i określenie wystawcy wpisuje na dokumencie potwierdzającym dokonanie operacji.

DOWODY „KP” WYPEŁNIANE SĄ W 3 EGZEMPLARZACH, Z KTÓRYCH ORYGINAŁ OTRZYMUJE WPLACAJĄCY, PIERWSZĄ KOPIĘ DOŁĄCZA SIĘ DO RAPORTU, A DRUGA KOPIA POZOSTAJE W BLOCZKU. RÓWNIEŻ DOWODY „KW” WYPEŁNIA SIĘ W 3 EGZEMPLARZACH, Z KTÓRYCH ORYGINAŁ DOŁĄCZA SIĘ DO RAPORTU KASOWEGO, PIERWSZĄ KOPIĘ OTRZYMUJE ODBIERAJĄCY GOTÓWKĘ, A DRUGA KOPIA POZOSTAJE W BLOCZKU.

Prowadzący kasę nie będzie miał problemu z chronologicznym wprowadzaniem dokumentów do raportu kasowego, jeśli operacje będą dokonywane na podstawie dowodów, które on sam wystawia. Problem może wystąpić z fakturami, rachunkami i innymi dowodami obcymi. W organizacjach działacze pracując społecznie, dokonują zakupów z własnych środków, a następnie, przy najbliższej okazji rozliczają w kasie te dokumenty.

W związku z tym, że często nie ma możliwości wpisania do raportu kasowego wypłaty pod datą wystawienia faktury czy rachunku, należy wystawić dokument KW (kasa wypłaci) z datą wpisania go do raportu kasowego.

Osoba prowadząca kasę winna podpisać oświadczenie o przyjęciu odpowiedzialności materialnej za powierzone mienie. Przejęcie lub przekazanie kasy może nastąpić jedynie protokolarnie, w obecności komisji wyznaczonej przez zarząd. Zarząd powinien sprawdzać pod względem merytorycznym i rachunkowym oraz zatwierdzać do wypłaty wszystkie dowody, na których podstawie następuje wypłata gotówki z kasy.

Typowe księgowania występujące najczęściej w organizacjach nieprowadzących działalności gospodarczej

1.10

Wykaz przykładów typowych księgowania dla małej organizacji, w której nie występuje karta zespołu „4” – „Koszty wg rodzajów i ich rozliczenie”, przedstawia tabela:

L.p.	Nazwa operacji finansowej	Nr konta strony Dt	Nr konta strony Ct
A Księgowanie w raportach kasowych			
1	Wpłata składek członkowskich do kasy	100	710
2	Wpłata do kasy środków pieniężnych pobranych z banku	100	149
3	Wpłata do kasy darowizny na działalność statutową	100	710
4	Wpłata do kasy częściowej odpłatności uczestników	100	710
5	Odprowadzenie środków z kasy do banku	149	100
6	Wyplacenie z kasy wynagrodzenia z umowy zlecenia lub o dzieło	230	100
7	Zakup materiałów na rachunek/fakturę dla działalności statutowej	510	100
8	Zakup materiałów biurowych	550	100
9	Zapłata zobowiązań za faktury/rachunki obce z kasy	200	100
10	Wpłata do urzędu skarbowego podatku z kasy	220	100
11	Gotówkowy zakup środka trwałego	010	100
12	Wyplata zaliczki na zakupy	234	100
13	Wyplata zwrotu kosztów podróży	510 lub 550	100
14	Zwrot niewydatkowanej kwoty zaliczki	100	234
B Księgowanie wyciągów bankowych			
1	Naliczenie odsetek bankowych od lokaty terminowej w banku, naliczanych do stanu rachunku bieżącego	130	750
2	Wpływ na rachunek bankowy składek członkowskich	130	710
3	Wpływ na rachunek bankowy dotacji na działalność bieżącego roku obrotowego	130	760
4	Naliczenie odsetek bankowych na rachunku bieżącym	130	750
5	Wpływ na rachunek bankowy darowizn na działalność statutową	130	710
6	Zapłata należności na faktury/rachunki z rachunku bankowego	200	130
7	Zapłata do urzędu skarbowego podatku z rachunku bankowego	220	130
8	Przekazanie środków na otwarcie lokaty terminowej	149	130
9	Wpływ środków z likwidacji lokaty terminowej	130	149
10	Zapłata składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	221	130
11	Naliczenie przez bank prowizji bankowej	751 lub 550	130
12	Przelew wynagrodzenia na rachunek bankowy pracownika	230	130
C Księgowanie wyciągów z lokat terminowych			
1	Otwarcie lokaty terminowej	139	149
2	Naliczenie odsetek bankowych od lokaty terminowej w banku, który dopisuje odsetki do tej lokaty	139	750
3	Likwidacja lokaty terminowej	149	139
D Księgowanie pozostałych dowodów			
1	Faktury obce za czynsz	510 lub 550	200
2	Faktury za CO lub energię elektryczną	510 lub 550	200
3	Naliczenie amortyzacji środków trwałych	550	070
4	Faktury/rachunki za usługi, np. telefon, transport itp.	550	200
5	Rachunek z umowy o dzieło, umowy zlecenie	550	230
5a	Zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych od poz. 5	230	220
5b	Potrącone składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne od poz. 5	230	221
5c	Naliczenie składek na ubezpieczenie społeczne płacone przez płatnika	550	221

Inwentaryzacja aktywów i pasywów majątku organizacji

1.11

ZGODNIE Z POSTANOWIENIAMI USTAWY Z 29 WRZEŚNIA 1994 R. O RACHUNKOWOŚCI KAŻDA ORGANIZACJA MA OBOWIĄZEK DOKONANIA INWENTARYZACJI AKTYWÓW I PASYWÓW SWOJEGO MAJĄTKU NA OSTATNI DZIEŃ ROKU OBROTOWEGO.

Inwentaryzacja przeprowadzana jest również na dzień zakończenia działalności przez jednostkę oraz na dzień poprzedzający postawienie jej w stan likwidacji lub upadłości. Przebieg inwentaryzacji i jej rozliczenie należy odpowiednio udokumentować. Inwentaryzacji dokonuje komisja inwentaryzacyjna powołana przez zarząd organizacji.

Inwentaryzację przeprowadza się poprzez spisanie poszczególnych pozycji aktywów trwałych lub obrotowych na arkuszach spisu z natury. Następnie dokonuje się porównania z księgami rachunkowymi i sporządza się arkusze różnic inwentaryzacyjnych oraz dokonuje wyjaśnienia i rozliczenia różnic inwentaryzacyjnych. Na zakończenie komisja inwentaryzacyjna sporządza protokół końcowy inwentaryzacji wykazując inwentarz organizacji, i przedkłada go na posiedzeniu zarządu do zatwierdzenia.

Warunkiem końcowym prawidłowo dokonanej inwentaryzacji jest w każdym wypadku rozliczenie inwentaryzacji w księgach roku obrotowego, którego ta inwentaryzacja dotyczy.

Jednocześnie ustawa stwierdza, że w niektórych przypadkach termin ten jest dotrzymany, jeżeli inwentaryzacja będzie przeprowadzona w terminach wymienionych w tabeli.

Rodzaj składnika aktywów	Metoda inwentaryzacji	Termin inwentaryzacji
1) Środki pieniężne znajdujące się w kasie (krajowe i zagraniczne) 2) Papiery wartościowe (weksle, czeki obce, akcje, obligacje itp.) 3) Produkty w toku produkcji	Spis z natury W drodze weryfikacji	Na ostatni dzień roku obrotowego. Co roku.
Znajdujące się na terenie niestrzeżonym 1) zapasy materiałów, półfabrykatów, produktów gotowych, towarów 2) środki trwałe 3) maszyny i urządzenia objęte inwestycją rozpoczętą 4) składniki majątkowe będące własnością obcych jednostek	Spis z natury	Ostatni kwartał roku obrotowego do 15 dnia następnego roku obrotowego, czyli od 1.10. do 15.01. następnego roku. Co roku.
Znajdujące się na terenie strzeżonym 1) zapasy materiałów, półfabrykatów, wyrobów gotowych, towarów objętych ewidencją ilościowo-wartościową	Spis z natury	Ostatni kwartał roku obrotowego do 15 dnia następnego roku obrotowego, czyli od 1.10. do 15.01. następnego roku. Raz na dwa lata.

Rodzaj składnika aktywów	Metoda inwentaryzacji	Termin inwentaryzacji
Znajdujące się na terenie strzeżonym : 1) środki trwałe z wyjątkiem gruntów 2) maszyny i urządzenia objęte budową lub wyposażeniem	Spis z natury	Ostatni kwartał roku obrotowego do 15 dnia następnego roku obrotowego. Najczęściej w okresie od 1.10. do 15.01. następnego roku. Raz na cztery lata
1) Grunty i środki trwałe trudno dostępne 2) Należności sporne i dochodzone na drodze sądowej 3) Należności i zobowiązania wobec pracowników, od 2002 r. również innych osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej 4) Należności i zobowiązania z tytułów publicznoprawnych 5) Inwestycje rozpoczęte (z wyjątkiem maszyn i urządzeń) 6) Wartości niematerialne i prawne 7) Rozliczenia międzyokresowe czynne i bierne oraz przychody podlegające rozliczaniu w czasie 8) Kapitały i fundusze oraz rezerwy	W drodze weryfikacji poprzez porównanie danych w księgach rachunkowych z danymi wynikającymi z dokumentów	Ostatni kwartał roku obrotowego do 15 dnia następnego roku obrotowego. Najczęściej w okresie od 1.10. do 15.01. następnego roku
1) Środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych 2) Należności i zobowiązania (z wyjątkiem publicznoprawnych, spornych i od pracowników, a od 2002 r. tylko należności) 3) Pożyczki i kredyty 4) Własne składniki aktywów powierzone innym jednostkom	W drodze uzyskania potwierdzenia salda	Na ostatni dzień każdego roku obrotowego do 15 dnia następnego roku obrotowego. Najczęściej w okresie od 1.10. do 15.01. następnego roku

Dana organizacja może zrezygnować z powyższych zasad ustawowych i dokonać inwentaryzacji wszystkich składników aktywów i pasywów na ostatni dzień roku obrotowego. Inwentaryzacji gotówki w kasie należy zawsze dokonać po zaksięgowaniu ostatniej operacji kasowej w roku obrotowym i sporządzeniu raportu kasowego.

1.12

Wycena aktywów i pasywów oraz ustalenie wyniku finansowego

Przed sporządzeniem sprawozdania finansowego należy dokonać wyceny aktywów i pasywów oraz ustalić wynik finansowy.

Wyceny aktywów i pasywów na dzień bilansowy, przy założeniu możliwości kontynuacji działalności jednostki, dokonuje się według następujących zasad:

1) środki trwałe w budowie - wycenia się je według cen nabycia lub w wysokości dotychczas poniesionych kosztów wytworzenia, pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty ich wartości,

- 2) długoterminowe aktywa finansowe** – inwestycje, np. udziały w innych jednostkach i długotrwałe papiery wartościowe (lokaty) – według cen nabycia pomniejszonych o ewentualne odpisy aktualizacyjne spowodowane trwałą utratą ich wartości,
- 3) środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne** – według cen nabycia lub kosztów wytworzenia albo wartości przeszacowanej, pomniejszonych o dotychczasowe odpisy amortyzacyjne (umorzenie), a także odpisy aktualizacyjne spowodowane trwałą utratą ich wartości,
- 4) zapasy rzeczowych składników aktywów obrotowych (materiały) oraz krótkoterminowe papiery wartościowe** - według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, nie wyższych od ich cen sprzedaży netto na dzień bilansowy,
- 5) należności i zobowiązania, w tym również z tytułu pożyczek** – w kwocie wymagalnej zapłaty,
- 6) środki pieniężne, kapitały (fundusze) oraz pozostałe aktywa i pasywa** – według wartości nominalnej.

Wszystkie aktywa i pasywa wyrażone w walutach obcych przelicza się na dzień bilansowy według średniego kursu walut NBP na ten dzień. Ewentualne różnice kursowe powstałe przy tym przeliczeniu lub zapłacie należności i zobowiązań w walutach obcych zalicza się do przychodów lub kosztów operacji finansowych.

Do rozliczeń międzyokresowych przychodów organizacja zalicza dotacje, subwencje i dopłaty do budowy lub zakupów środków trwałych w wysokości kwot rzeczywiście otrzymanych na nabycie lub wytworzenie środków trwałych, jeżeli stosownie do innych ustaw nie zwiększają one funduszy własnych. Kwoty ujęte na koncie rozliczeń międzyokresowych przychodów zwiększają stopniowo pozostałe przychody operacyjne, równoległe z naliczaniem odpisów amortyzacyjnych (umorzeniowych) od środków trwałych sfinansowanych z tych źródeł. Na koncie tym należy ująć także otrzymane od kontrahentów przedpłaty na rzecz przyszłych świadczeń, w tym też z tytułu dotacji na pokrycie kosztów działalności organizacji w roku następnym, o ile w umowie zawarto ustalenie, że ta dotacja przeznaczona jest również na realizację zadania w roku następnym.

Wynik finansowy netto (zysk – nadwyżka przychodów nad kosztami, strata – nadwyżka kosztów nad przychodami) w organizacjach społecznych składa się z sumy wyników na działalności operacyjnej (w tym również z operacji finansowych), wyniku na operacjach nadzwyczajnych oraz ewentualnych obowiązkowych obciążeń wyniku z tytułu podatku dochodowego.

Sprawozdania finansowe organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej

KAŻDA ORGANIZACJA MA OBOWIĄZEK SPORZĄDZENIA ROCZNEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO NA DZIEŃ KOŃCĄCY ROK OBROTOWY ORAZ NA KAŻDY INNY DZIEŃ BILANSOWY. SPRAWOZDANIE TO SKŁADA SIĘ Z BILANSU, RACHUNKU WYNIKÓW ORAZ INFORMACJI DODATKOWEJ. SPRAWOZDANIE FINANSOWE SPORZĄDZAMY W ZŁOTÓWKACH I GROSZACH.

W bilansie wykazuje się stany aktywów i pasywów na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych poprzedniego i bieżącego roku obrotowego, podane w kolejności i w sposób określony w załącznikach do ustawy o rachunkowości (dla organizacji prowadzących działalność gospodarczą) lub do omawianego wcześniej rozporządzenia (dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej).

W rachunku wyników (zysków i strat) wykazuje się oddzielnie przychody i koszty oraz zyski i straty za poprzedni i bieżący rok obrotowy, podane w kolejności i w sposób określony w odpowiednich załącznikach do ustawy lub rozporządzenia.

Pozycje bilansu oraz rachunku wyników mogą być wykazywane ze szczegółowością większą niż określona w załącznikach, stosownie do potrzeb i wielkości jednostki.

Informacja dodatkowa organizacji nieprowadzącej działalności gospodarczej powinna zawierać informacje i wyjaśnienia nieobjęte bilansem oraz rachunkiem wyników niezbędne do oceny gospodarki finansowej jednostki, a w szczególności:

- 1) objaśnienia stosowanych metod wyceny aktywów i pasywów oraz przyczyn ewentualnych ich zmian w stosunku do roku poprzedniego,
- 2) uzupełniające dane o aktywach i pasywach,
- 3) informacje o strukturze zrealizowanych przychodów ze wskazaniem ich źródeł, w tym przychodów określonych statutem,
- 4) informacje o strukturze kosztów stanowiących świadczenia pieniężne i niepieniężne określone statutem oraz o strukturze kosztów administracyjnych,

- 5) dane o źródłach zwiększenia i sposobie wykorzystania funduszu statutowego,
- 6) dane dotyczące udzielonych gwarancji, poręczeń i innych zobowiązań związanych z działalnością statutową,
- 7) informacje o tendencjach zmian w przychodach i kosztach oraz składnikach aktywów i źródłach ich finansowania.

Wzór bilansu i rachunku wyników oraz informacji dodatkowej dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej przedstawiają załączniki nr 1 i 2 na końcu książki.

Rachunkowość organizacji prowadzących działalność gospodarczą

1.14

Niniejszy poradnik przeznaczony jest przede wszystkim dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej¹.

Organizacje prowadzące działalność gospodarczą oprócz statutowej muszą prowadzić pełną dokumentację finansowo-księgową, zgodną z postanowieniami ustawy o rachunkowości, jak wszystkie podmioty prawa handlowego. Organizacje te muszą stosować zasady wyceny aktywów i pasywów zgodnie z postanowieniami ustawy o rachunkowości. Z poradnika mogą zatem korzystać w zakresie zasad ogólnych rachunkowości, przeprowadzania inwentaryzacji, gospodarki kasowej oraz terminów dotyczących rachunkowości. Dotyczy ich także rozdział omawiający odpowiedzialność za prowadzenie rachunkowości.

W organizacjach tych prowadzących działalność gospodarczą obok statutowej wzór bilansu, rachunku zysków i strat oraz pozostałych formularzy muszą uwzględniać z jednej strony postanowienia ustawy o rachunkowości oraz z drugiej strony postanowienia **rozpo-**

¹ Rachunkowość organizacji prowadzących działalność gospodarczą jest omówiona w opracowaniu: „Zakładowy Plan Kont i pozostałe części polityki rachunkowości w organizacjach społecznych, fundacjach, stowarzyszeniach” - Wydawnictwo PERFECTUM - AUDIT, Doradcy Finansowo-Księgowi, Spółka z o.o. w Warszawie.

rządzenia wykonawczego Ministra Finansów, o którym wyżej mowa.

Począwszy od roku 2002 organizacje prowadzące działalność gospodarczą sporządzają **sprawozdania finansowe, w skład których wchodzi:**

- **Wprowadzenie do sprawozdania,**
- **Bilans,**
- **Rachunek zysków i strat,**
- **Zestawienia zmian w funduszu własnym²,**
- **Rachunek przepływów pieniężnych³,**
- **Dodatkowe informacje i objaśnienia.**

W organizacjach tych wzór bilansu oraz rachunku zysków i strat stanowią załączniki nr 1 i 2 do ustawy o rachunkowości. Również wzór informacji dodatkowej (bardziej szczegółowej) stanowi załącznik nr 7 do tej ustawy.

Jednostki mające obowiązek badania sprawozdania finansowego sporządzają dodatkowo:

- **Zestawienia zmian w funduszu własnym**
- **Rachunku przepływów pieniężnych**

² Ten formularz sporządzają jednostki mające obowiązek poddania się badaniu przez biegłych rewidentów.

³ j.w.

Obowiązki podatkowe organizacji pozarządowych

2

Podatki, jakim podlega i może podlegać działalność organizacji

2.1

Organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną podlegają przepisom prawa podatkowego. Podstawowym obowiązkiem dla tych organizacji jest obowiązek podatkowy w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych. **Podatek dochodowy od osób prawnych** został ustalony ustawą z 15 lutego 1992 r., o podatku dochodowym od osób prawnych. Jednolity jej tekst ogłoszony został w Dzienniku Ustaw nr 54 z 2000 r., poz. 654. Od tego czasu wprowadzone zostały zmiany, opublikowane w następujących Dziennikach Ustaw:

- w 2000 roku nr 60, poz. 700 i 703, nr 86, poz. 958, nr 103, poz. 1100, nr 117, poz. 1228 i nr 122, poz. 1315 i 1324;
- w 2001 roku nr 106, poz. 1150, nr 110, poz. 1190, nr 125, poz. 1363;
- w 2002 roku nr 25, poz. 253, nr 74, poz. 676, nr 93, poz. 820, nr 141, poz. 1179, nr 169, poz. 1384, nr 199, poz. 1672, nr 200, poz. 1684, nr 230, poz. 1922;
- w 2003 roku nr 45, poz. 391, nr 96 poz.874, nr 137 poz.1302, nr 180 poz. 1759, nr 202 poz.1957.

W przypadku zatrudniania pracowników na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło lub umowy o podobnym charakterze organizacja jako wypłacający (czyli płatnik) zaczyna podlegać odpowiednim obowiązkom w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych.

Podatek dochodowy od osób fizycznych został ustalony ustawą z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jednolity tekst tej ustawy ogłoszony został w Dzienniku Ustaw nr

14 z 2000 r., poz. 176. Od tego czasu opublikowano w Dzienniku Ustaw następujące zmiany:

- w 2000 roku Dz.U. nr 22, poz. 270, nr 60, poz. 703, nr 70, poz. 816, nr 104, poz. 1104, nr 117, poz. 1228, nr 122, poz. 1324;
- w 2001 roku nr 4, poz. 27 i nr 8, poz. 64 nr 52, poz. 539, nr 73, poz. 764, nr 74, poz. 784, nr 88, poz. 961, nr 89, poz. 968, nr 102, poz. 117, nr 106, poz. 1150, nr 110, poz. 1190, nr 125, poz. 1363 i 1370, nr 134, poz. 1509;
- w 2002 roku nr 25, poz.253, nr 74, poz. 676, nr 89, poz.804, nr 135, poz. 1146, nr 141, poz. 1182, nr 169, poz. 1384, nr 181, poz. 1515, nr 200, poz. 1679, nr 240, poz. 2058;
- w 2003 roku nr 45, poz. 391, nr 65, poz. 595, nr 84, poz.774, nr 90 poz. 844, nr 96 poz. 874, nr 122 poz.1143, nr 135 poz.1268, nr 137 poz. 1302, nr 166 poz. 1608, nr 202, poz.1956:

Organizacja prowadząca działalność gospodarczą lub korzystająca ze środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej (w przypadku zwrotu podatku VAT) może podlegać obowiązkowi podatkowemu w zakresie podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowemu.

- **Podatek od towarów i usług (VAT) i podatek akcyzowy** zostały ustalone ustawą z 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. Ustawa została ogłoszona w Dzienniku Ustaw nr 11 z 1993 r., poz. 50. Zmiany do ustawy były ogłaszane w Dziennikach Ustaw:
 - w 1993 roku nr 28, poz. 127 i nr 129, poz.599;
 - w 1994 roku nr 132, poz. 670;
 - w 1995 roku nr 44, poz. 231 i nr 142, poz. 702 i 703;
 - w 1996 roku nr 137, poz. 640;
 - w 1997 roku nr 111, poz. 722, nr 123, poz. 776 i 780, nr 137, poz. 926, nr 162, poz. 1104;
 - w 1998 roku nr 161, poz. 1076;
 - w 1999 roku nr 50, poz. 499, nr 57, poz. 596, nr 95, poz. 1100;
 - w 2000 roku nr 68, poz. 805, nr 105, poz. 1107;
 - w 2001 roku nr 12, poz. 92, nr 39, poz. 459, nr 56, poz. 580, nr 63, poz. 639, nr 80, poz. 858, nr 90, poz. 995, nr 106, poz. 1150 i nr 122, poz. 1324;
 - w 2002 roku nr 19, poz. 185, nr 41, poz. 365, nr 153, poz. 1272, nr 169, poz. 1387, nr 213, poz. 1800 i 1803;
 - w 2003 roku nr 7 poz. 79, nr 84 poz. 774, nr 96 poz. 874, nr 130 poz.1188, nr 137 poz. 1302, nr 199 poz. 1934

Jeśli organizacja posiada własne lub dzierżawione budynki i budowle, samochody ciężarowe o ładowności powyżej 2 ton lub autobusy, to podlegają one przepisom dotyczącym podatków i opłat lokalnych. **Podatek od nieruchomości, podatek od środ-**

ków transportowych, podatek od posiadania psów oraz opłaty lokalne (targowiskowa, miejscowa) zostały ustanowione ustawą z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, której tekst jednolity został opublikowany w Dzienniku Ustaw nr 9 z 2002 r., poz. 84. Zmiany do tej ustawy były publikowane w następujących Dziennikach Ustaw:

- w 2002 r. nr 200 poz. 1683
- w 2003 r. nr 96 poz. 874, nr 110 poz. 1039, nr 188 poz. 1840, nr 200 poz. 1953, nr 203 poz. 1966

Organizacja, która składa pisma i załączniki w urzędach, odbiera zaświadczenia i zezwolenia oraz udziela pełnomocnictw zobowiązana jest do uiszczenia opłaty skarbowej. **Opłata skarbową** w wersji obecnie obowiązującej została ustalona ustawą z 9 września 2000 r. o opłacie skarbowej, która została opublikowana w Dzienniku Ustaw nr 86, poz. 960. Zmiany do tej ustawy były publikowane w następujących Dziennikach Ustaw:

- w 2001 roku nr 5, poz. 43, nr 60, poz. 610, nr 76, poz. 811, nr 100, poz. 1085, nr 129, poz. 1441;
- w 2002 roku nr 135, poz. 1143, nr 141, poz. 1178, nr 216, poz. 1824;
- w 2003 roku nr 7, poz. 78, nr 96 poz. 874, nr 124 poz. 1154, nr 128 poz. 1176, nr 170 poz. 1651

Zawieranie umów cywilnoprawnych (np. darowizny, pożyczki, spadku, sprzedaży rzeczy i praw majątkowych, ustanowienia hipoteki, umowa spółki czy odpłatnego użytkowania itp.) powoduje powstanie obowiązku podatkowego, co wiąże się z koniecznością wizyty w urzędzie skarbowym w celu jej zarejestrowania i dokonania wpłaty podatku od czynności cywilnoprawnych. **Podatek od czynności cywilnoprawnych** został uchwalony ustawą z 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych opublikowaną w Dzienniku Ustaw nr 86, poz. 959. Zmiany do tej ustawy zostały opublikowane w Dziennikach Ustaw:

- w 2000 roku nr 103, poz. 1099;
- w 2001 roku nr 100, poz. 1085;
- w 2002 roku nr 121, poz. 1031, nr 199, poz. 1672;
- w 2003 roku nr 80, poz. 721, nr 96 poz. 874, nr 137 poz. 1302

Wszystkie czynności związane z postępowaniem w sprawach podatkowych reguluje ustawa z 29 września 1997 r. **Ordynacja podatkowa**, która została opublikowana w Dzienniku Ustaw nr 137, poz. 926 z 1997 r. Zmiany do ustawy zostały opublikowane w Dziennikach Ustaw:

- w 1997 roku nr 160, poz. 1083;

- w 1998 roku nr 106, poz. 668;
- w 1999 roku nr 11, poz. 95;
- w 2000 roku nr 94, poz. 1037, nr 116, poz. 1216, nr 120, poz. 1268, nr 122, poz. 1315;
- w 2001 roku nr 16, poz. 166, nr 39, poz. 459, nr 42, poz. 475, nr 110, poz. 1189, nr 125, poz. 1368, nr 130, poz. 1452;
- w 2002 roku nr 89, poz. 804, nr 113, poz. 984, nr 169, poz. 1387.
- W 2003 roku nr 130 poz. 1188, nr 137 poz. 1302

2.2

Podatek dochodowy od osób prawnych w organizacjach pozarządowych

Błędnym jest myślenie, że organizacje pozarządowe nie płacą tego podatku. Organizacje nie będą płaciły tego podatku, o ile spełnią warunki wymienione w ustawie z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych.

Artykuł pierwszy tej ustawy stwierdza, że „Ustawa reguluje opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów osób prawnych i spółek kapitałowych w organizacji, zwanych dalej „podatnikami” (...) Przepisy ustawy mają również zastosowanie do jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek cywilnych, jawnych, partnerskich, komandytowych, komandytowo-akcyjnych”.

Przepisów tej ustawy nie stosuje się jedynie do przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej, przychodów z gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach oraz przychodów wynikających z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy.

Wszyscy podatnicy, którzy mają siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągnięcia. Natomiast organizacje-podatnicy, które nie mają swojej głównej siedziby lub zarządu na terytorium naszego kraju, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów, które osiągną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W artykule 6 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zwolniono z obowiązku płacenia tego podatku następujące podmioty: Skarb Państwa, Narodowy Bank Polski, jednostki budżetowe, fundusze celowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw (chyba że przepisy tych ustaw stanowią inaczej) przedsiębiorstwa międzynarodowe i inne jednostki gospodarcze utworzone przez organa administracji państwowej wspólnie z innymi państwami na podstawie porozumienia lub umowy (chyba że porozumienia te lub umowy stanowią inaczej) jednostki samorządu terytorialnego w zakresie dochodów określonych w przepisach ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencję Budowy i Eksploatacji Autostrad, Agencję Rynku Rolnego, fundusze inwestycyjne i fundusze emerytalne oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa i Polską Organizację Turystyczną.

Wynika z tego, że organizacje pozarządowe nie są zwolnione jako podmioty z podatku dochodowego od osób prawnych.

Przedmiot opodatkowania określa artykuł 7 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych ustalający, że opodatkowaniu tym podatkiem dochodowym podlega dochód bez względu na rodzaj źródeł przychodów, z jakich został osiągnięty. Natomiast w wypadkach określonych w art. 21 i 22 przedmiotem opodatkowania jest przychód.

Dochodem jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym; jeżeli koszty uzyskania przychodów przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą.

O wysokość straty poniesionej w roku obrotowym można pomniejszyć dochód w najbliższych, kolejnych 5 latach, przy czym w żadnym roku pomniejszenie nie może wynosić więcej niż 50% poniesionej straty.

„PRZYCHODAMI I KOSZTAMI MAJĄCYMI WPŁYW NA USTALENIE DOCHODU PODATKOWEGO SĄ TYLKO TE PRZYCHODY I KOSZTY, KTÓRE ZOSTAŁY WYRAŹNIE OKREŚLONE W PRZEPISACH PRAWA PODATKOWEGO. WSZELKIE INNE SKŁADNIKI WYNIKU FINANSOWEGO, WYNIKAJĄCE Z KSIĄG RACHUNKOWYCH, NIE MOGĄ MIEĆ WPŁYwu NA WYSOKOŚĆ TEGO DOCHODU”.

Tak brzmi wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9.05.1995 r., nr. S.A./Lu 1456/94. Do przychodów podatkowych zatem należy zaliczyć tylko te przychody, które wynikają z zapisów ustawy (z

wyłączeniem przychodów wymienionych w art. 12 ust. 4), a do kosztów należy zaliczyć tylko te, które w myśl ustawy są kosztami uzyskania przychodu. Tak ustalone przychody i koszty do celów podatkowych w przedmiotowych organizacjach będą się znacznie różniły od przychodów i kosztów wynikających z ksiąg rachunkowych organizacji.

Przy ustalaniu dochodu stanowiącego podstawę opodatkowania nie uwzględnia się:

1. przychodów ze źródeł przychodów położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub za granicą, jeżeli dochody z tych źródeł nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym albo są wolne od podatku i kosztów ich uzyskania;
2. przychodów wymienionych w art. 21 i 22 i kosztów ich uzyskania.

Rokiem podatkowym jest rok kalendarzowy, chyba, że postanowienia statutu jednostki określą inny okres i organizacja zawiadomi o tym właściwy urząd skarbowy. Wówczas rokiem podatkowym jest okres kolejnych dwunastu miesięcy kalendarzowych. W przypadku podjęcia po raz pierwszy działalności, pierwszy rok podatkowy trwa od dnia rozpoczęcia działalności do końca roku kalendarzowego albo do ostatniego dnia wybranego roku podatkowego, nie dłużej jednak niż dwanaście kolejnych miesięcy kalendarzowych.

Osoby prawne i jednostki organizacyjne, które nie były dotychczas podatnikami w rozumieniu ustawy, dokonują zawiadomienia właściwego urzędu skarbowego w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia działalności.

Organizacje pozarządowe jako podatnicy tego podatku muszą prowadzić rachunkowość zgodnie z postanowieniami ustawy o rachunkowości. Wynika to z postanowień artykułu 9 ust. 1, który brzmi:

„PODATNICY SĄ OBOWIĄZANI DO PROWADZENIA EWIDENCJI RACHUNKOWEJ, ZGODNIE Z ODRĘBNYMI PRZEPISAMI, W SPOSÓB ZAPEWNIAJĄCY OKREŚLENIE WYSOKOŚCI DOCHODU (STRATY), PODSTAWY OPODATKOWANIA I WYSOKOŚCI NALEŻNEGO PODATKU ZA ROK PODATKOWY, A TAKŻE DO UWZGLĘDNIENIA W EWIDENCJI ŚRODKÓW TRWAŁYCH ORAZ WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH I PRAWNYCH INFORMACJI Niezbędnych do obliczenia wysokości odpisów amortyzacyjnych zgodnie z przepisami art. 16 A–16 M”.

Niezależnie od prawidłowych zapisów w księgach rachunkowych organizacja musi upewnić się, aby dowody księgowe, stanowiące podstawę ujęcia operacji i zdarzeń gospodarczych w księgach ra-

chunkowych, spełniały wymogi określone w szczególności postanowieniami art. 20–22 ustawy o rachunkowości.

Jeżeli natomiast ustalenie dochodu (straty) nie jest możliwe na podstawie dokumentacji księgowej, dochód (stratę) ustala się w drodze oszacowania.

2.2.1. Przychody podatkowe

PRZYCHODAMI, ZGODNIE Z POSTANOWIENIAMI ART. 12 USTAWY, SĄ OTRZYMANE PIENIĄDZE, WARTOŚCI PIENIĘŻNE, W TYM RÓWNIEŻ RÓŻNICE KURSOWE WALUT ORAZ WARTOŚĆ OTRZYMANYCH NIEODPŁATNYCH ŚWIADCZEŃ I PRZYCHODÓW W NATURZE. PRZYCHODEM JEST RÓWNIEŻ WARTOŚĆ, Z ZASTRZEŻENIEM UST. 4 PKT 8, UMORZONYCH LUB PRZEDAWNIONYCH ZOBOWIĄZAŃ, W TYM Z TYTUŁU ZACIĄGNIĘTYCH POŻYCZEK (KREDYTÓW), Z WYJĄTKIEM UMORZONYCH POŻYCZEK Z FUNDUSZU PRACY.

Wartość przychodów w naturze określa się na podstawie cen rynkowych stosowanych w obrocie rzeczami lub prawami tego samego rodzaju i gatunku, z uwzględnieniem ich stanu i stopnia zużycia oraz czasu i miejsca odpłatnego zbycia.

Wartość nieodpłatnych świadczeń ustala się w następujący sposób:

- 1) jeżeli przedmiotem świadczeń są usługi wchodzące w zakres działalności gospodarczej dokonującego świadczenia – należy stosować do obliczeń cenę stosowaną wobec innych odbiorców;**
- 2) jeżeli przedmiotem świadczeń jest udostępnienie lokalu – w wysokości równowartości czynszu, jaki przysługiwałby w razie zawarcia umowy najmu tego lokalu;**
- 3) w pozostałych przypadkach – na podstawie cen rynkowych stosowanych przy świadczeniu usług lub udostępnianiu rzeczy lub praw tego samego rodzaju i gatunku, z uwzględnieniem w szczególności ich stanu i stopnia zużycia oraz czasu i miejsca udostępnienia.**

Do przychodów zgodnie z art. 12 ust. 4 nie zalicza się między innymi:

- 1) pobranych wpłat lub zarachowanych należności na poczet dostaw towarów i usług, które zostaną wykonane w następnych okresach sprawozdawczych, a także otrzymanych lub zwróconych pożyczek (kredytów), z wyjątkiem skapitalizowanych odsetek od tych pożyczek (kredytów);
- 2) kwot naliczonych, lecz nieotrzymanych odsetek od należności, w tym również od udzielonych pożyczek (kredytów);
- 3) przychodów, które w rozumieniu przepisów o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, zwiększają ten fundusz;
- 4) zwróconych, umorzonych lub zaniechanych podatków i opłat stanowiących dochody budżetu państwa albo budżetów jednostek samorządu terytorialnego, niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów;
- 5) zwróconych innych wydatków niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów;
- 6) zwróconych, umorzonych lub zaniechanych wpłat dokonywanych na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na podstawie odrębnych przepisów, niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów;
- 7) odsetek otrzymanych w związku ze zwrotem nadpłaconych zobowiązań podatkowych i innych należności budżetowych, a także oprocentowania zwrotu różnicy podatku od towarów i usług, w rozumieniu odrębnych przepisów;
- 8) należnego podatku od towarów i usług, zwróconej różnicy podatku od towarów i usług oraz zwolnionych od wpłat należności z tytułu podatku od towarów i usług w rozumieniu przepisów o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym;
- 9) przychodów stanowiących wartość nieodpłatnych świadczeń otrzymanych z tytułu korzystania z usług informatyczno-doradczych świadczonych przez punkty konsultacyjno-doradcze działające na podstawie odrębnych przepisów, w ramach rządowego programu wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- 10) wartości świadczeń wolontariuszy, udzielanych na zasadach określonych w przepisach o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Odsetki bankowe od kwot zgromadzonych na lokatach i rachunkach bankowych są przychodem niezależnie od źródła pochodzenia środków znajdujących się na lokatach. Bardzo dokładnie wyjaśnia tę sprawę pismo Ministerstwa Finansów nr PO-3-722-413/HS/96 z 8.07.1996 r.

„W ZWIĄZKU Z PISMEM Z 20 MAJA 1996 R. W SPRAWIE PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB PRAWNYCH MINISTERSTWO FINANSÓW UPREJMIJE WYJAŚNIA, ŻE ODSETKI OD BANKOWYCH LOKAT TERMINOWYCH STANOWIĄ PRZYCHÓD W DACIE ICH OTRZYMANIA. DATĄ OTRZYMANIA ODSETEK, W ZALEŻNOŚCI OD POSTANOWIEŃ UMOWY LOKATY ZAWARTEJ Z BANKIEM, JEST:

- 1) DATA KAPITALIZACJI ODSETEK, JEŻELI LOKATA JEST OPROCENTOWANA W TEN SPOSÓB, ŻE W TRAKCIE JEJ TRWANIA ODSETKI SĄ KAPITALIZOWANE I OD TYCH ODSETEK USTALA SIĘ DALSZE OPROCENTOWANIE ALBO
- 2) DATA POSTAWIENIA ODSETEK DO DYSPOZYCJI WŁAŚCICIELA LOKATY, TZN. DATA DOPISANIA DO RACHUNKU BANKOWEGO; BEZ ZNACZENIA JEST TUTAJ FAKT FIZYCZNEGO PODJĘCIA ŚRODKÓW Z KONTA BANKOWEGO”.

Ważnym problemem jest **przychód z wynajmowania i udostępniania lokali i nieruchomości**. Kodeks cywilny definiuje trzy pojęcia związane z tym zagadnieniem, tj. najem, użyczenie i użytkowanie. W przypadku najmu najemca zawsze musi wynajmującemu płacić czynsz.

Użytkowanie daje prawo do używania rzeczy (w tym przypadku lokalu) i pobierania z tego tytułu pożytków. Natomiast w przypadku użyczenia – użyczający oddaje rzecz do bezpłatnego używania.

Przychodem z nieruchomości lub lokali udostępnionych nieodpłatnie w całości lub w części do używania innym osobom prawnym i fizycznym oraz jednostkom organizacyjnym niemającym osobowości prawnej jest równowartość czynszu, jaki przysługiwałby w razie zawarcia umowy najmu lub dzierżawy nieruchomości, ustalona na podstawie przeciętnej wysokości czynszów stosowanych w danej miejscowości przy najmie lub dzierżawie nieruchomości tego samego rodzaju.

Przychodu nie ustala się w powyższy sposób w przypadku nieodpłatnego udostępnienia:

- 1) **lokali mieszkalnych osobom pozostającym z podatnikiem w stosunku pracy, dla których stanowi ono nieodpłatne świadczenie w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych,**
- 2) **nieruchomości lub jej części do użytku na cele działalności naukowej, naukowo-technicznej, oświatowej, oświato-wychowawczej, kulturalnej, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów, kultu religijnego oraz związkom zawodowym.**

Z powyższego zapisu wynika, że jeżeli organizacja nieodpłatnie (lub w zamian za inne świadczenia) wynajmie lub podnajmie jakiegokolwiek osobie fizycznej (nawet członkowi) lub prawnej pomieszczenie lub jego część na prowadzenie działalności gospodarczej, będzie musiała zaliczyć sobie do przychodów czynsz – wyliczony zgodnie z cytowanym art. 13 ust. 1 – jaki by otrzymała, gdyby wynajmowała ten lokal odpłatnie. Natomiast nieodpłatne podnajęcie lokalu organizacji, która prowadzi działalność statutową w zakresie wymienionym w cytowanym wyżej art. 13, ust. 2, pkt. 2, nie powoduje obowiązku naliczania do swoich przychodów równowartości nienaliczonego czynszu. **Jednocześnie wynajęcie choćby jedynie części lokalu na działalność gospodarczą prowadzoną przez inne podmioty jest w świetle wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego działalnością gospodarczą.** Kwestię tę regulują również wyroki NSA:

„PRZYCHODEM JEST RÓWNIEŻ WARTOŚĆ NIEODPŁATNYCH ŚWIADCZEŃ OTRZYMANA Z TYTUŁU NIEODPŁATNEGO UŻYTKOWANIA LOKALU” (WYROK NSA z 15.03.1996 r. NR SA /LU 839/95); “WARTOŚĆ NIEODPŁATNYCH ŚWIADCZEŃ Z TYTUŁU UŻYTKOWANIA POMIESZCZEŃ I MASZYN WPŁYWA NA WIELKOŚĆ PODSTAWY OPODATKOWANIA PODATKIEM DOCHODOWYM” (WYROK NSA z 19.06.1996 r. NR SA /Sz 2231-2232-2233/95).

Tak więc w przypadku nieodpłatnego udostępniania nieruchomości do użytkowania przychód z tego tytułu pojawia się u obu stron – udostępniającego i użytkownika.

Jeden z problemów związanych z przychodami z tytułu umowy najmu, jaką jest płatność czynszów „z góry”, wyjaśnia Ministerstwo Finansów pismem nr PO 4/AS-722-90/96 z 27.03.1996 r.

„Odpowiadając na pismo z 31 stycznia br. Ministerstwo Finansów uprzejmie wyjaśnia: stosownie do art. 12 ust. 1 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 1993 r. nr 106, poz. 482 z późn. zm.) przychodami są m.in. otrzymane pieniądze. Natomiast w myśl art. 15 ust. 1 ustawy, kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 16 ust. 1 ustawy. Jak wynika ze stanu faktycznego przedstawionego w piśmie, Spółka jest wynajmującym, przy czym czynsz za wynajem lokalu najemca zobowiązany jest Spółce zapłacić za cały okres trwania umowy (Spółka wystawia fakturę za cały okres trwania umowy, tj. za 5 lat). Zaznaczyć przy tym należy, że kodeks cywilny (art. 680-

682 kc) zezwala stronom umów najmu w sposób dowolny określić warunki płatności czynszu, a zatem rozwiązanie przyjęte w omawianym przypadku zgodne jest z przepisami kodeksu cywilnego. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż stosownie do art. 12 ust. 1 pkt 1 powołanej na wstępie ustawy cała kwota zapłaconego „z góry” za okres 5 lat czynszu u wynajmującego stanowi przychód w momencie otrzymania, natomiast stosownie do art. 15 ust. 1 ustawy cała kwota zapłaconego czynszu u najemcy stanowi koszt uzyskania przychodów w momencie poniesienia”.

Przychodem odpłatnego zbycia rzeczy lub praw majątkowych jest ich wartość wyrażona w cenie określonej w umowie. Gdy cena bez uzasadnionej przyczyny znacznie odbiega od wartości rynkowej tych rzeczy lub praw, przychód ten określa organ podatkowy w wysokości wartości rynkowej, którą określa się na podstawie cen rynkowych stosowanych w obrocie rzeczami lub prawami tego samego rodzaju i gatunku, z uwzględnieniem w szczególności ich stanu i stopnia zużycia oraz czasu i miejsca odpłatnego zbycia.

2.2.2. Koszty uzyskania przychodu

Bardzo ważnym problemem jest prawidłowe określenie kwoty kosztów uzyskania przychodu. Postanowienia art. 15.1. ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych tak je określają:

Kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 16 ust. 1., czyli kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu. Koszty poniesione w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursów średnich ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski z dnia poniesienia kosztu. Jeżeli koszty wyrażone są w walutach obcych, a między dniem ich zarachowania i dniem zapłaty występują różne kursy walut, koszty te odpowiednio podwyższa się lub obniża o różnice wynikające z zastosowania kursu sprzedaży walut z dnia zapłaty, ustalonego przez bank, z którego usług podatnik korzystał, oraz z zastosowania kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia zarachowania kosztów.

Zgodnie z wyrokiem NSA z 30.06.1995 r., nr. SA/Lu 1953/94, „**Kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione faktycznie w celu uzyskania przychodów. Dotyczy to kosztów już poniesionych, a nie przyszłych, i tylko takich, które wynikają z gospodarki lub funkcjonowania podatnika**”.

„Kosztami uzyskania przychodu, i to niezależnie od tego, czy są to koszty bezpośrednie (art. 15 ust. 1), czy też pośrednie (art. 15 ust. 2) w rozumieniu tej ustawy, są jedynie koszty, które zostały poniesione dla uzyskania przychodu z danego źródła”. Tak brzmi wyrok NSA z 17.03.1995 r. nr III SA 1044/94.

W przypadku sprzedaży nieodpłatnie nabytych rzeczy lub praw majątkowych (darowizny), a także otrzymanych nieodpłatnie świadczeń, które zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych zaliczono do przychodu – **kwota tego przychodu pomniejszona o sumę odpisów amortyzacyjnych (umorzeniowych) stanowi koszt uzyskania przychodów z odpłatnego zbycia tych rzeczy, praw lub nieodpłatnych świadczeń.**

Jeżeli organizacja ponosi koszty uzyskania przychodów ze źródeł, z których dochód podlega opodatkowaniu, oraz koszty związane z przychodami z innych źródeł, a nie jest możliwe ustalenie kosztów uzyskania przypadających na poszczególne źródła, koszty te ustala się w takim stosunku, w jakim pozostają przychody z tych źródeł w ogólnej kwocie przychodów.

Taką samą zasadę stosuje się w przypadku, gdy podatnik ponosi koszty uzyskania przychodów ze źródeł, z których część dochodów nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym albo jest zwolniona z tego opodatkowania; w takim przypadku tej części kosztów nie zalicza się do kosztów uzyskania przychodów.

Postanowienia art. 15 ust.4 ustawy określa, że „Koszty uzyskania przychodów są potrącalne tylko w tym roku podatkowym, którego dotyczą, tj. są potrącalne także koszty uzyskania poniesione w latach poprzedzających rok podatkowy, lecz dotyczące przychodów roku podatkowego oraz określone co do rodzaju i kwoty koszty uzyskania, które zostały zarachowane, chociaż ich jeszcze nie poniesiono, jeżeli odnoszą się do przychodów danego roku podatkowego, chyba że ich zarachowanie nie było możliwe; w tym przypadku są one potrącalne w roku, w którym zostały poniesione”. Oznacza to, że generalnie do kosztów uzyskania przychodu można zaliczyć tylko koszty dotyczące danego roku. Stąd wynika, że faktury lub rachunki muszą być z datą roku, którego dotyczą, oraz że nie ma możliwości rozliczania w koszty danego roku faktur czy rachunków wystawionych w roku poprzednim.

Kosztami uzyskania przychodów są odpisy z tytułu zużycia środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych (odpisy amortyzacyjne) dokonywane w kwotach zgodnych z przepisami ustawy.

Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z 12.11.1996 r. nr SA/Ł 1131/95 ustalił, że „Z użytego w art. 15 ust. 1 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych zwrotu **koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów** wynika, że **warunkiem uznania określonego wydatku za koszt uzyskania przychodu nie jest rzeczywiste osiągnięcie przychodu; wystarczy sam zamiar jego osiągnięcia** (w celu osiągnięcia)”.

Również wyrok NSA z 18.04.1996 r. nr SA/P 2687/95 ustalił, że „Konstrukcja kosztów uzyskania przychodów, określona w art. 15 ust. 1 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych oparta jest na swoistej konstrukcji klauzuli generalnej stanowiąc, że kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, z wyjątkiem kosztów enumeratywnie wymienionych w art. 16 ust. 1 tejże ustawy. Użyty przez ustawodawcę zwrot „wszelkie koszty ponoszone w celu osiągnięcia przychodu” oznacza, iż **podatnik ma możliwość odliczenia do celów podatkowych wszelkich kosztów, pod tym jednak warunkiem, iż wykaże ich bezpośredni związek z prowadzoną działalnością gospodarczą, a ich poniesienie ma lub może mieć bezpośredni związek z wielkością osiągniętego przychodu**”.

„Wydatki poniesione na **przedpłatę prenumeraty** czasopism na następny rok nie mogą stanowić kosztów uzyskania przychodów roku podatkowego, w którym spełnienie tego świadczenia nie nastąpiło, jak również nie doszło do sprzedaży rzeczy (art. 7 ust. 1 i ust. 2 ustawy z 15 lutego 1992 r., o podatku dochodowym od osób prawnych – Dz.U. z 1993 r. nr 106, poz. 482 z późn. zm.)”. Taki wyrok wydał Naczelny Sąd Administracyjny 4 lutego 1999 r., sygn. akt I SA/Wr 226/98.

Pismem z 12 lipca 1999 r. nr PB 3-1672-IP-722-251/99 Ministerstwo Finansów wyjaśniło między innymi: „Zgodnie z przepisami art. 12 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 1993 r. nr 106, poz. 482 z późn. zm.) przychodami są w szczególności otrzymane pieniądze, wartości pieniężne, wartość otrzymanych nieodpłatnych świadczeń oraz przychodów w naturze, a w zakresie przychodów związanych z działalnością gospodarczą – przychody należne, choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości towarów zwróconych, udzielonych bonifikat i skont.

Natomiast kosztami uzyskania przychodów są zgodnie z art. 15 ust. 1 cyt. ustawy koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów z wyjątkiem wymienionych w art. 16 ust. 1. Natomiast z art. 15 ust. 4 wynika, że koszty uzyskania przychodów są potrącalne tylko w tym roku podatkowym, którego dotyczą, tj. są potrącalne koszty uzyskania poniesione w latach poprzedzających rok podatkowy, lecz dotyczące przychodów roku podatkowego oraz określone co do rodzaju i kwoty koszty uzyskania, które zostały zarachowane, chociaż ich jeszcze nie poniesiono, jeżeli odnoszą się do przychodów danego roku podatkowego. Ponadto, zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 14, wolne od podatku są dotacje otrzymane z budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego, z tym że wówczas stosownie do art. 16 ust. 1 pkt 58, wydatków i kosztów sfinansowanych m.in. z tych dotacji nie uważa się za koszty uzyskania przychodów. W świetle ww. przepisów dotacja staje się przychodem z chwilą jej faktycznego otrzymania, z tym że przychód ten może być wolny na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 14”.

Pismo to traci częściowo swoją aktualność po 1 stycznia 2005 r., gdyż z dniem 31.12.2004 r. przestają obowiązywać skreślony art.17 ust. 1 pkt 14 i art. 16 ust.1 pkt 58, w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2003 r.

Remont, modernizacja budynków lub pomieszczeń a koszty uzyskania przychodu.

W myśl postanowień art. 16 ust. 1 pkt 1 c ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych **nie uważa się za koszty uzyskania przychodów wydatków na ulepszenie środków trwałych**. O tym, czy dany wydatek jest kosztem remontu czy modernizacji, będzie decydować charakter robót.

Za ulepszenie należy przede wszystkim rozumieć:

- **rozbudowę** – powiększenie (rozszerzenie) składników majątkowych, w tym budynków i budowli itp.,
- **rekonstrukcję** – odtworzenie (odbudowanie) zużytych całkowicie lub częściowo składników majątkowych,
- **przebudowę** – zmianę (poprawienie) istniejących budynków lub lokali na inny układ,
- **modernizację** – unowocześnienie budynków lub lokali, podnoszące ich wartość techniczną i użytkową,
- **adaptację** – przystosowanie budynku, lokalu do wykorzystywania go w innym celu niż ten, do którego był pierwotnie przeznaczony, lub nadanie mu nowych cech użytkowych.

Czym w takim razie różni się remont od ulepszenia?

Przyjmuje się, że wszystkie działania przywracające pierwotny stan techniczny, niepowodujące zmian w jego użytkowaniu lub konstrukcji nazywamy remontem. Podobnego zdania był Naczelny Sąd Administracyjny, który wyrokiem z 14.01.1998 r., sygn. akt. SA/Sz 119/97, uznał między innymi, że pomalowanie pomieszczeń, naprawa instalacji, wymiana zużytych elementów lokalu, np. okien, drzwi to niewątpliwie nakłady, które nie zwiększają wartości użytkowej wynajmowanego pomieszczenia i nie zmieniają jego charakteru. Wydatki z tego tytułu należy zatem potraktować jako wydatki na remont, które w całości stanowią koszt uzyskania przychodów w dacie ich poniesienia. Jednocześnie Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z 23.04.1997 r., sygn. akt. SA/Gd 3171/95, orzekł, że ani wysokość remontów, ani odstępy czasowe pomiędzy poszczególnymi remontami lub remontem, a datą zakupu (lub rozpoczęcia najmu) środka trwałego nie mogą decydować o kwalifikacji wydatków remontowych jako nakładów inwestycyjnych zwiększających wartość środka trwałego.

Przy ocenie, czy wydatki poniesione przez podatnika polegają na budowie budynku czy też na jego remoncie lub modernizacji, należy się posługiwać przede wszystkim potocznym rozumieniem tych pojęć, definicjami encyklopedycznymi, a pomocniczo również rozwiązaniami przyjętymi w prawie budowlanym (wyrok NSA z 11.06.1997 r., sygn. akt. I SA/Gd 151/97).

Tenże sam sąd wyrokiem z 21.05.1998 r., sygn. akt. I SA/Gd 1151/97, ustalił, że ocena znaczenia dla potrzeb wymiaru podatku dochodowego wydatków podatnika na prace remontowo-budowlane wykonane w obiekcie budowlanym musi uwzględniać zróżnicowanie takich prac w poszczególnych częściach obiektu. Nie można bowiem poprzez niewątpliwie inwestycyjny (zwiększający wartość) charakter robót wykonanych w części budynku nadawać robotom wykonanym w innej części taki sam charakter, jeśli z kolei były to zwykłe prace remontowe typu malowanie czy tapetowanie ścian, naprawy stolarki itp.

Natomiast wszystkie prace związane z podwyższeniem standardu lokalu, takie jak adaptacje piwnic na lokale biurowe, wykonanie ściany działowej, rozbudowę zaplecza poprzez wybudowanie nowych sanitariatów, rozbudowa instalacji elektrycznej, sieci wodno-kanalizacyjnej, instalacji CO, okratowanie okien i drzwi lokalu czy wyłożenie pomieszczeń socjalnych glazurą, zamontowanie sufitu podwieszanego z zainstalowanym w nim oświetleniem itp., należy traktować jako modernizację (ulepszenie) pomieszczeń, gdyż tego

rodzaju roboty podwyższają wartość posiadanego lokalu użytkowego. Dlatego bardzo ważne jest prawidłowe ocenienie wykonanych prac przez zarządy organizacji oraz odpowiednie rozliczenie wykonanych robót.

Należy przypomnieć stowarzyszeniom i fundacjom korzystającym ze zwolnienia podatkowego na podstawie postanowień art. 17 ust. 1 pkt 4 tejże ustawy, że **prace niebędące remontami można zaliczyć w koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i rozliczyć w ciężar zwolnienia podatkowego**. W następnym roku podatkowym można rozliczyć te koszty modernizacji, które związane są z działalnością statutową.

„WSZELKIE WYDATKI NA PODRÓŻE SŁUŻBOWE MOGĄ BYĆ UZNANE ZA KOSZT UZYSKANIA PRZYCHODU POD ZASADNICZYM WARUNKIEM, ŻE PODATNIK DYSPONUJE WYMAGANYM PRZEZ PRAWO DOWODEM, IŻ TAKI WYDATEK PONIESIONO I ŻE BYŁ ON NIEZBĘDNY DLA OSIĄGNIĘCIA PRZYCHODU FIRMY”. TAK BRZMI WYROK NSA Z 8 LUTEGO 1995 R., SYGN. AKT SA/PO 3343/94.

Omawiając zagadnienia związane z podziałem kosztów na te, które stanowią koszty uzyskania przychodu, i te, które nimi nie są, warto zwrócić uwagę na zagadnienie leasingu. Przez **umowę leasingu**, zgodnie z postanowieniami art. 709 kodeksu cywilnego, finansujący (firma leasingowa) zobowiązuje się nabyć rzecz (środek trwały lub wartość niematerialną i prawną) od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu (leasingobiorcy) do używania (w tym także do pobierania pożytków) przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w ratach wynagrodzenie pieniężne równe co najmniej cenie lub wynagrodzenie z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego.

W przypadku tego typu umowy korzystający ponosi koszty ubezpieczenia z tytułu utraty rzeczy oraz ma obowiązek utrzymania tej rzeczy w należytym stanie (jej konserwacji i naprawy). Stąd wynika, że koszty ubezpieczenia, konserwacji i napraw są dla korzystającego kosztami uzyskania przychodu. Natomiast zgodnie z postanowieniami rozdziału 4 a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych regulowana jest kwestia zaliczania do kosztów uzyskania przychodu – amortyzacji lub rat leasingowych.

Jeżeli umowa leasingowa zostanie zawarta na czas określony, wynoszący co najmniej 40% okresu amortyzacji wynikającego z tabel amortyzacyjnych (w przypadku nieruchomości na co najmniej 10 lat) oraz suma rat leasingowych w okresie umowy po odliczeniu podatku VAT wynosi co najmniej równowartość wartości począt-

kowej rzeczy, to rata leasingowa jest kosztem uzyskania dla korzystającego. W okresie tak zawartej umowy rzecz (przedmiot umowy) jest cały czas własnością firmy leasingowej i ona dokonuje naliczania amortyzacji. Po zakończeniu okresu umowy korzystający może kupić za określoną cenę przedmiot umowy. Jest to leasing operacyjny.

Natomiast w przypadku umowy leasingowej, która zawarta jest na czas określony i zawiera postanowienie, że korzystający w tym okresie dokonuje odpisów amortyzacyjnych kosztem uzyskania przychodów u korzystającego, amortyzacja naliczona jest zgodnie z tabelami oraz kwotą wynikającą z tej części raty, która odpowiada odsetkom i innym opłatom dodatkowym.

Część raty leasingowej odpowiadająca spłacie wartości początkowej przedmiotu umowy nie stanowi kosztu. Mówimy w takim przypadku o leasingu finansowym.

2.2.3. Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów

Najważniejszym problemem przy dokumentacji finansowej oraz sporządzaniu deklaracji podatkowej jest określenie prawidłowej kwoty kosztów niebędących kosztami uzyskania przychodów.

Postanowienia art. 16 ust.1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zawierają 64 pozycję kosztów, których nie uznaje się za koszty uzyskania przychodów. Poniżej znajduje się lista wybranych kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów, które najczęściej mogą wystąpić w organizacji. Są to:

1) wydatki na:

- a. **nabycie gruntów lub prawa wieczystego użytkowania gruntów**, z wyjątkiem opłat za wieczyste użytkowanie gruntów,
- b. **nabycie lub wytworzenie we własnym zakresie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych**, w tym również wchodzących w skład nabytego przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanych części,
- c. **ulepszenie środków trwałych**, które zgodnie z art. 16 g ust. 13 powiększają wartość środków trwałych, stanowiącą podstawę naliczania odpisów amortyzacyjnych,

wydatki te, w wartości zaktualizowanej zgodnie z odrębnymi przepisami, pomniejszone o sumę odpisów amortyzacyjnych, o których mowa w art. 16 h ust. 1 pkt 1, są jednak kosztem uzyskania przychodów, z zastrzeżeniem pkt 8 a, w przypadku odpłatnego zbycia środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych, bez względu na czas ich poniesienia;

2) odpisy z tytułu zużycia samochodu osobowego, dokonywane według zasad określonych w ustawie, w części ustalonej od wartości samochodu przewyższającej równowartość 20 000 EURO, przeliczonej na złote polskie według kursu średniego EURO ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia przekazania samochodu do używania;

3) składki na ubezpieczenie samochodu osobowego w wysokości przekraczającej ich część ustaloną w takiej proporcji, w jakiej pozostaje równowartość 20 000 EURO przeliczona na złote polskie według kursu średniego EURO, ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia zawarcia umowy ubezpieczenia w wartości samochodu przyjętej dla celów ubezpieczenia;

za samochód osobowy uważa się każdy samochód, który nie posiada homologacji producenta lub importera wymaganej dla samochodów innych niż osobowe oraz którego dopuszczalna ładowność nie przekracza 500 kg;

4) straty powstałe w wyniku utraty lub likwidacji samochodów oraz kosztów ich remontów powypadkowych, jeżeli samochody nie były objęte ubezpieczeniem dobrowolnym; *takie sformułowanie art. 16 ust. 1 pkt 50 ww. ustawy dowodzi, iż po to by uznać za koszt uzyskania przychodu wartość utraconego samochodu (obojętnie, czy był osobowy, czy ciężarowy) bądź koszt remontu powypadkowego, muszą wystąpić dwie następujące okoliczności: udokumentowanie poniesionej straty i ubezpieczenie dobrowolne samochodu; jeżeli zostaną spełnione oba te warunki, to nawet gdy z różnych przyczyn firma ubezpieczająca odmówi wypłaty odszkodowania z tytułu ubezpieczenia samochodu, poniesiona z tego tytułu strata jest kosztem uzyskania przychodu;*

5) straty w środkach trwałych oraz wartościach niematerialnych i prawnych w części pokrytej sumą odpisów amortyzacyjnych, o których mowa w art. 16 h ust. 1 pkt 1;

6) straty powstałe w wyniku likwidacji nie w pełni umorzonych środków trwałych, jeżeli środki te utraciły przydatność gospodarczą na skutek zmiany rodzaju działalności;

7) odpisy z tytułu zużycia środków trwałych, dokonywanych według zasad określonych w art. 16 a–16 m, od tej części ich wartości, która odpowiada poniesionym wydatkom na nabycie lub wytworzenie tych środków we własnym zakresie, odliczonym od podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym albo zwróconym podatnikowi w jakiegokolwiek formie; jedną z interpretacji tego przepisu jest pismo Departamentu Podatków Bezpośrednich i Opłat Ministerstwa Finansów z 28 lutego 1997 r. nr PO3-BO-722-105/97:

„(...) PONIESIONE WYDATKI NA WYTWORZENIE TEGO ŚRODKA TRWAŁEGO WE WŁASNYM ZAKRESIE, W CZĘŚCI POKRYTEJ Z SUBWENCJI PRZYZNANEJ Z PFRON, ZOSTAŁY PODATNIKOWI ZWRÓCONE. ZATEM ODPISÓW Z TYTUŁU ZUŻYCIA TEGO ŚRODKA TRWAŁEGO OD TEJ ZWRÓCONEJ CZĘŚCI ICH WARTOŚCI NIE UWAŻA SIĘ ZA KOSZTY UZYSKANIA PRZYCHODÓW – ART. 16 UST. 1 PKT 48 USTAWY Z 15 LUTEGO 1992 R. O PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH (Dz.U. z 1993 R. NR 106, POZ. 482 Z PÓŻN. ZM.). NATOMIAST BĘDĄ KOSZTEM UZYSKANIA PRZYCHODÓW ODPISY Z TYTUŁU ZUŻYCIA TEGO ŚRODKA TRWAŁEGO OD POZOSTAŁEJ CZĘŚCI ICH WARTOŚCI NIEPOKRYTEJ Z PFRON. (...)”;

jednocześnie należy zwrócić uwagę, że choć otrzymane kwoty dotacji i subwencji stanowią dla organizacji przychód na podstawie postanowień art. 12 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy, to na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 21 tej ustawy od 1 stycznia 1996 r. dotacje i subwencje otrzymane i wydatkowane na ten cel stanowią dochód wolny od podatku;

8) wydatki poniesione na zakup zużywających się stopniowo rzeczowych składników majątku podatnika, niezaliczanych do środków trwałych – w przypadku stwierdzenia, że składniki te nie są wykorzystywane dla celów działalności prowadzonej przez podatnika, lecz służą osobistym celem pracowników i innych osób albo bez uzasadnienia znajdują się poza siedzibą podatnika; Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z 17.07.1997 r. nr I SA/Ka 275/96 ustalił wykładnię tego zapisu; orzekł mianowicie, że wystarczy, dany przedmiot znajduje się poza siedzibą podatnika i nie służy jego działalności, aby nie zaliczyć go do kosztów uzyskania przychodu;

9) odpisy amortyzacyjne od wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych:

- a) nabytych nieodpłatnie, jeżeli nabycie to nie stanowi przychodu w naturze albo dochód z tego tytułu jest zwolniony od podatku dochodowego,
- b) jeżeli przed 1 stycznia 1995 r. zostały nabyte, lecz niezaliczone do środków trwałych albo wartości niematerialnych i prawnych,

- c) oddanych do nieodpłatnego używania, z wyjątkiem nieruchomości – za miesiące, w których składniki te były oddane do nieodpłatnego używania;

10) wydatki na objęcie lub nabycie udziałów albo wkładów w spółdzielni, udziałów (akcji) w spółce oraz innych papierów wartościowych, a także wydatki na nabycie jednostek uczestnictwa w funduszach powierniczych oraz certyfikatów inwestycyjnych lub jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych; wydatki takie są jednak kosztem uzyskania przychodu przy ustalaniu dochodu z odpłatnego zbycia tych udziałów (akcji), wkładów oraz innych papierów wartościowych, w tym dochodu z tytułu wykupu przez emitenta papierów wartościowych, a także dochodu z odpłatnego zbycia certyfikatów inwestycyjnych lub jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, albo umorzenia jednostek uczestnictwa w funduszach powierniczych, a także z tytułu umorzenia jednostek uczestnictwa lub certyfikatów inwestycyjnych w przypadku likwidacji funduszu inwestycyjnego;

11) odpisy i wpłaty na różnego rodzaju fundusze tworzone przez podatnika; kosztem uzyskania przychodów są jednak:

- a) podstawowe odpisy i wpłaty na te fundusze, jeżeli obowiązek lub możliwość ich tworzenia w ciężar kosztów określają odrębne ustawy,
- b) odpisy i zwiększenia, które w rozumieniu przepisów o składkowym funduszu świadczeń socjalnych obciążają koszty działalności pracodawcy, jeżeli środki pieniężne stanowiące równowartość tych odpisów i zwiększeń zostały wpłacone na rachunek Funduszu,
- c) odpisy dokonywane na fundusze tworzone na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym;

12) darowizny i ofiary wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem dokonywanych między spółkami tworzącymi podatkową grupę kapitałową, a także wpłaty na rzecz Polskiej Organizacji Turystycznej;

13) składki na rzecz organizacji, do których przynależność podatnika nie jest obowiązkowa, z wyjątkiem: składek organizacji spółdzielczych na rzecz związków rewizyjnych i Krajowej Rady Spółdzielczej, z tym, że górną granicę składki określi minister właściwy do spraw finansów publicznych w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Spółdzielczej; interpretację tego zagadnienia przedstawił Departament Podatków Bezpośrednich i Opłat Ministerstwa Finansów pismem nr PO3-3623/721-24/ASA/97 z 29.08.1997 r.:

„Generalnie nie uważa się za koszty uzyskania przychodów składki na rzecz organizacji, do których przynależność podatnika nie jest obowiązkowa, z wyjątkiem wymienionych w art. 16 ust. 1 pkt 37 lit. a i b ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 1993 r. nr 106, poz. 482 z późn. zm.). Z treści art. 6 statutu (nazwa organizacji) wynika, że przynależność do Międzynarodowej Federacji Sportu Samochodowego (FIA) i Międzynarodowej Federacji Sportu Motocyklowego (FIM) jest koniecznym czynnikiem służącym realizacji zadań statutowych, m.in. rozwoju masowego i wyczynowego sportu motorowego, jak również sprzyja – poprzez uczestniczenie zawodników polskich posiadających licencje międzynarodowe w międzynarodowych imprezach – propagowaniu Polski na arenie międzynarodowej. Zauważa się, iż brak omawianej przynależności związku do ww. organizacji międzynarodowych byłoby faktycznym ograniczeniem zakresu działalności statutowej (nazwa organizacji). Związek realizując cele statutowe w zakresie kultury fizycznej i sportu uprawniony jest do korzystania ze zwolnienia określonego w art. 17 ust. 1 pkt 4, z zastrzeżeniem ust. 1 a ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 1993 r. nr 106, poz. 482 z późn. zm.). W związku z powyższym Ministerstwo Finansów wyjaśnia, że składki na rzecz organizacji międzynarodowych, których Związek jest członkiem, stanowią wydatek, który może być ponoszony z dochodu wolnego na podstawie postanowień art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy podatkowej”.

Z powyższego wyraźnie wynika, że składki płacone przez stowarzyszenia czy fundacje na rzecz innych stowarzyszeń krajowych czy zagranicznych nie stanowią kosztów uzyskania przychodów z pewnymi tylko wyjątkami;

14) wydatki związane z nieruchomością w przypadku określonym w art. 13 ust. 2 pkt 2, czyli wynajęte nieodpłatnie innym instytucjom lub organizacjom na działalność statutową;

15) wydatki ponoszone na rzecz pracowników z tytułu używania przez nich samochodów na potrzeby podatnika:

- a. w celu odbycia podróży służbowej (jazdy zamiejscowe) – w wysokości przekraczającej kwotę ustaloną przy zastosowaniu stawek za jeden kilometr przebiegu pojazdu,
- b. w jazdach lokalnych – w wysokości przekraczającej wysokość miesięcznego ryczałtu pieniężnego albo w wysokości przekraczającej stawki za jeden kilometr przebiegu pojazdu, określonych w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra;

16) wydatki z tytułu kosztów używania, dla potrzeb działalności gospodarczej, samochodów osobowych niestanowiących składników majątku podatnika – w części przekraczającej kwotę wynikającą z pomnożenia liczby kilometrów faktycznego przebiegu pojazdu dla celów podatnika oraz stawki za jeden kilometr przebiegu, określonej w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra, podatnik jest obowiązany prowadzić ewidencję przebiegu pojazdu według obowiązującego wzoru ;

przez stawkę za jeden kilometr przebiegu pojazdu rozumie się stawkę określoną dla samochodów osobowych, uwzględniającą odpowiednio pojemność silnika; organizacja i właściciel samochodu są zobowiązani do prowadzenia ewidencji przebiegu pojazdu według obowiązującego wzoru; ewidencja ta musi być potwierdzona przez podatnika (organizację) na koniec każdego miesiąca; w razie braku tej ewidencji wydatki ponoszone przez podatnika na rzecz pracowników z tytułu używania przez nich samochodów na potrzeby podatnika nie stanowią kosztu uzyskania przychodów;

17) wydatki na rzecz osób wchodzących w skład rad nadzorczych, komisji rewizyjnych lub organów stanowiących osób prawnych, z wyjątkiem wynagrodzeń wypłacanych z tytułu pełnionych funkcji; takie sformułowanie punktu 38 a art. 16 ust 1 ustawy powoduje, że nie można zaliczyć w koszty uzyskania przychodów wydatków poniesionych w związku z odbyciem zjazdów organizacji, posiedzeń plenarnych (w przypadku dużych organizacji), ponieważ te gremia są organami stanowiącymi organizację;

w myśl pisma PO 3/IP-722-633/95 z 3.10.1995 r. Departamentu Podatków Bezpośrednich i Opłat Ministerstwa Finansów przepisy podane wyżej nie odnoszą się do zarządów; zarząd bowiem nie jest organem stanowiącym, lecz organem zarządzającym; także diety i koszty podróży wypłacane członkom Komisji Rewizyjnej i delegatom na Walne Zebrania nie są kosztami uzyskania przychodów; .

poniesione wydatki niebędące kosztami uzyskania przychodu wpływają na zwiększenie dochodu; dochód ten będzie wolny od podatku dochodowego, jeżeli organizacja realizuje cele zgodne z postanowieniami art. 17 ust. 1 pkt 4; wypłaty na rzecz Komisji Rewizyjnej i uczestników Walnego Zebrania jako organów statutowych dokonane zgodnie ze statutem będą wydatkami pokrytymi ze zwolnienia podatkowego;

18) wpłaty, o których mowa w art. 21 ust. 1 i w art. 23 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, obowiązują jednostki zatrudniające pracowników na więcej niż 25 etatach, któ-

re nie zatrudniają co najmniej 6% osób niepełnosprawnych oraz w przypadku, gdy u danego pracodawcy w wyniku wypadku zawinionego przez zakład pracy lub choroby zawodowej osoba stała się niepełnosprawną i pracodawca nie zapewnił jej dalszego zatrudnienia na stanowisku dla niej bezpiecznym;

19) wydatki na reprezentację i reklamę w części przekraczającej 0,25% przychodów, z wyłączeniem reklamy prowadzonej w środkach masowego przekazu lub publicznie w inny sposób;

reklama nosi znamiona publicznej, *gdy jest powszechna, ogólna i nie prywatna. O publicznym charakterze reklamy można mówić wtedy, gdy jest prowadzona oficjalnie i jawnie w miejscu dostępnym dla wszystkich; do takiego typu reklamy możemy zaliczyć reklamę prowadzoną w środkach masowego przekazu (prasa, radio i telewizja) lub na plakatach rozwieszonych w miejscach, do których dostęp jest powszechny (billboardy);*

*natomiast reklama w wybranym kręgu odbiorców, współpracujących z podatnikiem stanowi **reklamę niemającą charakteru publicznego**; do wydatków tego typu należy zaliczyć nie tylko rozdawane gadżety (długopisy z nadrukiem, kalendarze, reklamówki itp.), ale też wydatki reprezentacyjne, np. związane z przyjmowaniem delegacji innych organizacji, podawaniem napoi czy posiłków na zebraniach itp.;*

dodatkowego wyjaśnienia dotyczącego organizacji konkursów udzielił Departament Podatków i Opłat Ministerstwa Finansów w piśmie z 31 marca 1995 r. nr PO4/AS-722-78/95: „(...) koszty publikacji zasad konkursów, kuponów konkursowych i ogłoszeń wyników tych konkursów – jako adresowanych do szerokiego grona odbiorców – stanowią w pełnej wysokości koszty uzyskania przychodów, natomiast wartość ufundowanych nagród jako skierowanych do konkretnych osób – stanowi koszty uzyskania przychodu do wysokości 0,25% uzyskanego w roku podatkowym przychodu”;

20) odsetki za zwłokę z tytułu nieterminowych wpłat należności budżetowych i innych należności, do których stosuje się przepisy Ordynacji podatkowej; w myśl postanowień art. 2 Ordynacji podatkowej jej przepisy stosuje się do następujących należności budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego:

- a) podatków i opłat oraz innych niepodatkowych należności budżetu państwa, dla których określania i ustalania właściwe są urzędy skarbowe,
- b) podatków stanowiących dochody budżetu gmin, (opłaty skarbowe i opłat, o których mowa w przepisach o podatkach i opłatach lokalnych),

c) opłat oraz innych niepodatkowych należności budżetowych, dla których ustalania i określania uprawnione są oprócz urzędów skarbowych również inne organa;
wyłączone są spod przepisów Ordynacji jedynie świadczenia pieniężne ze stosunków cywilnoprawnych oraz opłaty związane z przepisami o cenach;

21) wydatki na:

- a) **splatę pożyczek** (kredytów), z wyjątkiem skapitalizowanych odsetek od tych pożyczek (kredytów),
- b) **splatę innych zobowiązań**, w tym z tytułu udzielonych gwarancji i poręczeń,
- c) **umorzenie kapitałów** pozostających w związku z utworzeniem (nabyciem), powiększeniem lub ulepszeniem źródła przychodów;

22) naliczone, lecz niezapłacone albo umorzone odsetki od zobowiązań, w tym również od pożyczek (kredytów);

23) odsetki, prowizje i różnice kursowe od pożyczek (kredytów) zwiększających koszty inwestycji w okresie realizacji tych inwestycji;

24) kwoty podatku dochodowego oraz wpłaty z zysku określone w odrębnych przepisach;

25) jednorazowe odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w wysokości określonej przez właściwego ministra oraz dodatkowej składki ubezpieczeniowej w przypadku stwierdzenia pogorszenia warunków pracy;

26) koszty egzekucyjne związane z niewykonaniem zobowiązań,

27) grzywny i kary pieniężne orzeczone w postępowaniu karnym, karnym skarbowym, administracyjnym i w sprawach o wykroczenia oraz odsetek od tych grzywien i kar;

28) kary, opłaty i odszkodowania oraz odsetki od tych zobowiązań z tytułu:

- a) nieprzestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska,
- b) niewykonania nakazów właściwych organów nadzoru i kontroli dotyczących uchybień w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;

29) wierzytelności odpisane jako przedawnione;

30) kary umowne i odszkodowania z tytułu wad dostarczonych towarów, wykonanych robót i usług oraz zwłoki w dostarczeniu towaru wolnego od wad albo zwłoki w usunięciu wad towarów albo wykonanych robót i usług;

31) wydatki na wykup obligacji, pomniejszone o kwotę dyskonta;

32) wierzytelności odpisane jako nieściągalne, z wyjątkiem:

- a) wierzytelności, które uprzednio zostały zarachowane jako przychody należne i których nieściągalność została udokumentowana w sposób określony w ustawie,
- b) udzielonych przez jednostki organizacyjne, uprawnione na podstawie odrębnych ustaw regulujących zasady ich funkcjonowania, do udzielania kredytów (pożyczek) - wymagalnych, a nieściągalnych kredytów (pożyczek), pomniejszonych o kwotę niespłaconych odsetek i równoważność rezerw na te kredyty (pożyczki), zaliczonych uprzednio do kosztów uzyskania przychodów,
- c) strat poniesionych przez bank z tytułu udzielonych po 1 stycznia 1997 r. gwarancji;

33) rezerwy tworzone na pokrycie wierzytelności, których nieściągalność została uprawdopodobniona, z wyjątkiem rezerw wyliczonych w punkcie 26 lit a) - e);

34) rezerwy inne niż wymienione powyżej, jeżeli obowiązek ich tworzenia w ciężar kosztów nie wynika z odrębnych ustaw; *nie są jednak kosztem uzyskania przychodów rezerwy utworzone zgodnie z ustawą z 29 września 1994 r. o rachunkowości, inne niż określone w niniejszej ustawie jako taki koszt;*

35) straty z tytułu odpłatnego zbycia wierzytelności, chyba że wierzytelność ta uprzednio, na podstawie postanowień art. 12 ust. 3, została zarachowana jako przychód należny;

36) składki na ubezpieczenie społeczne oraz na Fundusz Pracy i na inne fundusze celowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw – od nagród i premii, wypłacanych w gotówce lub w papierach wartościowych z dochodu po opodatkowaniu podatkiem dochodowym;

37) poniesione koszty zaniechanych inwestycji (budów);

38) wydatki pracodawcy na działalność socjalną, o której mowa w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych;

kosztem uzyskania przychodów są jednak świadczenia urlopowe wypłacone zgodnie z przepisami o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych;

39) podatek od towarów i usług, z tym, że kosztem uzyskania przychodów jest:

1) podatek naliczony:

a) jeżeli podatnik zwolniony jest od podatku od towarów i usług lub nabył towary i usługi w celu wytworzenia albo od sprzedaży towarów lub świadczenia usług zwolnionych od podatku od towarów i usług,

b) w tej części, w której zgodnie z przepisami o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym podatnikowi nie przysługuje obniżenie kwoty lub zwrot różnicy podatku od towarów i usług – jeżeli naliczony podatek od towarów i usług nie powiększa wartości środka trwałego,

2) podatek należny w przypadku:

a) importu usług, jeśli nie stanowi on podatku naliczonego w rozumieniu odrębnych przepisów,

b) przekazania lub zużycia przez podatnika towarów lub świadczenia usług na potrzeby reprezentacji i reklamy, obliczony zgodnie z odrębnymi przepisami;

40) opłaty sankcyjne, które zgodnie z odrębnymi przepisami podlegają wpłacie do budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego;

41) dodatkowa opłata wymierzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych;

42) koszty utrzymania zakładowych obiektów socjalnych, w części pokrytej ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych;

43) straty (koszty) powstałe w wyniku utraty dokonanych przedpłat (zaliczek, zadatków) w związku z niewykonaniem umowy;

44) składki opłacone przez pracodawcę z tytułu zawartych lub odnowionych umów ubezpieczenia na rzecz pracowników, z wyjątkiem umów dotyczących ryzyka grup 1, 3 i 5 działu I oraz grup 1 i 2 działu II, wymienionych w załączniku do ustawy z 28 lipca 1990 r., o działalności ubezpieczeniowej, jeżeli uprawnionym do otrzymania świadczenia nie jest pracodawca i umowa ubezpieczenia w okresie pięciu lat, licząc od końca

roku kalendarzowego, w którym ją zawarto lub odnowiono, wyklucza:

- a) wypłatę kwoty stanowiącej wartość odstąpienia od umowy,
- b) możliwość zaciągania zobowiązań pod zastaw praw wynikających z umowy,
- c) wypłatę z tytułu dożycia wieku oznaczonego w umowie;

45) niewypłacone osobom fizycznym, nieprowadzącym działalności gospodarczej należności z tytułów określonych w art. 41 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. między innymi wypłaty z tytułu umów zleceń, umów o dzieło i praw autorskich; w piśmie Departamentu Podatków Bezpośrednich i Opłat Ministerstwa Finansów nr PO4/MS-722-1312/96 stwierdzono, że do czasu wypłacenia należności wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej z tytułu umów zleceń – nie są one kosztami uzyskania przychodu;

46) wydatki poniesione na działalność statutową, na pokrycie których organizacja otrzymała dotacje z budżetu państwa i budżetów samorządów terytorialnych (województwa, powiatu czy gminy), (przepis obowiązuje do dnia 31.12.2004);

47) wydatki poniesione na działalność statutową, które zostały pokryte ze środków pochodzących ze zbiorów publicznych, w przypadku gdy organizacja straciła status organizacji pożytku publicznego;

48) wydatki poniesione na działalność statutową, które zostały pokryte ze środków pochodzących z dotacji pochodzących z budżetu państwa w ramach programu SAPARD oraz dotacji pochodzących z programów bezzwrotnej pomocy zagranicznej wraz z odsetkami od lokat terminowych tych środków.

2.2.4. Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych

Zgodnie z postanowieniami art. 16 a, ust.1. ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, z zastrzeżeniem art. 16 c:

AMORTYZACJI PODLEGAJĄ STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ LUB WSPÓWŁASNOŚĆ PODATNIKA, NABYTE LUB WYTWORZONE WE WŁASNYM ZAKRESIE, KOMPLETNE I ZDATNE DO UŻYTKU W DNIU PRZYJĘCIA DO UŻYWANIA BUDOWLE, BUDYNKI ORAZ LOKALE BĘDĄCE ODREBNĄ WŁASNOŚCIĄ, MASZYNY, URZĄDZENIA I ŚRODKI TRANSPORTU I INNE PRZEDMIOTY O PRZEWIDYWANYM OKRESIE UŻYWANIA DŁUŻSZYM NIŻ ROK, WYKORZYSTYWANE PRZEZ PODATNIKA NA POTRZEBY ZWIĄZANE Z PROWADZONĄ PRZEZ NIEGO DZIAŁALNOŚCIĄ GOSPODARCZĄ LUB ODDANE DO UŻYWANIA NA PODSTAWIE UMOWY NAJMU, DZIERŻAWY LUB INNEJ UMOWY (LEASINGU), ZWANE DALEJ ŚRODKAMI TRWAŁYMI.

Amortyzowane są również niezależnie od przewidywanego okresu używania przyjęte do używania inwestycje w obcych środkach trwałych, zwane dalej „inwestycjami w obcych środkach trwałych”, budynki i budowle wybudowane na cudzym gruncie, oraz składniki aktywów, niestanowiące własności lub współwłasności podatnika, wykorzystywane przez niego na potrzeby związane z prowadzoną działalnością na podstawie umowy dzierżawy, umowy najmu lub umowy leasingu, zawartej z właścicielem lub współwłaścicielami tych składników – jeżeli zgodnie z postanowieniami art. 17 a do 17 k. ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych odpisów amortyzacyjnych dokonuje korzystający.

Ponadto **amortyzacji podlegają wartości niematerialne i prawne**, nabyte, nadające się do wykorzystania w dniu przyjęcia do używania:

- 1) spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego lub spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego, prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej (zaliczane wg ustawy o rachunkowości do środków trwałych),
- 2) autorskie lub pokrewne prawa majątkowe, licencje oraz prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych, wzorów zdobniczych,
- 3) wartość stanowiąca równowartość uzyskanych informacji związanych z wiedzą w danej dziedzinie,

o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, wykorzystywane przez podatnika na potrzeby związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą albo oddane do używania na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub innej umowy (leasingu).

Amortyzacji nie podlegają zgodnie z postanowieniami art. 16 c między innymi:

- **grunty i prawa wieczystego użytkowania gruntów,**
- **budynki, lokale, budowle i urządzenia zaliczane do spółdzielczych zasobów mieszkaniowych lub służących działalności społeczno-wychowawczej prowadzonej przez spół-**

- dzielnie mieszkaniowe,**
- **dzieła sztuki i eksponaty muzealne,**
 - **składniki aktywów, które nie są używane na skutek zaprzestania działalności, w której te składniki były używane; w tym przypadku składniki te nie podlegają amortyzacji od miesiąca następującego po miesiącu, w którym zaprzestano tej działalności – zwane odpowiednio środkami trwałymi lub wartościami niematerialnymi i prawnymi.**

Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne wprowadza się do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych najpóźniej w miesiącu przekazania ich do używania.

Odpisów amortyzacyjnych dokonuje się zgodnie z postanowieniami art. 16 h–16 m ustawy, gdy wartość początkowa środka trwałego albo wartości niematerialnej i prawnej w dniu przyjęcia do używania jest wyższa niż 3 500 zł. W przypadku gdy wartość początkowa jest równa lub niższa niż 3 500 zł, podatnicy mogą dokonywać odpisów amortyzacyjnych zgodnie z postanowieniami art. 16 h–16 m lub jednorazowo w miesiącu oddania do używania tego środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej albo w miesiącu następnym. Organizacje mogą również nie zaliczyć do środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych składników, których wartość początkowa określona zgodnie z postanowieniami art. 16 g ustawy nie przekracza 3 500 zł. Wydatki poniesione na ich nabycie stanowią wówczas koszty uzyskania przychodów w miesiącu oddania ich do używania, zaliczane w koszty materiałów.

Jeżeli natomiast nabędą lub wytworzą we własnym zakresie środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne o wartości początkowej przekraczającej 3 500 zł i ze względu na przewidywany przez nich okres używania równy lub krótszy niż rok nie zaliczą ich do środków trwałych albo wartości niematerialnych i prawnych, a faktyczny okres ich używania przekroczy rok, organizacje są zobowiązane w pierwszym miesiącu następującym po miesiącu, w którym ten rok upłynął:

- 1) zaliczyć te składniki do środków trwałych albo wartości niematerialnych i prawnych, przyjmując je do ewidencji w cenie nabycia albo koszcie wytworzenia,
- 2) zmniejszyć koszty uzyskania przychodów o różnicę między ceną nabycia lub kosztem wytworzenia, a kwotą odpisów amortyzacyjnych, przypadającą na okres ich dotychczasowego używania, obliczonych dla środków trwałych przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych określonych w wykazie rocznych stawek amor-

tyzacyjnych, a dla wartości niematerialnych i prawnych przy zastosowaniu zasad określonych w art. 16m, oraz stosować te stawki amortyzacji w całym okresie dokonywania odpisów amortyzacyjnych,

- 3) wpłacić w terminie do 20 dnia tego miesiąca do właściwego urzędu skarbowego kwotę odsetek naliczonych od dnia zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów wydatków na nabycie lub wytworzenie we własnym zakresie składników aktywów do dnia, w którym okres ich używania przekroczył rok i naliczoną kwotę odsetek wykazać w składanych deklaracjach lub zeznaniu, o których mowa w art. 25 ust. 1 i art. 27 ust. 1; odsetki obliczone od różnicy, o której mowa w pkt 2, wynoszą aktualnie 0,1% za każdy dzień.

Przepisy te stosuje się również w przypadku zaliczenia wydatków na nabycie lub wytworzenie we własnym zakresie składników aktywów o wartości początkowej przekraczającej 3 500 zł do kosztów uzyskania przychodów, a następnie zaliczenia tych składników do środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych przed upływem roku od dnia ich nabycia lub wytworzenia. W tym przypadku odsetki nalicza się do dnia zaliczenia ich do środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych.

Odpisów amortyzacyjnych dokonuje się na ogół od wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Za wartość początkową środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych uważa się:

- 1) w razie **odpłatnego nabycia** cenę ich nabycia; za cenę nabycia uważa się kwotę należną zbywcy, powiększoną o koszty związane z zakupem naliczone do dnia przekazania środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej do używania, a w szczególności o koszty transportu, załadunku i wyładunku, ubezpieczenia w drodze, montażu, instalacji i uruchomienia programów oraz systemów komputerowych, opłat notarialnych, skarbowych i innych, odsetek, prowizji – oraz pomniejszoną o podatek od towarów i usług, z wyjątkiem przypadków, gdy zgodnie z odrębnymi przepisami podatnikowi nie przysługuje obniżenie kwoty należnego podatku o podatek naliczony albo zwrot różnicy podatku w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług; w przypadku importu cena nabycia obejmuje cło i podatek akcyzowy od importu składników aktywów, wartość początkową składników aktywów nabytych w sposób określony w ust. 1 pkt 3 i 4, wymagających montażu, powiększa się o wydatki poniesione na ich montaż;
- 2) w razie **wytworzenia aktywów we własnym zakresie** za koszt wytworzenia uważa się wartość, w cenie nabycia, zużytych do

wytworzenia środków trwałych: rzeczowych składników aktywów i wykorzystanych usług obcych, kosztów wynagrodzeń za pracę wraz z pochodnymi, i inne koszty dające się zaliczyć do wartości wytworzonych środków trwałych; do kosztu wytworzenia nie zalicza się: kosztów ogólnych zarządu, kosztów sprzedaży oraz pozostałych kosztów operacyjnych i kosztów operacji finansowych, w szczególności odsetek od pożyczek (kredytów) i prowizji, z wyłączeniem odsetek i prowizji naliczonych do dnia przekazania środka trwałego do używania;

- 3) w razie **nabycia aktywów w drodze spadku, darowizny lub w inny nieodpłatny sposób** wycenia się je w wartości rynkowej z dnia nabycia, chyba że umowa darowizny albo umowa o nieodpłatnym przekazaniu określa tę wartość w niższej wysokości.

Jeżeli środki trwałe uległy ulepszeniu w wyniku przebudowy, rozbudowy, rekonstrukcji, adaptacji lub modernizacji, to wartość początkową tych środków, ustaloną zgodnie z powyższymi zasadami, powiększa się o sumę wydatków na ich ulepszenie, w tym także o wydatki na nabycie części składowych lub peryferyjnych, których jednostkowa cena nabycia przekracza 3 500 zł. Środki trwałe uważa się za ulepszone, gdy suma wydatków poniesionych na ich przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję, adaptację lub modernizację w danym roku podatkowym przekracza 3 500,00 zł. i wydatki te powodują wzrost ich wartości użytkowej w stosunku do wartości z dnia przyjęcia środków trwałych do używania, mierzonej w szczególności okresem używania, zdolnością wytwórczą: jakością produktów uzyskiwanych za pomocą ulepszonych środków trwałych i kosztami ich eksploatacji.

Jeżeli wartość początkowa środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych zostanie ustalona niezgodnie z powyższymi zasadami, podatnik dokonuje korekty tej wartości początkowej. Korekta wartości początkowej powoduje obowiązek odpowiedniej zmiany wysokości dokonanych odpisów amortyzacyjnych oraz należnego podatku wraz z należnymi odsetkami za poszczególne okresy sprawozdawcze, poczynając od miesiąca następującego po miesiącu oddania do używania lub ulepszenia środka trwałego albo wartości niematerialnej i prawnej.

Odpisów amortyzacyjnych dokonuje się od używanych sezonowo środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych w okresie ich wykorzystywania; w tym przypadku wysokość odpisu miesięcznego ustala się przez podzielenie rocznej kwoty odpisów amortyzacyjnych przez liczbę miesięcy w sezonie albo przez 12 miesięcy w roku.

Odpisów od ujawnionych środków trwałych nieobjętych dotychczas ewidencją dokonuje się począwszy od 1 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym środki te zostały wprowadzone do ewidencji.

Podatnicy dokonują wyboru metody amortyzacji dla danego środka trwałego przed rozpoczęciem jego amortyzacji. Wybraną metodę stosuje się do pełnego zamortyzowania danego środka trwałego.

Podstawową metodą amortyzacji jest metoda liniowa. Odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych przy zastosowaniu tej metody dokonuje się przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych określonych w wykazie stawek amortyzacyjnych miesięcznie w równych ratach, począwszy od miesiąca następnego po przekazaniu do użytkowania, aż do końca miesiąca, w którym następuje zrównanie sumy odpisów z wartością początkową.

Podane w wykazie stawek amortyzacyjnych stawki można podwyższać dla budynków i budowli używanych w warunkach:

- 1) pogorszonych – przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 1,2,
- 2) złych – przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 1,4.

Stawki amortyzacyjne dla maszyn, urządzeń i środków transportu, z wyjątkiem morskiego taboru pływającego, używanych bardziej intensywnie w stosunku do warunków przeciętnych albo wymagających szczególnej sprawności technicznej – przy zastosowaniu w tym okresie współczynników nie wyższych niż 1,4. W razie wystąpienia bądź ustania warunków uzasadniających podwyższenie stawek, o których mowa wyżej, stawki te ulegają podwyższeniu lub obniżeniu od miesiąca następującego po miesiącu, w którym zaistniały okoliczności uzasadniające te zmiany.

W przypadku maszyn i urządzeń zaliczonych do grupy 4–6 i 8 Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) poddanych szybkiemu postępowi technicznemu – stawki można zawyżać przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 2.0. Takimi środkami są np. komputery i zestawy komputerowe. Podwyższenia stawek dla tych środków trwałych bądź rezygnacji z ich stosowania organizacje mogą dokonać począwszy od pierwszego miesiąca następnego roku podatkowego.

Organizacje mogą również obniżyć podane w wykazie stawek amortyzacyjnych stawki dla środków trwałych nie więcej niż o połowę ich wysokości. Obniżenia stawki bądź przyjęcia jej w poprzedniej wysokości dokonuje się począwszy od pierwszego miesiąca następnego roku podatkowego.

Podatnicy mogą indywidualnie ustalić stawki amortyzacyjne dla używanych lub ulepszonych środków trwałych po raz pierwszy wprowadzonych do ewidencji, z tym, że okres amortyzacji nie może być krótszy niż:

- 1) dla środków trwałych zaliczonych do grupy 3–6 i 8 klasyfikacji rodzajowej:**
 - a) 24 miesiące – gdy ich wartość początkowa nie przekracza 25 000 zł,**
 - b) 36 miesięcy – gdy ich wartość początkowa jest wyższa od 25 000 zł i nie przekracza 50 000 zł,**
 - c) 60 miesięcy – w pozostałych przypadkach,**
- 2) dla środków transportu, w tym samochodów osobowych, o których mowa w art. 16 ust. 3 a – 30 miesięcy,**
- 3) dla budynków i budowli – 10 lat, z wyjątkiem budynków wymienionych w rodzajach 103 i 109 KŚT, trwale związanych z gruntem, kiosków towarowych o kubaturze poniżej 500 m³, domków kempingowych lub budynków zastępczych, dla których okres ten nie może być krótszy niż 36 miesięcy.**

Środki trwałe, z wyjątkiem budynków i budowli, uznaje się za używane, jeżeli podatnik udowodni, że przed ich nabyciem były wykorzystywane co najmniej przez okres 6 miesięcy, a za ulepszone, jeżeli przed wprowadzeniem do ewidencji wydatki poniesione przez podatnika na ich ulepszenie stanowiły co najmniej 20% wartości początkowej.

Budynki i budowle uznaje się za używane, jeżeli podatnik wykaże, że przed ich nabyciem były wykorzystywane co najmniej przez okres 60 miesięcy, za ulepszone – jeżeli przed wprowadzeniem do ewidencji wydatki poniesione przez podatnika na ulepszenie stanowiły co najmniej 30% wartości początkowej.

Podatnicy mogą indywidualnie ustalić stawki amortyzacyjne dla przyjętych do używania inwestycji (ulepszeń) w obcych środkach trwałych, z tym, że dla:

- 1) inwestycji w obcych budynkach (ulepszeń w lokalach) lub budowlach okres amortyzacji nie może być krótszy niż 10 lat,**
- 2) inwestycji w obcych środkach trwałych innych niż wymienione w pkt 1 okres amortyzacji ustala się według zasad określonych dla używanych lub ulepszonych środków trwałych.**

Odpisów amortyzacyjnych można również dokonywać od wartości początkowej maszyn i urządzeń zaliczonych do grupy 3–6 i 8 klasyfikacji oraz środków transportu, z wyjątkiem samochodów osobowych, w pierwszym podatkowym roku ich używania przy zastosowaniu stawek podanych w wykazie stawek amortyzacyjnych podwyższonych o współczynnik nie wyższy niż 2,0, a w następnych latach podatkowych od ich wartości początkowej pomniejszonej o dotychczasowe odpisy amortyzacyjne, ustalonej na początek kolejnych lat ich używania. Począwszy od roku podatkowego, w którym tak określona roczna kwota amortyzacji miałaby być niższa od rocznej kwoty amortyzacji obliczonej przy zastosowaniu stałych stawek amortyzacyjnych, podatnicy dokonują dalszych odpisów amortyzacyjnych zgodnie z metodą stałych stawek amortyzacyjnych.

Od środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych przekazanych do używania na podstawie umów najmu (dzierżawy) – odpisów amortyzacyjnych dokonują podatnicy, którzy zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie postanowień art. 12 ust. 7 ustawy zaliczają te środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne do składników aktywów, z tym że wówczas odpisów amortyzacyjnych dokonują odpowiednio wynajmujący (dzierżawiący) albo korzystający na zasadach określonych w ustawie.

Okres dokonywania **odpisów amortyzacyjnych od wartości niematerialnych i prawnych** nie może być krótszy niż:

- 1) od licencji (sublicencji) na programy komputerowe oraz od praw autorskich – 24 miesiące,**
- 2) od licencji na wyświetlanie filmów oraz na emisję programów radiowych i telewizyjnych – 24 miesiące,**
- 3) od poniesionych kosztów zakończonych prac rozwojowych – 36 miesięcy,**
- 4) od pozostałych wartości niematerialnych i prawnych – 60 miesięcy.**

Stawki amortyzacyjne dla poszczególnych wartości niematerialnych i prawnych na cały okres amortyzacji ustala się przed rozpoczęciem dokonywania odpisów amortyzacyjnych.

2.2.5. Dochody wolne od podatku

Jednym z najistotniejszych z punktu widzenia organizacji jest art. 17 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych określający dochody wolne od podatku. Są to między innymi:

- dochody osiągane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez podatników, którzy mają siedzibę lub Zarząd na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, tak stanowi; zapis ten dotyczy dochodów osiąganych w krajach, z którymi Polska podpisała umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania;
- dochody podatników, z zastrzeżeniem ust. 1 c, których celem statutowym jest **działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego – w części przeznaczonej na te cele**, (art 17 ust. 1 pkt 3)
- dochody kościelnych osób prawnych:
 - z niegospodarczej działalności statutowej; w tym zakresie kościelne osoby prawne nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy Ordynacji podatkowej,
 - z pozostałej działalności – w części przeznaczonej na cele: kultu religijnego, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, charytatywno-opiekuńcze oraz na konserwację zabytków, prowadzenie punktów katechetycznych, inwestycje sakralne w zakresie: budowy, rozbudowy i odbudowy kościołów oraz kaplic, adaptację innych budynków na cele sakralne, a także innych inwestycji przeznaczonych na punkty katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze, (art. 17 ust. 1 pkt 4a)
- dochody spółek, których jedynymi udziałowcami (akcjonariuszami) są kościelne osoby prawne – w części przeznaczonej na cele wymienione w pkt 4 a lit. b),
- **dochody organizacji pożytku publicznego, o których mowa w przepisach ustaw o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – w części przeznaczonej na działalność statutową, z wyłączeniem działalności gospodarczej** (zapis obowiązuje od 1 stycznia 2004 r.),
- dochody jednostek organizacyjnych Ochotniczej Straży Pożarnej – w części przeznaczonej na cele statutowe, (art. 17 ust.1 pkt 5)

- dochody wspólnot mieszkaniowych utworzonych zgodnie z odrębnymi przepisami – w części przeznaczonych na cele związane z utrzymaniem zasobów mieszkaniowych oraz wydatkowanej na rzecz członków wspólnoty (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004) (art. 17 ust. 1 pkt 4m)
- dochody spółek, których udziałowcami (akcjonariuszami) są wyłącznie organizacje działające na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach, a których celem statutowym jest działalność wymieniona w pkt 4 – w części przeznaczonych na te cele oraz przekazanej na rzecz tych organizacji, (art. 17 ust.1 pkt 5)
- dochody związków zawodowych, społeczno-zawodowych organizacji rolników, izb rolniczych, organizacji pracodawców i partii politycznych, działających na podstawie odrębnych ustaw – w części przeznaczonych na cele statutowe, z wyłączeniem działalności gospodarczej, (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust. 1 pkt 7)
- dochody komitetów wyborczych działających na podstawie odrębnych ustaw, w części przeznaczonych na cele wynikające z tych przepisów (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust.1 pkt 6b)
- dochody z tytułu prowadzenia szkół w rozumieniu przepisów o systemie oświaty w części przeznaczonych na cele szkoły, (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust.1 pkt 7)
- **składki członkowskie członków organizacji politycznych, społecznych i zawodowych – w części nieprzeznaczonych na działalność gospodarczą**, (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust.1 pkt 13)
- **dotacje otrzymane z budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego, z wyjątkiem dopłat do oprocentowania kredytów bankowych w zakresie określonym w odrębnych ustawach**, (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust.1 pkt 14)
- **kwoty otrzymane od agencji rządowych, jeżeli agencje otrzymały środki na ten cel z budżetu państwa, z wyjątkiem dopłat do oprocentowania kredytów bankowych w zakresie określonym w odrębnych ustawach**, (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust.1 pkt 14b)
- dochody osób prawnych niemających siedziby lub zarządu w Rzeczypospolitej Polskiej, uzyskane z tytułu działalności prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i finansowanej z funduszy pochodzących z międzypaństwowych instytucji finansowych oraz ze środków przyznanych przez państwa obce na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej lub ministra za zgodą Rady Ministrów z tymi instytucjami i państwami, (art. 17 ust. 1 pkt 21)

- dotacje, subwencje, dopłaty i inne nieodpłatne świadczenia, z zastrzeżeniem pkt 14, otrzymane na pokrycie kosztów albo jako zwrot wydatków związanych z otrzymaniem, zakupem albo wytworzeniem we własnym zakresie środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych, od których dokonuje się odpisów amortyzacyjnych zgodnie z art. 16 a–16 m, (art. 17 ust. 1 pkt 21).

Należy podkreślić i wyjaśnić, iż **dotacje celowe** stanowią jeden z wydatków bieżących budżetu państwa, przeznaczonych na finansowanie lub dofinansowanie:

- **zadań administracji rządowej oraz innych zadań zleconych** jednostkom samorządu terytorialnego ustawami,
- **ustawowo określonych zadań realizowanych przez jednostki inne niż** jednostki samorządu terytorialnego,
- **bieżących zadań własnych** jednostek samorządu terytorialnego,
- **zadań zleconych do realizacji jednostkom niezaliczonym do sektora** finansów publicznych oraz fundacjom i stowarzyszeniom,
- **kosztów realizacji inwestycji**, między innymi zakładów budżetowych oraz jednostek niezaliczonych do sektora finansów publicznych, na podstawie umów zawartych z dysponentem środków.

Oprócz dotacji celowych występują **dotacje podmiotowe**, czyli dofinansowanie działalności bieżącej ustawowo wskazanego podmiotu oraz **dotacje przedmiotowe**, czyli dopłaty do określonych wyrobów i usług, kalkulowanych według cen jednostkowych. Występują również dopłaty do oprocentowania niektórych kredytów bankowych.

Ponadto dochodami wolnymi od podatku są:

- **dochody uzyskane przez podatników od rządów państw obcych, organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych instytucji finansowych, pochodzące ze środków bezwrotnej pomocy przyznanych ze środków z programów ramowych badań, rozwoju technicznego i prezentacji Unii Europejskiej i z programów NATO, przyznanych na podstawie jednostronnej deklaracji lub umów zawartych z tymi państwami, organizacjami lub instytucjami przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, właściwego ministra lub agencje rządowe, w tym również w przypadkach, gdy przekazanie tych środków jest dokonywane za pośrednictwem podmiotu upoważnionego do rozdzielania środków bezwrotnej pomocy zagranicznej na rzecz podmiotów, którym służyć ma ta pomoc** (art. 17 ust. 1 pkt 23);

- **odsetki od dochodów lub środków, o których mowa powyżej, lokowanych na bankowych rachunkach terminowych,** (art. 17 ust. 1 pkt 24)
- **dotacje, subwencje i dopłaty otrzymane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przez zakłady pracy chronionej na podstawie przepisów o zatrudnieniu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych** (obowiązuje do dnia 31 grudnia 2004 r.) (art. 17 ust. 1 pkt 25)

Zwolnienie, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt. 4–8 ustawy, nie dotyczy dochodów uzyskanych z działalności polegającej na wytwarzaniu wyrobów przemysłu elektronicznego, paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,5% oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali lub dochodów uzyskanych z handlu tymi wyrobami; zwolnieniem objęte są jednak dochody jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych, w rozumieniu odrębnych przepisów, uzyskane z działalności polegającej na wytwarzaniu wyrobów przemysłu elektronicznego, jak też dochodów uzyskanych z działalności polegającej na oddaniu środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych do odpłatnego używania na podstawie umowy leasingu.

Zwolnienie to nie dotyczy również dochodów, bez względu na czas ich osiągnięcia, wydatkowanych na inne cele niż wymienione w tych przepisach.

Od dnia 1 stycznia 2004 r. zwolnienie dotyczące podatników przeznaczających dochody na cele statutowe lub inne określone w art. 17 ust. 1 stosuje się również w przypadku lokowania dochodów przez nabycie obligacji Skarbu Państwa (emitowanych po 1.01.1989 r.) lub bonów skarbowych emitowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (po 1.01.1997 r.), jak też jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych.

Zwolnienie to ma zastosowanie, jeżeli dochód jest przeznaczony i bez względu na termin wydatkowany na cele określone w tych przepisach, w tym także na nabycie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych służących bezpośrednio realizacji tych celów oraz na opłacenie podatków niestanowiących kosztu uzyskania przychodów.

Kwestie dotyczące proporcji pomiędzy podlegającą zwolnieniu działalnością statutową a prowadzoną przez dany podmiot działalnością gospodarczą wyjaśnia Naczelny Sąd Administracyjny w swoim wyroku z 28.02.1996 r., nr SA/Ł 1997/95, stwierdzając, że:

„1. ART. 17 UST. 1 PKT 4 USTAWY O PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH NIE ZAWIERA WYMAGU, IŻ WSKAZANE W NIM CELE STATUTOWE MAJĄ BYĆ GŁÓWNYMI CZY JEDYNYMI CELAMI DZIAŁALNOŚCI OSOBY PRAWNEJ.

2. PRAWA DO ULGI PODATKOWEJ, O KTÓREJ MOWA WYŻEJ, NIE SĄ UZALEŻNIONE OD INTENSYWNOŚCI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ OSOBY PRAWNEJ”.

Natomiast z wyjaśnienia Departamentu Podatków Bezpośrednich i Opłat Ministerstwa Finansów z 10 sierpnia 1995 r., nr PO3-AS-721-49/95, jednoznacznie wynika, że zwolnienie określone w art. 17 ust. 1 pkt 4 ma zastosowanie zarówno do podatników, których celem statutowym jest realizacja preferowanej w ustawie działalności, jak również do podatników wspierających taką działalność, o ile wynika to wprost ze statutu tych jednostek organizacyjnych.

2.2.6. Darowizny

Każda osoba prawna może być darczyńcą. Darowizna może spowodować pomniejszenie podstawy opodatkowania. Zgodnie z postanowieniami art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych darowizny można przekazać:

- na cele pomocy społecznej, działalności charytatywnej, podtrzymywania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości, ochrony i promocji zdrowia, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, bezpieczeństwa publicznego, upowszechniania wiedzy na rzecz obronności państwa, ekologii i ochrony środowiska, na promocję i organizację wolontariatu, na rzecz ratownictwa i ochrony ludności, cele oświatowe, oświatowo – wychowawcze, kulturalne, kultury fizycznej i sportu, krajoznawstwa i wypoczynku dzieci i młodzieży oraz inne cele wymienione w art. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie – przekazane organizacjom pozarządowym – łącznie do wysokości nie przekraczającej 10% dochodu
- na cele kultu religijnego – łącznie do wysokości nie przekraczającej 10% dochodu

Jednak łączna kwota odliczeń z tytułów darowizn nie może przekroczyć 10% dochodu.

Należy stwierdzić, że suma wszystkich darowizn może przekroczyć 10% dochodu, niemniej jednak z dochodu przed opodatkowaniem możemy odliczyć darowizny tylko do wysokości 10% dochodu.

Odliczeniom nie podlegają darowizny na rzecz osób fizycznych w każdym przypadku i osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej prowadzących działalność gospodarczą polegającą na wytwarzaniu wyrobów przemysłu elektronicznego, paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,5%, oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali lub handlu tymi wyrobami.

W przypadku gdy przedmiotem darowizny są towary lub usługi opodatkowane podatkiem od towarów i usług, przez pojęcie kwoty darowizny rozumie się wartość towaru uwzględniającą należny podatek od towarów i usług.

Darowiznę można odliczyć z dochodu, jeżeli wysokość darowizny jest udokumentowana dowodem wpłaty na rachunek bankowy obdarowanego, a w przypadku darowizny innej niż pieniężna – dokumentem, z którego wynika wartość tej darowizny, oraz oświadczeniem obdarowanego o jej przyjęciu

2.2.7. Podstawa opodatkowania i podatek

Podstawę opodatkowania, z zastrzeżeniem postanowieniem art. 21 i 22 ustawy, stanowi dochód ustalony zgodnie z postanowieniem art. 7 ustawy po odliczeniu darowizn udzielonych zgodnie z ustawą.

Podatek dochodowy od osób prawnych, z zastrzeżeniem art. 21 i 22 ustawy, wynosi od dnia 1 stycznia 2004 19% podstawy opodatkowania.

Jeżeli rok podatkowy podatnika jest inny niż rok kalendarzowy, stawkę podatku określoną w ustawie dla pierwszego dnia roku podatkowego stosuje się do końca tego roku podatkowego.

W przypadku gdy organy podatkowe lub organy kontroli skarbowej określą, na podstawie art. 11 ustawy, dochód podatnika w wysokości wyższej (stratę w wysokości niższej) niż zadeklarowana

przez podatnika w związku z dokonaniem transakcji, o których mowa w art. 9 a ustawy, a podatnik nie przedstawi tym organom wymaganej przez te przepisy dokumentacji podatkowej – różnicę pomiędzy dochodem zadeklarowanym przez podatnika a określonym przez te organy opodatkowuje się stawką 50%.

Jeśli podatnik, który ma siedzibę lub zarząd na terenie Polski, osiąga również dochody za granicą i dochody te podlegają w obcym państwie opodatkowaniu, a nie zachodzą okoliczności wymienione w art. 17 ust. 1 pkt 3 i umowa o zapobieżeniu podwójnemu opodatkowaniu zawarta z tym państwem inaczej nie stanowi, dochody te łączy się z dochodami osiąganymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W tym przypadku od podatku obliczonego od łącznej sumy dochodów odlicza się kwotę równą podatkowi zapłaconemu w obcym państwie. Kwota odliczenia nie może jednak przekroczyć tej części podatku obliczonego przed dokonaniem odliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany w obcym państwie.

Odmiennie uregulowana jest kwestia wysokości opodatkowania przychodów wymienionych w art. 21 i 22 ustawy.

Postanowienia art. 21 ustawy, dotyczące podatników uzyskujących dochody na terenie naszego kraju i mających zarząd lub siedzibę poza terenem Rzeczypospolitej Polskiej, ustala się, że wysokość podatku dochodowego wynosi 20% przychodów z tytułu praw autorskich i pokrewnych, praw do znaków towarowych, za informacje związane ze zdobytym doświadczeniem (*know-how*) oraz przychodów za usługi świadczone w zakresie działalności widowiskowej, rozrywkowej lub sportowej.

Natomiast postanowienia art. 22 ustalają podatek dochodowy od dochodów z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w wysokości 19% uzyskanego przychodu. Kwotę podatku zapłaconego od otrzymanych dywidend i innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odlicza się od kwoty podatku obliczonego zgodnie z postanowieniami art. 19 ustawy. W razie braku możliwości takiego odliczenia, kwotę podatku, zgodnie z zasadami określonymi w tym przepisie, odlicza się w następnych latach podatkowych.

Począwszy od 1 stycznia 2004 r., każdy podatnik ma prawo do odliczenia z podatku i wpłaty na rachunek organizacji pożytku publicznego kwoty nieprzekraczającej 1% podatku po odliczeniach.

2.2.8. Pobór podatku

Organizacje – jako podatnicy – są zobowiązane bez wezwania składać deklarację, według ustalonego wzoru, o wysokości dochodu (straty) osiągniętego od początku roku podatkowego i wpłacać na rachunek urzędu skarbowego właściwego według siedziby podatnika zaliczki miesięczne w wysokości różnicy między podatkiem należnym od dochodu osiągniętego od początku roku podatkowego, a sumą należnych zaliczek za poprzednie miesiące.

Deklaracje (CIT 2) i zaliczki miesięczne za okres od pierwszego do przedostatniego miesiąca roku podatkowego składa się i uiszcza w terminie do dnia 20 każdego następnego miesiąca za miesiąc poprzedni. Zaliczka za ostatni miesiąc jest uiszczana w wysokości zaliczki za miesiąc poprzedni do dnia 20 ostatniego miesiąca roku podatkowego. Ostateczne rozliczenie podatku za rok podatkowy następuje w terminie ustalonym do złożenia zeznania o wysokości dochodu osiągniętego (poniesionej straty) za ten rok.

Jeżeli działalność organizacji ogranicza się do działalności polegającej zwolnieniu przedmiotowemu, organizacja może być zwolniona od obowiązku składania deklaracji miesięcznych. W tym celu należy w urzędzie skarbowym właściwym dla podatnika złożyć pisemne oświadczenie, że organizacja jest podatnikiem, o którym mowa w art. 17 ust. ustawy, i nie osiąga przychodów z działalności wymienionej w art. 17 ust. 1 a pkt 1 oraz nie dokonuje wydatków na inne cele niż określone w art. 17 ust. 1 b. W razie zmiany stanu faktycznego uzasadniającego to zwolnienie – podatnik jest zobowiązany bez wezwania składać deklaracje i wpłacać zaliczki na podatek.

Jeżeli podatnicy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uprzednio zadeklarowali, że przeznaczą dochód na cele określone w tych przepisach i dochód ten wydatkowali na inne cele – podatek od tego dochodu, bez wezwania, wpłaca się do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano wydatku. Przepis ten stosuje się również do dochodów za lata poprzedzające rok podatkowy, zadeklarowanych i niewydatkowanych w tych latach na cele określone w art. 17 ust. 1 b. W składanych deklaracjach podatnicy są zobowiązani do wykazania sumy dochodów, w tym także z lat poprzedzających rok podatkowy, przeznaczonych, a nie wydatkowanych do końca okresu, za który składana jest deklaracja.

Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne będące przedsiębiorcami, które dokonują wypłat należności z tytułów wymienionych w art. 21 ust. 1 oraz w art. 22, są zobowiązane jako płatnicy pobierać w dniu dokonania wypłaty zryczałtowany podatek dochodowy od tych wypłat, z wyjątkiem sytuacji, gdy podatnicy wymienieni w art. 17 ust. 1 pkt 4–8 złożą płatnikowi, najpóźniej w dniu dokonania wypłaty należności, oświadczenie (na druku CIT 5), że przeznaczą dochody z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziałów w zyskach osób prawnych – na cele wymienione w tych przepisach.

Podatnicy wymienieni w art. 17 ust. 1 pkt 4–8 są obowiązani, bez wezwania, złożyć urzędowi skarbowemu określone w ust. 3 deklaracje według ustalonego wzoru i wpłacić należny zryczałtowany podatek, jeżeli dochody z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziałów w zyskach osób prawnych, od których płatnik nie pobrał podatku w związku z oświadczeniem, o którym mowa w ust. 1 a, zostały wydatkowane na inne cele niż wymienione w art. 17 ust. 1 pkt 4–8. W takim przypadku podatek ten wpłaca się do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano tego wydatku.

Organizacje – osoby prawne są zobowiązane do składania urzędowi skarbowemu zeznania, według ustalonego wzoru (CIT 8), o wysokości dochodu (straty) osiągniętych w roku podatkowym do końca trzeciego miesiąca roku następnego po roku podatkowym i w tym terminie muszą wpłacić wyliczony podatek należny albo różnicę między podatkiem należnym od dochodu wykazanego w zeznaniu, a sumą należnych zaliczek za okres od początku roku.

Począwszy od roku 2003 nie składa się zeznania CIT 8 w wersji wstępnej. Zeznanie CIT 8 składane do końca trzeciego miesiąca po końcu roku obrotowego (najczęściej do 31 marca) jest zeznaniem ostatecznym. Może ono być zmieniane jedynie przez złożenie korekty.

Organizacje zobowiązane są do przekazania do urzędu skarbowego sprawozdania finansowego – wraz z uchwałą o zatwierdzeniu sprawozdania i podziale zysku lub pokryciu straty – w terminie 10 dni od daty zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego.

Jeśli organizacja posiada samobilansujące się oddziały na terenie innych gmin i zgodnie z zeznaniem rocznym jest zobowiązana do wpłaty podatku, musi wraz z zeznaniem dostarczyć informacji o wysokości należnych poszczególnym gminom i województwom udziałów w podatku dochodowym, ustalonych zgodnie z odrębnymi przepisami.

2.2.9. Terminy wykonania obowiązków w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych

Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych zobowiązuje podatników do sporządzania i składania w urzędach skarbowych odpowiednich deklaracji:

Termin wykonania (podstawa prawna)	Formularz i miejsce przekazania	Zobowiązany podatnik	Treść obowiązku
Oświadczenie zwalnia z obowiązku składania CIT 2 od dnia złożenia (art. 25 ust. 1 i 5 ustawy)	Oświadczenie składane do urzędu skarbowego właściwego dla siedziby podatnika	Podatnik, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy, jeśli nie uzyskuje przychodów z działalności wymienionej w art. 17 ust. 1 a pkt 1 i dochody są wydatkowane wyłącznie na cele wymienione w art. 17 ust. 1 b	Oświadczenie, zwolnienie z obowiązku składania deklaracji miesięcznych do czasu zmiany oświadczenia
Za okres od pierwszego do przedostatniego miesiąca roku podatkowego w terminie do dnia 20 każdego następnego miesiąca za miesiąc poprzedni (art. 25 ustawy)	CIT-2 z załącznikami CIT-O, CIT-D, CIT-ST do urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę podatnika	Podatnik podatku dochodowego od osób prawnych, o ile nie złożył oświadczenia do urzędu skarbowego o zwolnieniu z tego obowiązku	Złożenie deklaracji o wysokości dochodu (straty) od początku roku podatkowego do końca miesiąca, którego deklaracja dotyczy, i wpłacenie ewentualnej zaliczki na podatek
Nie później niż w dniu dokonania wypłaty należności (art. 26 ust. 1 a ustawy)	CIT-5 osoba prawna (płatnik) dokonująca wypłaty należności z tytułu dywidendy lub udziału w zysku	Podatnik – osoba prawna lub jednostka nie posiadająca osobowości prawnej, uprawniona do zwolnienia z podatku na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 4–8 ustawy, osiągająca dochody z dywidend lub inne	Złożenie oświadczenia o przeznaczeniu dochodu z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych
Zeznanie do końca trzeciego miesiąca następnego roku podatkowego, (art. 27 ust. 1 ustawy)	CIT-8 do urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę podatnika	Podatnik podatku dochodowego od osób prawnych z wyjątkiem zwolnionych od podatku na podstawie art. 6 ust. 1	Złożenie zeznania o wysokości uzyskanego dochodu (straty) i podatku oraz wpłacenie w tym terminie podatku
W terminie 10 dni od daty zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego, nie później niż do końca dziewiątego miesiąca po upływie roku podatkowego (art. 27 ust. 2 ustawy)	Sprawozdanie finansowe wraz z uchwałą do urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę podatnika	Podatnik podatku dochodowego od osób prawnych	Złożenie: 1) sprawozdania finansowego 2) uchwały o jego zatwierdzeniu
Do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano wydatku na inne cele niż wymienione w art. 17 ust. 1 pkt 4–8 ustawy	CIT-11 urząd skarbowy właściwy według siedziby podatnika	Podatnik – osoba prawna lub jednostka nieposiadająca osobowości prawnej, uprawniona do zwolnienia z podatku na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 4–8 ustawy, osiągająca dochody z dywidend lub inne	Złożenie deklaracji i wpłacenie należnego podatku

2.2.10. Zasady wypełniania druków CIT-2, CIT-2/O , CIT-8 i CIT-8/O

Organizacje będące osobami prawnymi mają obowiązek składania, począwszy od 2003 roku, deklaracji miesięcznych na nowych drukach CIT-2 (wzór 14) i w przypadku korzystania ze zwolnień informacji o odliczeniach od dochodu i od podatku oraz o dochodach wolnych i zwolnionych od podatku na druku CIT-2/O. Obowiązek ten nie dotyczy organizacji, które złożyły do urzędu skarbowego oświadczenie o zwolnieniu z tego obowiązku.

KAŻDA ORGANIZACJA MUSI ZŁOŻYĆ NATOMIAST ROCZNE ZEZNANIE O WYSOKOŚCI OSIĄGNIĘTEGO DOCHODU (PONIESIONEJ STRATY) NA DRUKU CIT-8.

Druk CIT - 2 jest w obecnej wersji drukiem mającym dwie strony. Na pierwszej stronie wypełnia się pozycje od 1 do 17 podając dane organizacji i okres, którego dotyczy deklaracja. W dziale B dane dodatkowe zaznacza się krzyżykiem w kwadracie odpowiednim dla przyjętego przez podatnika roku podatkowego. W przypadku, gdy w poz. 25 będzie wykazany dochód i organizacja będzie go zwalniała z podatku, konieczne jest wystawienie CIT 2/O i w poz. 51 działu H wpisujemy cyfrę 1.

Do działu C poz. 19 wpisujemy sumę przychodów uzyskanych w okresie łącznie z przychodami, z których dochody są wolne od podatku. Jeżeli organizacja nie ma źródeł przychodu za granicą, to w poz. 20 wpisuje się 0. W poz. 21 wpisuje się wszystkie koszty uzyskania przychodów. Jeżeli wpisana kwota (suma) w poz. 19 i 20 jest wyższa niż w poz. 21, to wystąpił dochód i różnicę 19+20-21 wpisujemy w poz. 22. Natomiast w przypadku gdy w poz. 21 wpisana jest wyższa kwota niż w poz. 19+20, to wystąpiła strata i różnicę 21-(19+20) wpisuje się w poz. 23. W poz. 25 przepisuje się wartość z poz. 22, natomiast w poz. 26 przepisuje się kwotę z poz. 23, pod warunkiem, że w poz. 24 wpisana jest kwota zero (czyli nie występuje strata z przychodów zwolnionych). W innym przypadku postępuje się zgodnie z instrukcją na druku deklaracji.

W przypadku straty kwotę wynikającą z poz. 26 wpisuje się jeszcze w poz. 35 i wypełnia się tylko części G–I, kończąc deklarację. W razie gdy organizacja uzyska dochód (w poz. 25 jest kwota wyższa niż zero) i chce zwolnić ten dochód z podatku, wpisuje się w poz. 27 w przypadku dochodu zwalnianego w części B1 druku

CIT 2/O, a w poz. 28 w przypadku dochodu zwalnianego w części B2 druku CIT 2/O. W poz. 30 wpisuje się sumę poz. 27 i 28. Suma ta nie może być wyższa niż kwota wpisana w poz. 25.

Na stronie 2 do pozycji 34 działu D3 wpisuje się kwotę poz. 25 pomniejszoną o kwotę z poz. 30, podając ją w pełnych złotych (pomijając grosze). Natomiast w pozycji 36 wpisuje się stawkę podatku obowiązującą w roku podatkowym.

W dziale E poz. 37 wylicza się podatek według stawki podatkowej (poz. 36) od kwoty stanowiącej podstawę opodatkowania (poz. 34). Ponieważ organizacje nie mają zwolnień z podatku wynikającego z działu D CIT 2/O, to kwotę z poz. 37, pomijając grosze, wpisuje się do poz. 39.

W przypadku, gdy organizacja wpłacała podatek w poprzednich miesiącach, do poz. 40 działu F wpisuje się kwotę sumy zapłaconych zaliczek na podatek, a w poz. 41 sumę wynikającą z różnicy poz. 39 i 40. Do poz. 42 wpisujemy sumę poz. 40 i 41, a jeśli różnica jest ujemna (co oznacza, że jest nadpłacony podatek) wpisujemy kwotę zero. Jeszcze do poz. 44 wpisujemy na ogół kwotę z poz. 41 i wypełniamy działy G–I.

Jeżeli organizacja dokonała wydatków na inne cele niż w przepisach o dochodach wolnych od podatku, to wypełnia się je w dziale G poz. 45–48. W innym przypadku w dziale G wpisuje się zera.

Deklaracja CIT-2/O jest w obecnej wersji drukiem mającym dwie strony.

Druk ten wypełnia się wtedy, gdy organizacja uzyskała dochód z działalności wykazany w poz. 25 druku CIT 2 i korzysta ze zwolnień podatkowych.

Na pierwszej stronie wypełnia się pozycje od 1 do 6, podając dane podatnika i informację o tym, jakiego okresu deklaracja dotyczy. Następnie do działu B1 wpisuje się dochody wolne lub zwolnione od podatku.

W poz. 7 wpisuje się sumę dochodów zwolnionych i wolnych wg postanowień art. 17, ust. 1 ustawy. Wpisuje się tu najczęściej dochody z tytułu:

- dochodów przeznaczonych na działalność statutową wymienioną w postanowieniach art. 17, ust. 1 pkt 4, której celem jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawo-

- dowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego,
- ewentualne dochody przekazane np. do stowarzyszenia ze spółek, w których jedynymi udziałowcami lub akcjonariuszami są stowarzyszenia, przeznaczone na te same cele (pkt 5),
 - dochody z tytułu składek członkowskich członków organizacji w części nieprzeznaczonej na działalność gospodarczą (pkt 13).

W poz. 8 wpisuje się dochody wolne od podatku z tytułu działalności w specjalnych strefach ekonomicznych, co nie dotyczy organizacji.

W pozycji 9 wpisuje się dochody wolne od podatku wg postanowień art. 17 ust. 1, które nie są zaliczane do poz. 7.

Oznacza to, że wpisuje się tam najczęściej dochody z tytułu:

- dotacji budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego – województwa, powiatu i gminy (pkt 14), oraz agencji rządowych (pkt 14 a),
- dochody z tytułu dotacji, subwencji otrzymanych na pokrycie kosztów albo zwrot wydatków związanych z zakupem lub wytworzeniem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych (pkt 21),
- dochody z tytułu dotacji otrzymanych przez zakłady pracy chronionej z PFRON (pkt 25),
- dochody uzyskane przez podatników od rządów państw obcych, organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych instytucji finansowych, pochodzące ze środków bezzwrotnej pomocy (pkt 23), oraz odsetek od tych środków (pkt 24).

Sumę kwot wykazanych w poz. 7–14 wykazuje się w poz. 15. Kwota ta nie może być wyższa niż kwota ujęta w poz. 25 druku CIT 2.

Kwotę z poz. 15 CIT2/O wpisujemy do poz. 27 CIT 2.

Jeśli w poprzednich latach wystąpiła strata, której nie pokryto z funduszy, to można zgodnie z postanowieniami ustawy częściowo odliczyć ją z dochodu bieżącego. W takim przypadku częściową kwotę straty wpisuje się w poz. 16.

W przypadku gdy organizacja przekazała darowizny na cele wymienione w art. 18 ustawy, to kwotę tych darowizn (do wysokości 15% dochodu wykazanego w poz. 27 CIT 2) wpisuje się w poz. 17. Sumę kwot wykazanych w poz. 16–21 wykazuje się w poz. 22.

Kwota ta nie może być wyższa niż kwota ujęta w poz. 25 deklaracji CIT 2, pomniejszona o kwotę wpisaną do poz. 27 deklaracji.

Kwotę z poz. 22 CIT2/O wpisuje się do poz. 28 deklaracji.

W przypadku korzystania z ulg inwestycyjnych wypełnia się jeszcze dział C deklaracji CIT 2/O. Ulgi te w większości nie dotyczą jednak organizacji.

Wypełnia się jeszcze najczęściej poz. 41 w dziale E deklaracji. Wpisuje się w tej pozycji sumę dochodów wolnych od podatku zgodnie z postanowieniami art. 17, ust. 1 pkt 4–8 przeznaczonych w latach ubiegłych od 1994 r. i roku bieżącym na tę działalność i nie wydatkowanych do końca okresu, za który składana jest deklaracja.

Deklarację wypełnia się również, gdy organizacja korzystała z ulg w latach poprzednich, przeznaczając dochód na działalność zgodnie z postanowieniami art. 17 ust. 1 pkt 4–8 i do końca okresu, za który składana jest deklaracja CIT 2, a jeszcze tego dochodu nie wydatkowała na te cele.

Deklarację CIT - 8 – zeznania rocznego o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) przez podatnika wypełniają wszystkie osoby prawne. Ustawa nie przewiduje w tym przypadku żadnych zwolnień.

Deklaracja ta w wersji 17 – tej obecnie obowiązującej – ma 3 strony. Na pierwszej stronie wypełnia się pozycje od 1 do 18, podając dane o organizacji i okres, którego dotyczy deklaracja.

W poz. 7 zaznacza się kwadrat 1. Jedynie w przypadku składania korekty zaznaczamy kwadrat 2. W poz. 19 najczęściej zaznacza się kwadrat 1. Jedynie organizacje, w których rok podatkowy nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym, zaznaczają kwadrat 2 lub 3. W dziale C wpisuje się w odpowiednich pozycjach ilość kartek załączników.

W dziale D w poz. 25 wpisuje się sumę przychodów uzyskanych na terytorium kraju w roku podatkowym łącznie z przychodami, z których dochody są wolne od podatku. Jeżeli organizacja nie ma źródeł przychodu za granicą, to w poz. 26 wpisuje się 0, natomiast jeśli posiada takie przychody, to do poz. 26 lub 28 wpisuje się przychód lub dochód z tych źródeł.

W przypadku posiadania przez organizację udziałów w spółce nie będącej osobą prawną lub wspólnej własności z innymi podmiotami, przychód z tego tytułu wpisuje się do poz. 27. W poz. 22 wpisuje się wszystkie koszty uzyskania przychodów wymienionych w poz. 19. Natomiast w poz. 29 wpisuje się koszty uzyskania przychodów wymienionych w poz. 25 i 26, a w poz. 30 koszty uzyskania przychodów wymienionych w poz. 27.

Jeżeli suma kwot wpisanych w poz. 25–28 jest wyższa niż suma kwot z poz. 29–30, to wystąpił dochód i tę różnicę wpisuje się w poz. 31. Jeśli różnica ta jest liczbą ujemną, to do poz. 31 wpisuje się „0”. Natomiast w przypadku, gdy suma kwot w poz. 29–30 jest wyższa niż suma kwot w poz. 25–28, to wystąpiła strata i różnicę tę wpisuje się w poz. 32.

W poz. 34 przepisuje się wartość z poz. 31, natomiast w poz. 35 przepisuje się kwotę z poz. 32, pod warunkiem że w poz. 33 wpi-

sana jest kwota zero (czyli nie występuje strata z przychodów zwolnionych). W innym przypadku postępuje się zgodnie z instrukcją na druku deklaracji.

W przypadku wystąpienia straty kwotę z poz. 35 wpisuje się jeszcze w poz. 44 i wypełnia tylko części I–J, kończąc deklarację.

W razie, gdy organizacja uzyska dochód (w poz. 34 jest kwota wyższa niż zero) i chce zwolnić ten dochód z podatku, wpisuje w poz. 36 dochód zwalniany z części B1 deklaracji CIT 8/O, a w poz. 37 dochód zwalniany z części B2 i B3 deklaracji CIT 8/O. W poz. 39 wpisuje się sumę poz. 36–38. Suma ta nie może być wyższa niż kwota wpisana w poz. 34.

Do pozycji 43 działu E3 wpisuje się kwotę poz. 34 pomniejszoną o kwotę z poz. 39, podając ją w pełnych złotych (pomijając grosze). Natomiast w pozycji 45 wpisuje się stawkę podatku obowiązującą w roku podatkowym.

W dziale F poz. 46 wylicza się podatek według stawki podatkowej (poz. 45) od kwoty podstawy opodatkowania (poz. 43). Ponieważ organizacje nie mają zwolnień z podatku, wynikających z działu D CIT 8/O, to kwotę z poz. 46, pomijając grosze, wpisuje się do poz. 48. W przypadku, gdy organizacja deklarowała wpłatę zaliczek na podatek w poprzednich miesiącach, to do poz. 49 działu G wpisuje się kwotę sumy deklarowanych zaliczek na podatek, a w poz. 50 kwotę wynikającą z różnicy poz. 48 i 49. Jeśli różnica ta ma wartość ujemną (co oznacza, że jest nadpłacony podatek) wpisuje się w poz. 51 tę kwotę, a w poz. 50 zero. Wypełniamy jeszcze dział H–J.

Jeżeli organizacja wydała otrzymane środki na cele inne niż określone w przepisach o dochodach wolnych od podatku, to w dziale I wypełnia się poz. 55–58. W innym przypadku w dziale G wpisuje się zera.

W przypadku realizacji tylko zadań statutowych – cały dochód z zasady powinien być wolny od podatku. Niektóre urzędy skarbowe egzekwują jednak podatek od kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Druk CIT 8/O jest w obecnej wersji (czwartej) drukiem mającym dwie strony.

Deklarację tę sporządza się wtedy, gdy organizacja uzyskała dochód z działalności wykazany w poz. 34 deklaracji CIT 8 i korzysta ze zwolnień podatkowych.

Na pierwszej stronie wypełnia się pozycje od 1 do 6, podając dane podatnika i określając, jakiego okresu deklaracja dotyczy.

Następnie do działu B1 wpisuje się dochody wolne lub zwolnione od podatku.

W poz. 7 wpisuje się sumę dochodów zwolnionych i wolnych wg postanowień art. 17, ust. 1 ustawy. Wpisuje się wtedy do niej najczęściej dochody z tytułu:

- dochodów przeznaczonych na działalność statutową wymienioną w art. 17, ust. 1 pkt 4 ustawy, której celem jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego,
- dochodów przekazanych np. do stowarzyszenia ze spółek, w których jedynymi udziałowcami lub akcjonariuszami są stowarzyszenia, przeznaczonych na te same cele (pkt 5),
- dochodów z tytułu składek członkowskich członków organizacji w części nieprzeznaczonej na działalność gospodarczą (pkt 13).

W poz. 8 wpisuje się dochody wolne od podatku z tytułu działalności w specjalnych strefach ekonomicznych, co nie dotyczy organizacji.

W pozycji 9 wpisuje się dochody wolne od podatku wg postanowień art. 17 ust. 1, które nie są zaliczane do poz. 7.

Oznacza to, że wpisuje się tam najczęściej dochody z tytułu:

- dotacji budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego – województwa, powiatu i gminy – pkt 14, oraz agencji rządowych (pkt 14 a),
- dochody z tytułu dotacji, subwencji otrzymanych na pokrycie kosztów albo zwrot wydatków związanych z zakupem lub wytworzeniem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych (pkt 21),
- dochody z tytułu dotacji otrzymanych przez zakłady pracy chronionej z PFRON (pkt 25),
- dochody uzyskane przez podatników od rządów państw obcych, organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych instytucji finansowych, pochodzące z środków bezzwrotnej pomocy (pkt 23) oraz odsetek od tych środków (pkt 24).

Sumę kwot wykazanych w poz. 7–14 wykazuje się w poz. 15. Kwota ta nie może być wyższa niż kwota ujęta w poz. 34 druku CIT 8. Kwotę z poz. 15 CIT8/O wpisuje się do poz. 36 CIT 8.

Jeżeli w poprzednich latach wystąpiła strata, której nie pokryto z funduszy własnych, to można zgodnie z postanowieniami ustawy częściowo odliczyć ją z dochodu bieżącego. W takim przypadku rozlicza się te straty w poz. 16–35 i w częściowej kwocie straty do pokrycia w roku bieżącym wpisuje się w poz. 36. W przypadku,

gdy organizacja przekazała darowizny na cele wymienione w art. 18 ustawy, to kwotę tych darowizn (do wysokości 15% dochodu wykazanego w poz. 27 CIT 2) wpisuje się w poz. 37–39.

Sumę kwot wykazanych w poz. 36, 39–43 wykazuje się w poz. 44. Kwota ta nie może być wyższa niż kwota ujęta w poz. 34 CIT 8, pomniejszona o kwotę wpisaną do poz. 36 druku CIT 8.

Kwotę z poz. 44 CIT8/O wpisujemy do poz. 37 CIT 8.

W przypadku ulg inwestycyjnych wypełnia się jeszcze dział C CIT 8/O. Ulgi te w większości nie dotyczą organizacji.

Organizacje, które posiadają udziały bądź akcje w spółkach prawa handlowego i otrzymują dywidendy korzystając ze zwolnienia, wpisują kwotę otrzymanej dywidendy w poz. 61

Wypełnia się jeszcze najczęściej poz. 66 w dziale E. Wpisuje się tu sumę dochodów wolnych od podatku zgodnie z postanowieniami art. 17, ust. 1 przeznaczonych w latach ubiegłych (od 1995 r.) oraz w roku bieżącym na tę działalność i niewydatkowanych do końca roku, za który składana jest informacja.

Deklarację CIT 8/O wypełnia się również wtedy, gdy organizacja korzystała z ulg w latach poprzednich przeznaczając dochód na działalność zgodnie z postanowieniami art. 17 ust. 1 i do końca okresu, za który składana jest deklaracja CIT 8, jeszcze tego dochodu nie wydatkowała na te cele.

Podatek dochodowy od osób fizycznych

2.3

Organizacja zatrudniająca pracowników aktywnych lub wypłacająca osobom fizycznym należności z tytułu umów zlecenia bądź umów o dzieło, zapomogi i inne należności, zobowiązana jest jako płatnik do naliczania i odprowadzania zaliczki z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Kwestie opodatkowania tym podatkiem reguluje ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Osoby fizyczne, mające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają obowiązkowi podatkowemu od wszystkich swoich dochodów, bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów. Natomiast osoby fizyczne, które nie mają miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów z tytułu pracy wykony-

wanej w Polsce, bez względu na miejsce otrzymania wynagrodzenia, oraz od innych dochodów osiągniętych w kraju.

2.3.1. Przychody z różnych źródeł

Opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych podlegają każdego rodzaju dochody z wyjątkiem dochodów zwolnionych.

JEŻELI PODATNIK UZYSKUJE DOCHODY Z WIĘCEJ NIŻ JEDNEGO ŹRÓDŁA, PRZEDMIOTEM OPODATKOWANIA W DANYM ROKU PODATKOWYM JEST SUMA DOCHODÓW ZE WSZYSTKICH ŹRÓDEŁ Z WYJĄTKIEM DOCHODÓW, OD KTÓRYCH POBIERANY JEST PODATEK W FORMIE RYCZAŁTU.

Dochodem ze źródła przychodów jest nadwyżka sumy przychodów z tego źródła nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym. Jeżeli koszty uzyskania przychodów przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów. Źródłami przychodów są:

- 1) służbowy stosunek pracy, praca nakładcza, członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej i innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, emerytura lub renta,
- 2) działalność wykonywana osobiście,
- 3) pozarolnicza działalność gospodarcza i działy specjalne produkcji rolnej,
- 4) nieruchomości lub ich części,
- 5) najem, podnajem, dzierżawa, poddzierżawa lub inne umowy o podobnym charakterze,
- 6) kapitały pieniężne i prawa majątkowe, w tym odpłatne zbycie praw majątkowych innych niż związane z nieruchomościami,
- 7) odpłatne zbycie nieruchomości lub ich części, spółdzielczego prawa do lokalu, prawa do domu lub mieszkania, prawa wieczystego użytkowania gruntów oraz innych rzeczy, których sprzedaż następuje w okresie krótszym niż 6 miesięcy, od końca miesiąca, w którym nastąpiło nabycie, a w przypadku obiektów wybudowanych, 5 lat od końca roku, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie,
- 8) inne źródła.

PRZYCHODAMI SĄ OTRZYMANE LUB POSTAWIONE DO DYSPOZYCJI PODATNIKA W ROKU PODATKOWYM PIENIĄDZE I WARTOŚCI PIENIĘŻNE ORAZ WARTOŚĆ ŚWIADCZEŃ W NATURZE I INNYCH NIEODPŁATNYCH ŚWIADCZEŃ.

Za **przychody ze stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy** uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń. Do przychodów z tego źródła zalicza się wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody i ekwiwalenty, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wartość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Za **przychód z emerytury lub renty** rozumie się łączną kwotę tych świadczeń pomniejszoną o dodatki rodzinne i pielęgnacyjne oraz dodatki dla sierot zupełnych przy rentach rodzinnych.

Do **przychodów z działalności wykonywanej osobiście** zalicza się przychody z osobiście wykonywanej działalności artystycznej, literackiej, naukowej, trenerskiej, oświatowej i publicystycznej, przychody sędziów z tytułu prowadzenia zawodów sportowych, przychody z działalności duchownych (z innego tytułu niż umowa o pracę) oraz przychody otrzymane przez osoby wykonujące czynności związane z pełnieniem obowiązków społecznych (łącznie z odszkodowaniem z tytułu utraconego zarobku).

Do przychodów tego typu zalicza się również wynagrodzenie biegłych powoływanych przez organa administracji publicznej w różnego rodzaju postępowaniach sądowych czy administracyjnych, wynagrodzenia płatników i inkasentów należności publicznoprawnych, przychody otrzymane przez osoby należące do składów zarządów, rad nadzorczych, komisji lub innych organów stanowiących osób prawnych oraz przychody z tytułu kontraktów menedżerskich lub umów o podobnym charakterze.

Do tej grupy przychodów zalicza się przychody z tytułu osobistego wykonania usług na podstawie umowy zlecenia czy umowy o dzieło, uzyskane wyłącznie od osób prawnych, przedsiębiorców i jednostek nieposiadających osobowości prawnej (jeśli podatnik nie wykonuje również tych usług na rzecz ludności) oraz wynagrodzenie otrzymane od właściciela, zarządcy lub administratora (jeżeli podatnik wykonuje te usługi wyłącznie na potrzeby związane z tą nieruchomością).

Za **przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej** uważa się kwoty należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane, po zmniejszeniu o wartości zwróconych towarów i udzielonych rabatów. U płatników podatku VAT przychodem jest przychód ze sprzedaży pomniejszony o należny podatek VAT. Przychodem są również różnice

kursowe, otrzymane kary umowne, odsetki otrzymane od środków znajdujących się na rachunkach bankowych, wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń, dotacje i subwencje oraz zwrot poniesionych wydatków (z wyjątkiem otrzymanych w związku z zakupem lub wytworzeniem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych), przychody z najmu, dzierżawy, poddzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze składników aktywów związanych z działalnością gospodarczą.

Za **przychody z kapitałów pieniężnych** uważa się przychody z tytułu odsetek od pożyczek, odsetki od środków znajdujących się na rachunkach bankowych, odsetki (dyskonto) od obligacji i innych papierów wartościowych, dywidendy i inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych oraz przychody z tytułu udziału w funduszach powierniczych lub inwestycyjnych, przychody ze zbycia udziałów w spółkach, akcji oraz innych papierów wartościowych itp.

Za **przychody z praw majątkowych** uważa się przychody z praw autorskich i praw pokrewnych, praw do znaków wynalazczych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych, w tym również zbycie tych praw.

Przychodami z odpłatnego zbycia nieruchomości lub praw majątkowych oraz innych rzeczy jest ich wartość wyrażona w cenie określonej w umowie, pomniejszona o koszty odpłatnego zbycia. Jeżeli cena znacznie odbiega od wartości rynkowej, organ podatkowy określa przychód w wysokości wartości rynkowej.

Za **przychody z innych źródeł** uważa się zasiłki z ubezpieczenia społecznego, alimenty (z wyjątkiem na rzecz dzieci), stypendia, dotacje, subwencje, dopłaty i nagrody, inne nieodpłatne świadczenia oraz przychody niezajdujące pokrycia w ujawnionych źródłach.

Do tego rodzaju przychodów zalicza się również wypłacone po śmierci pracownika organizacji kwoty z otwartego funduszu emerytalnego wskazanej przez niego osobie.

Przychodami zwolnionymi są między innymi renty inwalidów wojennych, niektóre odszkodowania otrzymane na podstawie prawa administracyjnego, prawa cywilnego i innych ustaw, kwoty otrzymane z tytułu ubezpieczeń majątkowych i osobowych (z wyjątkiem związanych z działalnością gospodarczą), odsetki od papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego oraz odprawy pośmiertne i zasiłki pogrzebowe, zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne, wychowawcze i

porodowe. Dochodami zwolnionymi od podatku dochodowego są dla pracowników również diety i inne należności za czas podróży służbowej oraz dodatki za rozłąkę do wysokości ustalonej w ustawach i rozporządzeniach, świadczenia otrzymane przez odbywających zastępczą służbę wojskową oraz wartość świadczeń rzeczowych związanych z przepisami BHP i ekwiwalenty za używanie własnej odzieży i narzędzi.

Zwolnieniu przedmiotowemu podlegają także kwoty pomocy finansowej wypłacane na zmniejszenie wydatków mieszkaniowych, zapomogi losowe, świadczenia otrzymywane przez osoby niepełnosprawne i kombatanatów na podstawie odrębnych przepisów.

Zwolnione są przychody z **tytułu diet i innych należności związanych z podróżą, dla pracowników i innych osób nie będących pracownikami, do wysokości określonej w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju** z zastrzeżeniem, że zostały poniesione przez wypłacającego w celu osiągnięcia przychodów lub realizacji zadań organizacji.

Zwolnieniu przedmiotowemu od 1 stycznia 2004 r., podlegają przychody wolontariuszy otrzymane od organizacji pozarządowych, organów administracji publicznej i podległych im jednostek z tytułu kosztów szkoleń, podróży służbowej, diet, badań lekarskich, wyposażenia w środki ochrony osobistej, składki opłaconej na powszechne ubezpieczenie zdrowotne oraz ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Niezależnie od zwolnień przedmiotowych wymienionych w art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych występują również **zaniechania poboru podatku** na podstawie rozporządzeń Ministra Finansów.

2.3.2 Koszty uzyskania przychodów przy różnych źródłach przychodów

Koszty uzyskania przychodów zależą od źródła przychodów. W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę, czyli osobę fizyczną, koszty uzyskania przychodów są prawie takie same jak w przypadku osoby prawnej (zostały one omó-

wione w rozdziale 2.2.2). Podobny jest również wykaz kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów (omówiony w rozdziale 2.2.3). W odniesieniu do przedsiębiorców – do kosztów uzyskania przychodów nie można zaliczyć wartości pracy podatnika, członków jego rodziny i członków rodziny wspólników spółek cywilnych.

Koszty uzyskania przychodów z tytułu stosunku pracy, służbowego stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy ustalone są w wysokości 0,25% kwoty stanowiącej górną granicę pierwszego przedziału skali podatkowej miesięcznie. W razie gdy podatnik uzyskuje przychody jednocześnie z dwóch lub więcej zakładów pracy, koszty uzyskania przychodów nie mogą przekroczyć rocznie łącznie 4,5% kwoty stanowiącej górną granicę pierwszego przedziału skali podatkowej.

Koszty uzyskania przychodów podwyższa się o 25%, jeżeli miejsce stałego lub czasowego zamieszkania podatnika położone jest poza miejscowością, w której znajduje się zakład pracy, a podatnik nie otrzymuje dodatku za rozłąkę. Pracownik, aby otrzymać podwyższone koszty uzyskania z tytułu zamieszkania w innej miejscowości, niż znajduje się zakład pracy, musi złożyć stosowne oświadczenie.

Miesięczny koszt uzyskania przychodów w roku 2004, dla pracownika zatrudnionego w zakładzie pracy znajdującym się w miejscowości zamieszkania pracownika wynosi 102,25 zł., a w przypadku zakładu znajdującego się w innej miejscowości – 127,82 zł. Pracodawca nalicza podwyższone koszty uzyskania przychodów wtedy, gdy pracownik złoży oświadczenie, że zamieszkuje w innej miejscowości niż zakład pracy i dojeżdża do pracy.

Koszty uzyskania niektórych przychodów określone są odmiennie w procentowej wysokości liczonej w stosunku do uzyskanego przychodu (w tym z działalności wykonywanej osobiście):

- 1) z tytułu zapłaty za przeniesione prawa własności projektu wynalazczego, topografii układu scalonego, znaku towarowego lub wzoru zdobniczego przez pierwszego właściciela w wysokości – 50%,
- 2) z tytułu opłaty licencyjnej za przeniesienie prawa stosowania projektu wynalazczego, topografii układu scalonego, znaku towarowego lub wzoru zdobniczego, otrzymanej w pierwszym roku trwania licencji od pierwszej jednostki, z którą zawarto umowę licencyjną, w wysokości – 50%,
- 3) z tytułu korzystania przez twórców z praw autorskich i artystów wykonawców z praw pokrewnych, w rozumieniu odrębnych przepisów, lub rozporządzania przez nich tymi prawami w wysokości – 50%,

4) z tytułu działalności wykonywanej osobiście na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, z tytułu wynagrodzenia biegłego w postępowaniach sądowych, dochodzeniowych i administracyjnych, wynagrodzenia arbitrów w procesach z partnerami zagranicznymi, przychodów z osobiście wykonywanej działalności artystycznej, literackiej, naukowej, trenerskiej, oświatowej i publicystycznej, stypendiów sportowych, przychodu sędziów za zawody sportowe, w wysokości – 20 %.

Koszty wymienione w punktach 3 i 4 oblicza się od przychodu pomniejszonego o potrącone w danym miesiącu składki na ubezpieczenia społeczne, których podstawę wymiaru stanowi ten przychód.

Jeżeli podatnik udowodni, że koszty uzyskania tych przychodów są wyższe niż wynikające z zastosowania normy procentowej wymienionej w pkt 1–4, to koszty uzyskania przyjmuje się w wysokości kosztów faktycznie poniesionych.

W przypadku przychodów z działalności osób wykonujących czynności związane z pełnieniem obowiązków społecznych, osób będących członkami rad nadzorczych, zarządów, organów stanowiących osób prawnych oraz kontraktu menedżerskiego i innych umów o podobnym charakterze – koszty uzyskania przychodów stosuje się w wysokości takiej, jak w wypadku przychodów ze stosunku pracy.

2.3.3. Podstawa obliczenia i wysokość podatku

Podstawę obliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych w zasadzie stanowi dochód po odliczeniu:

1. składek na ubezpieczenia społeczne,
2. składek na rzecz organizacji, do których przynależność jest obowiązkowa, jeżeli nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodu,
3. dokonanych w roku podatkowym zwrotów nienależnie pobranych świadczeń oraz zasiłków z ubezpieczenia społecznego (łącznie z naliczonym podatkiem), jeśli nie zostały potrącone przez organ rentowy lub płatnika,
4. wydatków na cele rehabilitacyjne, ponoszonych przez podatnika będącego osobą niepełnosprawną lub podatnika, na którego utrzymaniu jest osoba niepełnosprawna,

5. darowizn:

- a) na cele określone w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie przekazane organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 tej samej ustawy, prowadzącym działalność pożytku publicznego w sferze zadań publicznych określonych w tej ustawie i realizującym te cele,
- b) na cele kultu religijnego.

Łączna kwota odliczeń z tytułów darowizn nie może przekroczyć 350,00 złotych, z tym, że odliczeniom nie podlegają darowizny na rzecz:

- 1) osób fizycznych,
- 2) osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, prowadzących działalność gospodarczą polegającą na wytwarzaniu wyrobów przemysłu elektronicznego, paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,5%, oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali lub handlu tymi wyrobami.

Jeżeli przedmiotem darowizny są towary lub usługi opodatkowane podatkiem od towarów i usług, przez pojęcie kwoty darowizny rozumie się wartość towaru uwzględniającą należny podatek od towarów i usług.

Wysokość wydatków na ww. cele ustala się na podstawie dokumentów stwierdzających ich poniesienie. W przypadku, gdy darowizna jest pieniężna, wysokość darowizny ustala się na podstawie dowodu wpłaty na rachunek bankowy obdarowanego.

Szczegółowy zakres wydatków na cele rehabilitacyjne osób niepełnosprawnych określa postanowienia art. 26, ust. 7 a ustawy.

Od podstawy opodatkowania odlicza się poniesione wydatki na spłatę odsetek od kredytu (pożyczki), udzielonego podatnikowi przez bank na sfinansowanie inwestycji mającej na celu zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych, związanej z:

- budową budynku mieszkalnego,
- wniesieniem wkładu budowlanego lub mieszkaniowego do spółdzielni mieszkaniowej na nabycie prawa do nowo budowanego budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego w takim budynku,
- zakupem nowo wybudowanego budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego w takim budynku od gminy albo od osoby, która w ramach działalności gospodarczej wybudowała ten budynek,

- nadbudową i rozbudową budynku na cele mieszkaniowe,
- przebudową strychu, suszarni albo przystosowaniem innego pomieszczenia na cele mieszkalne oraz wykończenie lokalu mieszkalnego w nowo wybudowanym budynku mieszkalnym, do dnia zasiedlenia tego lokalu.

Warunki stosowania tej ulgi omówione są w art. 26 b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Podatek dochodowy od osób fizycznych pobiera się od podstawy jego obliczenia według skali podatkowej.

W roku 2004 skala podatkowa przedstawia się następująco:

Podstawa obliczenia podatku w zł		Podatek wynosi
Ponad	Do	
37 024	37 024	19% podstawy obliczenia minus kwota 530 zł 08 gr
74 048	74 048	6 504 zł 48 gr + 30% nadwyżki ponad 37 024 zł
		17 611 zł 68 gr + 40% nadwyżki ponad 74 048 zł

Podatek dochodowy od osób fizycznych obliczony według powyższej tabeli pomniejsza się o składki na powszechne ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 7,75% oraz poniesione na własne potrzeby mieszkaniowe związane z remontem i modernizacją budynku lub lokalu mieszkalnego zajmowanego na podstawie tytułu prawnego oraz wpłaty na wyodrębniony fundusz remontowy spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej, utworzony na podstawie odrębnych przepisów; odliczeniu podlega 19% poniesionych wydatków; limit kwoty odliczenia od podatku jest trzyletni i wynosi w latach 2003–2005 przy remoncie budynku 5 670,00 zł, a w przypadku remontu lokalu mieszkalnego – 4 725,00 zł. Limit ulega powiększeniu odpowiednio do kwoty 6 615,00 zł i 5 670,00 zł, gdy remontowana jest instalacja gazowa, urządzenia gazowe.

Począwszy od 1 stycznia 2004 r. każdy podatnik ma prawo do odliczenia z podatku i wpłaty na rachunek organizacji pożytku publicznego kwoty nieprzekraczającej 1% podatku po odliczeniach.

2.3.4. Podatek w formie ryczałtu

Od niektórych przychodów podatnik płaci podatek w formie ryczałtu. W takich przypadkach dochodu z tego tytułu nie łączy się z przychodami (dochodami) z innych źródeł.

Podatek ten jest pobierany bez pomniejszenia przychodu o koszty uzyskania.

Podatek ryczałtowy w wysokości 10% pobierany jest w przypadku **wygranych w konkursach, grach i zakładach wzajemnych** lub nagród związanych ze sprzedażą premiową, z wyjątkiem wygranych w kasynach gry, grach na automatach i grach w bingo prowadzonych przez uprawniony podmiot. W przypadku innych wygranych prowadzonych przez środki masowego przekazu i uprawnione podmioty podatek ryczałtowy pobiera się od dochodu przekraczającego trzykrotność najniższego wynagrodzenia za grudzień poprzedniego roku.

Natomiast podatek ryczałtowy w wysokości 15% pobierany jest z **dywidend i innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych.**

Podatek ryczałtowy pobierany jest między innymi z:

- nagród za udzielenie pomocy policji, organom celnym, straży granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu wypłacanych z funduszu operacyjnego,
 - świadczeń wypłacanych emerytom i rencistom przez ich byłe zakłady pracy, a także zapomóg innych niż losowe w wysokości 10%,
- Od dochodów z **nieujawnionych lub nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach źródeł przychodów** podatek ten pobiera się w wysokości 75% przychodów.

2.3.5. Pobór zaliczek na podatek dochodowy

Poboru zaliczek na podatek dochodowy dokonują płatnicy, może je też wpłacić sam podatnik.

Osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne będące zakładami pracy zobowiązane są jako płatnicy obliczyć i pobrać w ciągu roku zaliczki na podatek dochodowy od osób, które uzyskują od tych zakładów przychody ze stosunku pracy, stosunku służbowego, pracy nakładczej, zasiłków pieniężnych z ubezpieczenia społecznego wypłacanych przez ten zakład.

Zaliczki te pobiera się do czasu przekroczenia pierwszego przedziału skali podatkowej w wysokości 19%, a od następnego miesiąca do czasu przekroczenia drugiego przedziału skali podatkowej 30%. Od następnego miesiąca po przekroczeniu górnej granicy drugiego przedziału skali podatkowej – płaci się zaliczki w wysokości 40% dochodu uzyskanego w tym miesiącu.

Jeżeli podatnik złoży oświadczenie, że będzie rozliczał się wspólnie z małżonkiem lub jako osoba samotnie wychowująca dzieci, stawkę 19% stosuje się do czasu przekroczenia drugiego przedziału skali podatkowej, a stawkę 30% stosuje się od następnego miesiąca do końca roku. Stawki te stosuje się od miesiąca, w którym podatnik złożył takie oświadczenie.

W przypadku, gdy podatnik złoży oświadczenie na druku PIT 2, że płatnik jest jego pierwszym źródłem przychodu, właściwym do stosowania odliczenia, kwotę podatku zmniejsza się miesięcznie o 1/12 kwoty zmniejszającej podatek, określonej dla pierwszej skali podatkowej. Oświadczenie to obowiązuje do czasu, gdy pracownik nie złoży nowego oświadczenia. O każdej zmianie podatnik jest zobowiązany zawiadomić płatnika. Pobrane zaliczki pomniejsza się o składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W przypadku zasiłków z ubezpieczenia społecznego (zasiłek chorobowy itp.) wypłacanego przez organ rentowy lub zakład pracy, nie przysługują żadne koszty uzyskania przychodu, nalicza się podatek w wysokości 19% i od zaliczki nie odlicza się składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Płatnicy, którzy dokonują wypłaty osobom z tytułu działalności wykonywanej osobiście, między innymi z tytułu umowy zlecenia, umowy o dzieło, działalności w radach nadzorczych, kontraktów menedżerskich i innych o podobnym charakterze, dokonują poboru zaliczki na podatek w wysokości 20% przychodu pomniejszonego o koszty uzyskania przychodu i obowiązujące zgodnie z przepisami składki na ubezpieczenia społeczne. Zaliczkę pomniejsza się o potrąconą zgodnie z przepisami o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym składkę na to ubezpieczenie.

Organ rentowy z tytułu wypłacanych rent i emerytur nalicza zaliczkę na podatek w wysokości 19% kwoty renty lub emerytury, bez odliczania kosztów uzyskania przychodu i składek na ubezpieczenia społeczne. Od wyliczonej zaliczki na podatek odlicza się składkę na powszechne ubezpieczenie zdrowotne oraz pomniejsza się ją miesięcznie o 1/12 kwoty zmniejszającej podatek, określonej dla pierwszej skali podatkowej.

Płatnikami pobierającymi zaliczki na podatek są również banki (od wypłat emerytur i rent z zagranicy), uczelnie, placówki naukowe i inne jednostki (od wypłacanych przez nie stypendiów), organa zatrudnienia (od świadczeń wypłacanych z Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych), spółdzielnie (od oprocentowania wkładów pieniężnych ich członków).

W przypadku, gdy podatnik dokona zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, jeżeli płatnik nadal pobiera od niego zaliczki, zobowiązany jest przy ustaleniu zaliczek na podatek do odjęcia od dochodu kwoty zwrotu.

Pobrane zaliczki ze stosunku pracy, stosunku służbowego oraz z działalności wykonywanej osobiście, a także rent i emerytur płatnicy przekazują do właściwego ze względu na miejsce siedziby płatnika urzędu skarbowego, w terminie do 20 następnego miesiąca po dacie wypłaty podatnikowi.

Płatnicy po zakończeniu roku podatkowego przesyłają podatnikowi i urzędowi skarbowemu właściwemu dla podatnika informację o uzyskanych przez podatnika u tego płatnika dochodach i pobranych składkach na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz o pobranej zaliczce na podatek. Jeżeli podatnik złoży do 16 stycznia następnego roku oświadczenie, że w ciągu roku nie uzyskał przychodów z innych źródeł niż u tego płatnika i nie korzysta z odliczeń, płatnicy będący zakładem pracy lub organem rentowym dokonują ostatecznego rozliczenia rocznego podatnika.

Płatnik za czynności związane z pobraniem zaliczek na podatek i terminowe odprowadzenie ich do właściwego urzędu skarbowego pobiera wynagrodzenie w wysokości 0,1% pobranego podatku.

Jeżeli podatnik osiąga inne dochody, od których płatnicy nie są zobowiązani do pobrania zaliczek, zobowiązany jest samodzielnie wpłacić zaliczki na podatek należny od tych dochodów.

2.3.6. Obowiązki podatnika i płatnika w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych

Obowiązki podatnika jako pracownika w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych przedstawiono poniżej w tabeli.

I.p.	Termin wykonania (podstawa prawna)	Formularz i miejsce przekazania	Obowiązany podatnik	Treść obowiązku
1	Przed pierwszą wypłatą wynagrodzenia w roku podatkowym (art. 32 ust. 3 ustawy)	PIT 2 płatnik – zakład pracy	Pracownik w rozumieniu kodeksu pracy	Złożenie oświadczenia dla celów obliczania miesięcznych zaliczek o 1/12 kwoty zmniejszającej podatek w pierwszej skali podatkowej
2	Przed wypłatą wynagrodzenia w sytuacji, gdy pracownik mieszka stale lub czasowo poza miejscowością, w której znajduje się zakład pracy, a pracownik nie otrzymuje dodatku za rozłąkę (art. 32 ust. 5 ustawy)	Oświadczenie płatnik – zakład pracy	Pracownik w rozumieniu kodeksu pracy	Złożenie oświadczenia dla celów stosowania podwyższonych kosztów uzyskania przychodów
3	Do 15 stycznia roku następnego po roku podatkowym (art. 37 ust. 1 i 1a ustawy)	PIT 12 Płatnik – zakład pracy	Pracownik	Złożenie oświadczenia dla celów dokonania rocznego obliczenia podatku od dochodów uzyskanych przez podatnika w okresie całego roku w przypadku, gdy w czasie roku podatkowego nie uzyskał dochodów z innych źródeł.
4	W momencie gdy pracownik zamierza dokonać rozliczenia podatku wspólnie z małżonkiem lub na zasadach określonych dla osób samotnie wychowujących dzieci (art. 32 ust. 1 a ustawy)	Oświadczenie płatnik – zakład pracy	Pracownik	Złożenie oświadczenia dla celów ulgowego obliczania miesięcznych zaliczek na podatek

Natomiast obowiązki płatników w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych przedstawia poniższa tabela.

I.p.	Termin wykonania (podstawa prawna)	Formularz i miejsce przekazania	Obowiązany podatnik	Treść obowiązku
1	Sporządzenie w 2 egzemplarzach do dnia 20 miesiąca następującego po miesiącu, w którym pobrano zaliczkę, oraz przekazanie oryginału do urzędu skarbowego (art. 38 ust. 2 oraz art. 42 ust. 1 ustawy)	PIT 4 urząd skarbowy właściwy według siedziby płatnika	Płatnik – zakład pracy lub inna jednostka organizacyjna dokonująca wypłaty wynagrodzenia ze stosunku pracy, oraz z tytułu działalności wykonywanej osobiście na podstawie art. 13 pkt. 2 i 5–8 ustawy	Przekazanie kwoty pobranych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych ze stosunku pracy i tytułu działalności wykonywanej osobiście i deklaracji o łącznej kwocie wypłat, pobranych zaliczek na podatek, kwocie składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotnego
2	Sporządzenie w 3 egzemplarzach do końca lutego, przekazanie podatnikowi do 31 marca i urzędowi skarbowemu do 15 kwietnia roku następnego po roku podatkowym (art. 37 ust. 1 i art. 38 ust. 1 ustawy)	PIT 40 podatnikowi i urzędowi skarbowemu właściwemu dla miejsca zamieszkania podatnika	Płatnik – zakład	Sporządzenie rocznego obliczenia podatku podatnikom, którzy złożyli PIT 12, od uzyskanych przez nich dochodów przez cały rok
3	Sporządzenie w 3 egzemplarzach informacji i przekazanie podatnikowi i urzędowi skarbowemu do 31 stycznia roku następnego po roku podatkowym (art. 39 ustawy). Jeżeli obowiązek poboru zaliczek ustał w czasie trwania roku, PIT 11 sporządza się i wysyła do 15 dnia następnego miesiąca po miesiącu, w którym pobrana została ostatnia zaliczka	PIT 11 podatnikowi i urzędowi skarbowemu właściwemu dla miejsca zamieszkania podatnika	Płatnik – zakład	Sporządzenie informacji dla podatników, którym nie dokonano rocznego obliczenia podatku o wysokości dochodu, pobranych zaliczek, składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne
4	Sporządzenie w 3 egzemplarzach i przekazanie informacji do 15 marca roku następnego po roku podatkowym	PIT 8B podatnikowi i urzędowi skarbowemu właściwemu dla miejsca zamieszkania podatnika	Płatnik – jednostka organizacyjna dokonująca wypłaty z tytułu działalności wykonywanej osobiście na podstawie art. 13 pkt 2 i 5–8 ustawy	Sporządzenie informacji dla podatników o wysokości dochodu, pobranych zaliczek na podatek, składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne

2.4.1. Zakres podatku VAT i przedmiot opodatkowania

Ustawa z 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług i o podatku akcyzowym reguluje opodatkowanie podatkiem od towarów i usług.

PRZEDMIOTEM OPODATKOWANIU TYM PODATKIEM JEST SPRZEDAŻ TOWARÓW I ODPLATNE ŚWIADCZENIE USŁUG NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ORAZ EKSPORT I IMPORT TOWARÓW LUB USŁUG.

Przepisy tej ustawy stosuje się również w przypadku:

- 1) świadczenia usług oraz przekazania lub zużycia towarów na potrzeby reprezentacji albo reklamy,
- 2) przekazania przez podatnika towarów oraz świadczenia usług na potrzeby osobiste podatnika, wspólników, udziałowców, akcjonariuszy, członków spółdzielni i ich domowników, członków organów stanowiących osób prawnych, członków stowarzyszenia, a także zatrudnionych przez niego pracowników oraz byłych pracowników,
- 3) zamiany towarów, zamiany usług oraz zamiany usługi na towar i towaru na usługę,
- 4) wydania towarów lub świadczenia usług w zamian za wierzytelności czy w miejsce świadczenia pieniężnego,
- 5) darowizn towarów i świadczenia usług bez pobrania należności,
- 6) wydania towarów lub świadczenia usług w zamian za czynności niepodlegające opodatkowaniu.

Czynności wyżej określone podlegają podatkowi niezależnie od tego, czy zostały wykonane z zachowaniem warunków oraz form określonych przepisami prawa.

Przepisów tej ustawy nie stosuje się w przypadku sprzedaży przedsiębiorstwa lub zakładu (oddziału) samodzielnie sporządzającego bilans, jak też wydania towarów na podstawie umowy użyczenia, działalności w zakresie gier losowych i zakładów wzajemnych, która podlega opodatkowaniu podatkiem od gier. Przepisów tych

nie stosuje się również do czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy.

Podatnikami podatku VAT są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne mające siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wykonują we własnym imieniu i na własny rachunek czynności, które podlegają temu podatkowi, w okolicznościach wskazujących na zamiar ich wykonywania w sposób częstotliwy, nawet jeżeli zostały wykonane jednorazowo, a także wówczas, gdy czynności te polegają na jednorazowej sprzedaży rzeczy w tym celu nabytej.

Pozostałych podatników VAT określa art.5 ust. 1 pkt 2–5 ustawy.

Za zgodą urzędu skarbowego podatnikami mogą być również zakłady (oddziały) osoby prawnej wykonujące czynności podlegające podatkowi, jeżeli samodzielnie sporządzają bilans. W takim przypadku sprzedaż towarów dokonywaną przez tych podatników jest także odpłatne przekazywanie towarów oraz świadczenie usług innym zakładom (oddziałom) osoby prawnej samodzielnie sporządzającym bilans.

W przypadku, gdy kilka podmiotów dokonuje sprzedaży tego samego towaru w ten sposób, że pierwszy z nich wydaje ten towar bezpośrednio ostatniemu w kolejności odbiorcy, przyjmuje się, że sprzedaż dokonał każdy z podmiotów biorących udział w obrocie. Taka sama zasada obowiązuje w stosunku do świadczenia usług.

Obowiązek podatkowy powstaje z chwilą wydania (dostarczenia), przekazania, zamiany, darowizny towaru lub wykonania usługi podlegającej opodatkowaniu z poniższymi zastrzeżeniami:

- w przypadku, gdy podatnik wysyła towar odbiorcy lub wskazanej przez niego osobie trzeciej, obowiązek podatkowy powstaje z chwilą wydania towaru jednej z tych osób,
- jeżeli podatnik wydaje towar podmiotowi wykonującemu czynności agenta, komisanta czy zleceniobiorcy, obowiązek podatkowy powstaje z chwilą otrzymania przez podatnika zapłaty za wydany towar, nie później jednak niż w ciągu 30 dni od dnia wykonania usługi przez ten podmiot,
- jeżeli sprzedaż towaru lub wykonanie usługi powinny być potwierdzone fakturą, obowiązek podatkowy powstaje z chwilą wystawienia faktury, nie później jednak niż w 7 dniu od dnia wydania towaru lub wykonania usługi; przepis ten stosuje się odpowiednio do faktur za częściowe wykonanie usługi.

2.4.2. Zwolnienia z podatku VAT

Postanowienia ustawy o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym zwalniają z podatku między innymi następujące czynności:

1. świadczenie usług wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy, czyli takich usług jak: usługi badawczo-rozwojowe, w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i opieki społecznej, statutowe usługi świadczone przez organizacje członkowskie, niektóre usługi związane z kulturą i sportem czy usługi administracji publicznej,
2. sprzedaż towarów używanych, z wyjątkiem importu, pod warunkiem, że w stosunku do tych towarów nie przysługiwało sprzedającemu prawo do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony; zwolnienie dotyczy również używanych budynków, budowli i ich części będących przedmiotem umowy najmu, dzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze,
3. sprzedaż towarów (oprócz towarów objętych akcyzą oraz importu), dokonaną przez organizacje pożytku publicznego, jeżeli zostały nabyte przez te organizacje jako darowizny rzeczowe pochodzące ze zbiorów publicznych lub ze środków pieniężnych pozyskanych ze zbiorów publicznych; warunkiem zwolnienia w przypadku darowizn rzeczowych o wartości powyżej 2 000,00 zł jest znany darczyńca i istniejący dokument darowizny, a w przypadku zakupu za środki pieniężne – faktura VAT (zwolnienie to nie dotyczy działalności niezaliczonej do działalności pożytku publicznego),
4. przychody, o których mowa w art. 12 ust. 1–6 i art. 13 pkt 2–8 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych,
5. czynności związane z przekazaniem towarów i usług na potrzeby reprezentacji i reklamy oraz na potrzeby podatnika lub pracowników, a także darowizny w przypadku, gdy podatnik nie pomniejszył podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy zakupie lub imporcie towarów przekazanych lub zużytych w ramach tych czynności.

Podatku VAT nie płacą podatnicy, u których wartość sprzedaży towarów podlegających opodatkowaniu, a także wartość eksportu towarów lub usług, nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym równowartości 10 000 EURO - oraz niektórzy podatnicy opłacający podatek dochodowy w formie karty podatkowej, w zakresie działalności objętej tą formą opodatkowania. Jeżeli

wartość sprzedaży towarów u podatników zwolnionych od podatku przekroczy równowartość 10 000 EURO, zwolnienie traci moc w momencie przekroczenia tej kwoty. Obowiązek podatkowy powstaje z chwilą jej przekroczenia, a opodatkowaniu podlega nadwyżka ponad tę kwotę.

Podatnicy, o których wyżej mowa, mogą zrezygnować ze zwolnienia pod warunkiem zawiadomienia o tym zamiarze właściwego urzędu skarbowego przed początkiem miesiąca, w którym rezygnują ze zwolnienia.

Podatnik rozpoczynający wykonywanie czynności podlegających opodatkowaniu w ciągu roku podatkowego może wybrać zwolnienie od podatku, jeżeli przewidywana przez podatnika wartość sprzedaży towarów nie przekroczy, w proporcji do okresu prowadzonej sprzedaży, równowartości 10 000 EURO. Podatnik ten, przed dniem dokonania pierwszej transakcji sprzedaży, zobowiązany jest do złożenia w urzędzie skarbowym pisemnego oświadczenia o wyborze zwolnienia. Zwolnienie to nie dotyczy niektórych podatników opłacających podatek dochodowy w formie karty podatkowej.

Jeżeli faktyczna wartość sprzedaży towarów, w proporcji do okresu prowadzonej sprzedaży, przekroczy w ciągu roku podatkowego powyższą kwotę, zwolnienie to traci moc z dniem przekroczenia tej kwoty. Opodatkowaniu podlega nadwyżka sprzedaży ponad kwotę zwolnioną, a obowiązek podatkowy powstaje z dniem przekroczenia tej wartości.

Podatnik, który utracił prawo do zwolnienia od podatku lub zrezygnował z tego zwolnienia, może po upływie 3 lat ponownie skorzystać ze zwolnienia.

W roku 2004, zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Ministra Finansów, kwocie 10 000 EURO ustalonej w ustawie odpowiada, w przeliczeniu na złote polskie, kwota 45 700,00 zł.

2.4.3. Stawki podatku VAT

W przepisach dotyczących podatku VAT występuje w bieżącym roku ogółem 5 stawek podatkowych.

Podstawowa stawka podatku VAT wynosi 22%. Oprócz tej stawki występują również stawki obniżone w wysokości 7%, 3%, 0% (dla eksportu towarów i usług), 0% (w kraju) oraz towary i usługi zwolnione z podatku.

Stawką 7% objęto ponad 140 rodzajów towarów i usług wymienionych w załączniku nr 3 i 4 do ustawy oraz materiały i roboty budowlane ujęte w załączniku nr 5 do ustawy. Stawką tą są również objęte towary ujęte w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym z 22 marca 2002 r. (Dz.U. nr 27 z 2002 r., poz. 268, z późn. zm.)

Stawka podatku 3% dotyczy towarów i usług wymienionych w załączniku nr 1 do ustawy, tj. produktów spożywczych nieprzetworzonych oraz artykułów rękodziela ludowego i artystycznego. Stawka 0% dotyczy towarów i usług w obrocie krajowym ujętych w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia. Są to głównie produkty rolnicze.

W eksporcie towarów i usług, w tym również w eksporcie towarów i usług zwolnionych z podatku oraz w eksporcie towarów i usług dokonywanym przez podatników określonych w art. 14 ust. pkt 2, **stawka podatku wynosi 0%**, pod warunkiem prowadzenia przez podatnika ewidencji określonej w art. 27 ust. 4 ustawy.

Stawkę podatku 0%, o której wyżej mowa, stosuje się w eksporcie towarów pod warunkiem, że podatnik przed złożeniem deklaracji podatkowej za dany miesiąc otrzymał dokument potwierdzający wywóz towaru poza granicę państwową Rzeczypospolitej Polskiej. Jeżeli warunek ten nie został spełniony, podatnik nie wykazuje tej sprzedaży w ewidencji księgowej za dany miesiąc, lecz w miesiącu następnym, stosując stawkę 0% podatku, pod warunkiem otrzymania dokumentu odprawy przed złożeniem deklaracji podatkowej za ten miesiąc. W razie nieotrzymania tego dokumentu w terminie wyżej określonym, mają zastosowanie stawki właściwe dla sprzedaży tego towaru w kraju.

Przypadki sprzedaży zrównanej z eksportem oraz sprzedaży towarów i usług, dla których obniżono stawkę podatku do 0%, także ustala rozdział 11 cytowanego wyżej rozporządzenia Ministra Finansów.

Ponadto stawkę 0% do końca 2003 r. stosuje się do wydawnictw dzielowych oznaczonych symbolem ISBN, jak również czasopism specjalistycznych o nakładzie do 15 tys. egz., oznaczonych symbolami ISSN, a których wykaz zamieszczony jest w rozporządzeniu Ministra Finansów z 22.12.2000 r.

Wykaz usług, których świadczenie jest zwolnione od podatku, stanowi załącznik nr 2 do ustawy. Są to między innymi usługi w zakresie rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, świadczone przez obo-

zowiska dla dzieci, usługi transportu taksówkami, dorożkami oraz usługi w zakresie hoteli pracowniczych, internatów i domów studenckich, informacji naukowej, usługi edukacji, ochrony zdrowia i opieki społecznej, administracji publicznej.

Do usług zwolnionych z podatku zgodnie z tym wykazem zalicza się również usługi statutowe świadczone przez organizacje członkowskie, niesklasyfikowane gdzie indziej (KU 91).

Postanowienia par. 67 rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku zawierają ponadto dodatkowy wykaz towarów i usług, których sprzedaż lub darowizna zwolnione zostały z podatku VAT. Istotne z punktu widzenia organizacji zapisy dotyczą zwolnienia darowizn na rzecz publicznych szkół i zakładów opieki zdrowotnej, placówek oświatowych oraz instytucji kultury i filmu.

2.4.4. Zwrot podatku w przypadku zakupów finansowanych z bezzwrotnej pomocy zagranicznej

Zasady zwrotu podatku VAT organizacjom, które otrzymały dotacje ze środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej i dokonują z tych środków zakupów, regulują postanowienia rozdziału 8 rozporządzenia Ministra Finansów z 22 marca 2002 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. (Dz.U. z 2002 r. nr.27, poz.268, ze zmianami, 2002 r. nr 46, poz. 438, nr 155, poz. 1290, nr 216, poz. 1828, a w roku 2003 nr 115, poz. 1079, nr 152 poz. 1483, nr 158 poz. 1534).

Za środki finansowe z pomocy zagranicznej uważane są bezzwrotne środki, które zostały przekazane polskim podmiotom przez rządy państw obcych lub organizacje międzynarodowe udzielające pomocy na podstawie umów zawartych z rządem Rzeczypospolitej Polskiej lub jednostronnych deklaracji rządów i organizacji międzynarodowych udzielających pomocy.

Za takie środki uważa się również pochodzące ze wspólnego budżetu Unii Europejskiej środki finansowe, które zostały przekazane polskim podmiotom na sfinansowanie programów Unii Europejskiej oraz środki finansowe pochodzące z budżetu Organizacji Traktatu Północno-Atlantyckiego (NATO) przekazane na sfinansowanie programów badawczych, wykonywanych przez polskie podmioty realizujące te programy w Polsce.

Podatnikom, dokonującym zakupu towarów i usług lub importu towarów ze środków finansowych, przekazanych im bezpośrednio lub pochodzących z rachunku bankowego, na którym ulokowane są wyłącznie środki pochodzące z pomocy zagranicznej, przysługuje prawo zwrotu podatku naliczonego. Jednak zwrot nie dotyczy kwot podatku naliczonego, które zostały zwrócone przez właściwy urząd skarbowy na podstawie innych przepisów lub o które podatnik zmniejszył podatek należny.

Zwrot podatku przysługuje również wtedy, gdy zakupu towaru lub usługi dokonano w części ze środków bezzwrotnej pomocy, a w pozostałej części z innych środków. Podatek wykazany w tym przypadku na fakturze podlega zwrotowi w części proporcjonalnej do części faktury sfinansowanej ze środków bezzwrotnej pomocy. Odpowiedni dokument (faktura) może być podstawą do tylko jednokrotnego wystąpienia o zwrot podatku.

Zwrot podatku nie przysługuje od zakupów towarów i usług ze środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej, otrzymanych na podstawie umów, gdy umowa przewiduje możliwość sfinansowania podatku ze środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej.

Dana organizacja (podatnik), której przysługuje prawo zwrotu podatku, musi spełnić następujące warunki:

- 1) posiadać numer identyfikacyjny podatnika (NIP) i złożyć zgłoszenie rejestracyjne podatku VAT na druku VAT-R do właściwego urzędu skarbowego,
- 2) posiadać zaświadczenie z Komitetu Integracji Europejskiej, że środki wydatkowane na zakupy pochodzą z bezzwrotnej pomocy,
- 3) prowadzić ewidencję zawierającą dane niezbędne do określenia kwoty zwrotu podatku,
- 4) w całości zapłacić należność obejmującą podatek naliczony z tytułu dokonanych zakupów towarów i usług oraz posiadać oryginał faktury, faktury korygującej lub dokumentu potwierdzającego zapłacenie cła i podatku w przypadku importu,
- 5) posiadać wyodrębniony rachunek bankowy dla środków po-

chodzących z bezzwrotnej pomocy zagranicznej w przypadku środków w ramach umów międzynarodowych.

Zwrotu podatku dokonuje urząd skarbowy właściwy dla podatnika na jego wniosek złożony wraz z deklaracją VAT 7, w terminie przewidzianym do składania tej deklaracji, tj. do 25 następnego miesiąca po miesiącu, którego ta deklaracja dotyczy. Wniosek powinien zawierać co najmniej dane dotyczące kwoty podatku, o której zwrot ubiega się podatnik oraz wartości zakupów towarów i usług lub importu towarów, których dotyczy zwrot podatku. Do wniosku należy załączyć kserokopie dokumentu przelewu na rachunek podatnika środków pochodzących z pomocy zagranicznej oraz dowody zapłaty z tych środków za zakupione towary lub usługi. Dołącza się również kserokopię zaświadczenia KIE oraz kserokopię umowy.

Urząd skarbowy dokonuje zwrotu podatku na rachunek bankowy podatnika w kwocie wynikającej z deklaracji i wniosku w terminie 60 dni od daty złożenia deklaracji, o ile nie będzie prowadzone postępowanie wyjaśniające.

Dla instytucji i organizacji niemających siedziby ani zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (nierezydentów) właściwym jest I Urząd Skarbowy Warszawa Śródmieście. Wniosek taki składa w ich imieniu Fundacja „Fundusz Współpracy”, której powierzono realizację Programu Rozwoju Instytucjonalnego w ramach programu Phare Unii Europejskiej. Po otrzymaniu zwrotu Fundacja dokonuje rozliczenia z jednostkami obsługującymi poszczególne umowy.

2.4.5. Działalność organizacji a kasy fiskalne

Zgodnie z postanowieniami ustawy podatnicy sprzedający towary i świadczący usługi, w tym również w zakresie handlu i gastronomii, na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w formie indywidualnych gospodarstw rolnych, zobowiązani są do prowadzenia ewidencji księgowej obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących z pamięcią fiskalną.

Jeżeli z przyczyn niezależnych od podatnika nie może być prowadzona ewidencja księgowa obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących, podatnik zobowiązany jest ewidencjonować obroty i kwoty podatku należnego przy zastosowaniu rezerwowej kasy rejestrującej. W przeciwnym przypadku podatnik nie może prowadzić sprzedaży towarów.

Podatnicy naruszający obowiązek określony w ust. 1 do czasu rozpoczęcia ewidencji księgowej obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących tracą prawo do obniżenia podatku należnego o kwotę stanowiącą równowartość 30% podatku naliczonego przy nabyciu towarów i usług.

Podatnicy, którzy rozpoczną ewidencjonowanie obrotu i kwot podatku należnego przy pomocy kas rejestrujących w obowiązujących terminach i złożą przed terminem rozpoczęcia ewidencjonowania w urzędzie skarbowym oświadczenie o ilości kas rejestrujących i miejscach zainstalowania, mogą odliczyć od tego podatku kwotę wydatkowaną na zakup każdej z kas rejestrujących w wysokości przewidzianej w tym rozporządzeniu.

W przypadku, gdy podatnik, który rozpoczął ewidencjonowanie obrotu w obowiązujących terminach i wykonuje wyłącznie czynności zwolnione od podatku, urząd skarbowy dokonuje zwrotu kwoty odliczenia na rachunek bankowy podatnika – nie wcześniej niż po upływie 25 dni od daty złożenia wniosku przez podatnika.

W roku podatkowym obowiązek rozpoczęcia ewidencjonowania obrotu przy pomocy kasy rejestrującej z pamięcią fiskalną dotyczy podatników, którzy w roku poprzednim osiągnęli obroty z tytułu sprzedaży towarów i usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności w wysokości wyższej niż 40 000,00 zł. Natomiast podatnicy, którzy rozpoczęli działalność w 2003 lub 2004 roku mają obowiązek rejestrowania przy użyciu kasy obrotu po przekroczeniu kwoty obrotu 20 000,00 zł – z tytułu sprzedaży towarów i usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Rozporządzenie Ministra Finansów zawiera też wykaz czynności zwolnionych do końca 2004 r. z obowiązku rejestrowania obrotów za pomocą kas rejestrujących z pamięcią fiskalną.

2.4.6. Być albo nie być podatnikiem VAT

Zarządy organizacji, które nie prowadzą działalności gospodarczej, lecz realizują wyłącznie działalność statutową, nie muszą się nad tym problemem zastanawiać. W związku z tym, że ich rodzaj działalności znajduje się na liście usług zwolnionych z podatku, z mocy ustawy nie będą podlegały obowiązkom związanym z podatkiem VAT.

Jeżeli natomiast organizacja oprócz działalności zwolnionej z podatku VAT prowadzi działalność opodatkowaną (na przykład gospodarczą), może stać się podatnikiem tego podatku. Może, ale nie musi, jeżeli sprzedaż towarów i usług w poprzednim roku obrotowym nie była wyższa niż równowartość 10 000 EURO, to może, ale nie musi stać się podatnikiem tego podatku.

Przy podejmowaniu takiej decyzji powinno się wziąć pod uwagę, dla kogo i jakiego typu prowadzimy sprzedaż. Jeżeli jest ona prowadzona w większości na rzecz innych podmiotów i przedmiot sprzedaży podlega opodatkowaniu, to jednostka powinna stać się podatnikiem, ponieważ wtedy nie przerywa „łańcuszka podatkowego”. Podatnik niebędący płatnikiem podatku VAT kupuje towar opodatkowany VAT-em i nie może go sobie odliczyć. Sprzedając ten towar następnej firmie, która jest płatnikiem podatku VAT, wystawia fakturę (rachunek) w cenie sprzedaży brutto bez wyszczególnienia podatku. Nabywca towaru będący podatnikiem podatku VAT nie może odliczyć sobie podatku VAT ujętego w cenie brutto, gdyż nabył go od podmiotu, który nie jest płatnikiem VAT. W przypadku gdyby go dalej sprzedawał, to musiałby do swojej ceny naliczyć pełny podatek VAT. Spowodowałoby to znaczny wzrost ceny tego towaru.

Jeżeli natomiast dana jednostka prowadzi sprzedaż towarów i usług w przeważającej części zwolnionych z podatku VAT lub dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, to powinna raczej wybrać zwolnienie z VAT.

Natomiast gdy sprzedaż towarów i usług opodatkowanych i zwolnionych przekroczy 10 000 EURO, to organizacja staje się z mocy prawa automatycznie podatnikiem podatku VAT. Z dniem 1 maja 2004 r. nastąpią zmiany w przepisach dotyczących podatku od towarów i usług w związku z wejściem naszego kraju do Unii Europejskiej, jednak zmiany te jeszcze nie zostały uchwalone przez Sejm.

Podatki i opłaty lokalne

Pod pojęciem podatków i opłat lokalnych należy rozumieć obowiązek podatkowy z tytułu podatku od nieruchomości, podatku od środków transportowych, podatku od posiadania psów oraz z tytułu opłat lokalnych: targowej, miejscowej i administracyjnej.

2.5.1. Podatek od nieruchomości

Podatek ten dotyczy osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które są właścicielami, samoistnymi posiadaczami nieruchomości albo obiektów budowlanych niezłączonych trwale z gruntem, użytkownikami wieczystymi nieruchomości lub jej części, są posiadaczami (z tytułem prawnym lub bez) nieruchomości albo obiektów budowlanych niezłączonych trwale z gruntem, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

Obowiązek podatkowy w przypadku współwłasności lub współposiadania ciąży solidarnie na wszystkich współwłaścicielach lub współposiadaczach, z wyjątkiem sytuacji, gdy dotyczy to wyodrębnionej własności lokali. W takim przypadku na właścicielu lokalu ciąży obowiązek płacenia podatku za swój lokal oraz ułamkową część powierzchni wspólnej przypisanej do tego lokalu.

Opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości podlegają budynki lub ich części, budowle lub ich części związane z działalnością gospodarczą, grunty nieobjęte przepisami o podatku rolnym lub leśnym, grunty objęte tymi przepisami, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, oraz grunty pod jeziorami. Za budynki uważa się obiekty budowlane, które są trwale związane z gruntem, wydzielone z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiadają fundamenty i dach.

Za działalność gospodarczą nie uważa się działalności rolniczej lub leśnej, jak również wynajmu turystom pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych znajdujących się na obszarach wiejskich, jeżeli liczba pokoi przeznaczonych do wynajęcia nie przekracza pięciu.

Podstawą opodatkowania jest w przypadku budynków powierzchnia użytkowa, gruntów – ich powierzchnia, a dla budowli – ich wartość ustalona na dzień 1 stycznia danego roku obrotowego, stanowiąca podstawę do naliczenia amortyzacji. Powierzchnię użytkową stanowi suma powierzchni wszystkich kondygnacji mierzona po wewnętrznej długości ścian, za wyjątkiem klatek schodowych i szypów dźwigów. Za kondygnacje uważa się również garaże podziemne, piwnice, sutereny i poddasza użytkowe. W przypadku pomieszczeń lub ich części o wysokości do 1,40 m powierzchnię pomija się, a gdy wysokość pomieszczeń lub ich części wynosi od 1,40 do 2,20 m, zalicza się do powierzchni użytkowej 50% tej powierzchni. W przypadku nienaliczania amortyzacji od budowli za podstawę opodatkowania przyjmuje się wartość rynkową.

Stawki roczne podatku ustalają corocznie rady gmin, przy czym nie mogą być one wyższe niż określone ustawą.

Obowiązek podatkowy powstaje od 1 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstały okoliczności uzasadniające płacenie tego podatku, a kończy się z końcem miesiąca, w którym ustały te okoliczności. Obowiązek podatkowy podatku od nieruchomości nowo budowanych powstaje z dniem 1 stycznia następnego roku po dniu zakończenia budowy lub rozpoczęciu użytkowania budynku lub jego części przed zakończeniem jego budowy.

Osoby fizyczne składają do gminy właściwej ze względu na położenie nieruchomości wykaz nieruchomości w terminie 14 dni od dnia powstania obowiązku. Zarząd gminy wydaje decyzję ustalającą podatek. Podatek ten jest płatny w czterech ratach, których zapłaceniu musi nastąpić do 15 marca, 15 maja, 15 września i 15 listopada. W razie wygaśnięcia obowiązku gmina wydaje decyzję zmniejszającą podatek.

Osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej składają do 15 stycznia każdego roku obrotowego roczną deklarację podatkową właściwemu ze względu na położenie nieruchomości organowi gminy i dokonują jej ewentualnej korekty w terminie 14 dni od dnia zdarzenia uzasadniającego zmianę wysokości podatku. Podatek płacą na rachunek gminy w ratach miesięcznych do 15 każdego miesiąca.

Z podatku zwolnione są między innymi nieruchomości lub ich części zajęte na potrzeby organów władzy i administracji samorządu terytorialnego, **na potrzeby prowadzenia przez stowarzyszenia działalności statutowej wśród dzieci i młodzieży w zakresie oświaty, wychowania, nauki i techniki, kultury fizycz-**

nej i sportu (z wyjątkiem nieruchomości wykorzystanych do prowadzonej działalności gospodarczej) oraz grunty zajęte trwale na obozowiska i bazy wypoczynkowe dla dzieci i młodzieży. Zwolnione są też nieruchomości wpisane do rejestru zabudówek, jak też budynki zarejestrowanych muzeów. Zwolnione są również z podatku między innymi nieruchomości szkolne i zakładów pracy chronionej (z wyjątkiem wykorzystanych do prowadzenia innej działalności gospodarczej).

2.5.2. Podatek od środków transportu

Podatkowi temu podlegają samochody ciężarowe o ładowności powyżej 3,5 tony, ciągniki siodłowe i balansowe, przyczepy i naczepy o ładowności powyżej 5 ton (za wyjątkiem rolniczych) oraz autobusy.

Obowiązek płacenia tego podatku ciąży na właścicielach pojazdów lub firmach, na które pojazdy te zostały zarejestrowane. Jeśli środek transportowy stanowi współwłasność dwóch lub więcej osób fizycznych lub prawnych, to obowiązek podatkowy ciąży solidarnie na wszystkich współwłaścicielach.

Podatek nalicza się od początku następnego miesiąca po dniu zarejestrowania (lub nabycia), a kończy z końcem miesiąca, w którym pojazd został wyrejestrowany.

Stawki roczne podatku są ustalane przez rady gmin, ale nie mogą być wyższe od określonych ustawą.

Podatek płatny jest na rachunek budżetu gminy, bez wezwania, w dwóch równych ratach, do 15 lutego i 15 września każdego roku obrotowego.

Jeżeli obowiązek podatkowy powstał lub ustał w ciągu roku, podatek nalicza się proporcjonalnie do ilości miesięcy, w czasie których ten obowiązek istniał.

Jeżeli przewozy realizowane są transportem kombinowanym (część trasy samochód jest przewożony koleją) w ilości ponad 20 przejazd-

dów rocznie, to istnieje prawo zwrotu części podatku (w przypadku ponad 100 przewozów przejazdu koleją rocznie zwrot podatku dokonywany jest w całości).

Zwolnione z podatku są pojazdy przedstawicielstw dyplomatycznych oraz środki transportowe stanowiące zapasy mobilizacyjne i pojazdy zabytkowe. Rada gminy może wprowadzić jeszcze inne zwolnienia.

2.5.3. Opłaty lokalne

Do opłat tych zaliczamy opłatę targową, opłatę miejscową (taksę klimatyczną) i opłatę administracyjną.

Opłatę targową pobiera się od osób fizycznych i prawnych oraz jednostek, które nie posiadają osobowości prawnej, prowadzących działalność handlową na targowiskach, ale nieposiadających tam stałych nieruchomości handlowych (nie są podatnikami podatku od nieruchomości). Opłata jest niezależna od opłaty pobieranej za korzystanie z urządzeń handlowych.

Opłata miejscowa (potocznie nazywana taksą klimatyczną) pobierana jest od osób fizycznych przebywających czasowo (ponad 1 dobę) w celach wypoczynkowych, zdrowotnych, szkoleniowych lub turystycznych w miejscowościach posiadających korzystne właściwości klimatyczne i walory krajobrazowe oraz warunki umożliwiające pobyt osób w tych celach. Opłata pobierana jest za każdy dzień pobytu. Opłaty nie płacą osoby przebywające w szpitalach, osoby niewidome i ich przewodnicy, uczestnicy zorganizowanych grup dzieci i młodzieży szkolnej. Opłaty nie płacą również posiadacze domków letniskowych położonych w tej miejscowości, o ile płacą podatek od nieruchomości.

Rada gminy może wprowadzić **opłatę administracyjną** za czynności urzędowe wykonywane przez organa gminy, wójta (burmistrza, prezydenta miasta), o ile czynności te nie są objęte przepisami o opłacie skarbowej.

Zasady pobierania i wysokość opłat lokalnych ustala rada gminy, jednak opłaty nie mogą być wyższe niż określone w ustawie.

Opłata skarbowa

Obowiązek opłaty skarbowej ciąży na osobach fizycznych i prawnych oraz jednostkach organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, jeżeli wystawiają (sporządzają) dokumenty, składają podania i załączniki do podań albo na ich wnioski dokonuje się czynności urzędowych lub wydaje zaświadczenia lub zezwolenia.

W przypadku, gdy więcej niż jedna osoba czy jednostka składa wspólny wniosek, opłata ciąży solidarnie na wszystkich składających, chyba że z mocy prawa jedna osoba czy jednostka jest z tej opłaty zwolniona. Obowiązek wtedy ciąży na pozostałych.

Ustawa zwalnia z obowiązku opłaty skarbowej jednostki budżetowe i przedstawicielstwa państw obcych.

Ustawa zwalnia również z obowiązku wniesienia opłaty skarbowej organizacje pożytku publicznego występujące z podaniami, wnioskami w związku z nieodpłatną działalnością pożytku publicznego (zapis obowiązuje od 1 stycznia 2004 r.).

Opłacie skarbowej podlegają:

- 1) w sprawach indywidualnych z zakresu administracji publicznej: podania (żądania, odwołania, zażalenia) i załączniki do podań, czynności urzędowe dokonywane na podstawie zgłoszenia lub na wnioski zainteresowanego, zaświadczenia i zezwolenia (pozwolenia, koncesje) wydawane na wnioski zainteresowanego,
- 2) dokumenty stwierdzające ustanowienie pełnomocnictwa oraz odpisy (wypisy), weksle,
- 3) dokumenty zawierające oświadczenie woli poręczyciela.

Zwolnionymi z opłaty są podania i załączniki do podań, czynności urzędowe, zaświadczenia i zezwolenia oraz dokumenty stwierdzające ustanowienie pełnomocnika między innymi w sprawach:

- ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, uprawnień dla osób niepełnosprawnych,
- opieki społecznej, zatrudnienia, świadczeń socjalnych i wynagrodzenia za pracę,
- nauki, szkolnictwa i oświaty,
- alimentacyjnych, opieki, kurateli i przysposobienia,
- powszechnego obowiązku obrony,
- związane z rejestracją umów na usługi finansowane ze środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej,
- podania i załączniki do podań osób, które stan ubóstwa udoku-

mentują urzędowi, oraz czynności wykonywane na podstawie tych podań, a także wydawane tym osobom zaświadczenia.

Nie podlegają też opłacie podania i załączniki do podań, czynności urzędowe, zaświadczenia i zezwolenia, jeżeli na podstawie innych przepisów podlegają innym opłatom cywilnoprawnym lub są z nich zwolnione.

Obowiązek opłaty skarbowej powstaje w przypadku podań i załączników z chwilą ich wniesienia, od czynności urzędowych z chwilą dokonania zgłoszenia, od zaświadczeń i zezwoleń z chwilą ich wydania, a w przypadku dokumentów z chwilą ich wystawienia.

Szczegółowy wykaz przedmiotów opłaty skarbowej, wysokość stawek opłaty i zwolnień określa tabela będąca załącznikiem do ustawy. Stawki opłaty ulegają zmianom na podstawie ogłoszenia Ministra Finansów.

Obecnie najczęściej stosowane stawki wynoszą np.:

- 5,00 zł od podania i 0,50 zł od każdego z załączników,
- 15,00 zł od zaświadczenia w sprawie zaległości w zobowiązaniach podatkowych,
- 11,00 zł od pozostałych zaświadczeń,
- 15,00 zł od dokumentów stwierdzających ustanowienie pełnomocnika.

Podatek od czynności cywilnoprawnych

2.7

Podatkowi temu podlegają między innymi:

- umowy sprzedaży oraz zamiany rzeczy i praw majątkowych,
- umowy pożyczki, umowy poręczenia,
- umowy dożycia oraz ustanowienia renty,
- umowy spółki (akty założycielskie) i ich zmiany polegające na podwyższeniu kapitału,
- ustanowienie hipoteki,
- umowa darowizny – w części dotyczącej przejęcia przez obdarowanego długów i ciężarów albo zobowiązań darczyńcy,
- umowy o dział spadku oraz umowy o zniesienie współwłasności – w części dotyczącej spłat i dopłat,
- umowy majątkowe małżeńskie oraz ich zmiany, jeśli powodują zwiększenie podstawy opodatkowania.

Podatkowi temu podlegają również orzeczenia sądów oraz ugody, jeżeli wywołują one te same skutki co umowy cywilnoprawne.

Nie podlegają natomiast podatkowi czynności cywilnoprawne w sprawach alimentacyjnych, opieki, kurateli i przysposobienia, zatrudnienia, wynagrodzenia za pracę i świadczeń socjalnych, nauki, szkolnictwa i oświaty oraz zdrowia, powszechnego obowiązku obrony, ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, opieki społecznej, a także uprawnień dla osób niepełnosprawnych i dla kombatanatów.

Ustawa zwalnia z podatku między innymi: pożyczki udzielone z państwowych funduszy celowych, pożyczki udzielone niektórym osobom prawnym (stowarzyszeniom i fundacjom) korzystającym ze zwolnień podatkowych oraz ustanowienie hipoteki na zabezpieczenie dotacji i innych form pomocy finansowej udzielonej organizacjom działającym w zakresie sportu i turystyki oraz na zabezpieczenie pożyczek i kredytów udzielonych z funduszy celowych (poręczenie i ustanowienie hipoteki).

Obowiązek podatkowy ciąży solidarnie na stronach czynności cywilnoprawnych, a w przypadku podwyższenia kapitału – na spółce mającej osobowość prawną.

Obowiązek powstaje z chwilą dokonania czynności cywilnoprawnej, podjęcia uchwały o podwyższeniu kapitału bądź uprawnomocnienia się wyroku sądu.

Obowiązek powstaje też z chwilą powołania się na okoliczność dokonania takich czynności, jeżeli nie została złożona deklaracja w sprawie podatku od czynności cywilnoprawnych w terminie 5 lat od końca roku, w którym upłynął obowiązek, jeżeli którakolwiek ze stron powołuje się przed organami podatkowymi na tę umowę.

Podstawą opodatkowania przy umowach sprzedaży jest cena sprzedaży lub wartość rynkowa rzeczy lub prawa majątkowego, a w przypadku umowy pożyczki – kwota tej pożyczki. Podstawą opodatkowania przy umowie spółki jest wartość wkładów wniesionych do majątku spółki, przy dopłatach – wielkość tych dopłat, a przy nieodpłatnym oddaniu spółce rzeczy lub praw majątkowych – roczna wartość nieodpłatnego użytkowania, którą przyjmuje się w wysokości 4% wartości tych rzeczy lub praw.

Ustawa zwalnia z podatku następujące strony czynności cywilnoprawnych:

- 1) państwa obce i ich przedstawicielstwa, międzynarodowe organizacje i instytucje oraz ich oddziały korzystające z immunitetu i ich personel niebędący obywatelami polskimi, na zasadzie wzajemności,
- 2) jednostki budżetowe,

- 3) organizacje pożytku publicznego, jeżeli dokonują czynności prawnych wyłącznie w związku z nieodpłatną działalnością pożytku publicznego,
- 4) osoby prawne z wyjątkiem przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni i ich związków oraz spółek, których celem statutowym jest działalność naukowa, oświatowa, naukowo-techniczna, kulturalna, kultury fizycznej i sportu, kultu religijnego, ochrony konsumentów, obrony narodowej, ochrony środowiska, ochrony zdrowia i opieki społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, jeżeli w poprzednim roku podatkowym ich dochody korzystały całkowicie ze zwolnień podatkowych, pod warunkiem że przedmiotem obrotu nie jest składnik przedsiębiorstwa prowadzonego przez te osoby,
- 5) osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz lekkim (w związku ze schorzeniami narządu ruchu) nabywające na własne potrzeby sprzęt rehabilitacyjny, wózki inwalidzkie, motorowery, motocykle lub samochody osobowe.

Podatek ustala się w zasadzie w stosunku procentowym od podstawy opodatkowania.

Stawki podatku ustalane są w następujących wysokościach:

- **w przypadku umowy sprzedaży nieruchomości, rzeczy ruchomych, umowy pożyczki – 2% podstawy opodatkowania,**
- **w przypadku sprzedaży lub przeniesienia praw majątkowych, umowy odpłatnego użytkowania lub ustanowienia renty – 1% podstawy opodatkowania.**

Jeżeli jedna ze stron jest zwolniona z podatku, stawkę podatku obniża się o 50%. Podatek płaci się najpóźniej w terminie 14 dni od daty powstania obowiązku do właściwego urzędu skarbowego. W przypadku obrotu nieruchomością jest to urząd skarbowy, na którego terenie działania położona jest nieruchomość, a w przypadku przeniesienia rzeczy lub praw majątkowych – miejsce zamieszkania nabywcy, umowy spółki – siedziba spółki, a pozostałych umów – miejsce zamieszkania (siedziby) jednej ze stron.

Ordynacja podatkowa

2.8

Ordynacja podatkowa jest ustawą regulującą stosunki pomiędzy podatnikami a urzędami skarbowymi w zakresie wszystkich zobowiązań podatkowych, udzielanie podatnikom informacji przez urzę-

dy, postępowania podatkowego i kontrolę podatkową oraz wykonywanie przez urzędy czynności sprawdzających.

Niezależnie od tego ustawa reguluje sprawę tajemnicy skarbowej. Przepisy tej ustawy stosuje się do wszystkich podatków, opłat oraz niepodatkowych należności budżetowych, w tym także tych, które są wpłacane w innych niż urzędy skarbowe instytucjach.

Zgodnie z postanowieniami art. 4 ordynacji podatkowej „Obowiązkiem podatkowym jest wynikająca z ustaw podatkowych nieskonkretyzowana powinność przymusowego świadczenia pieniężnego w związku z zaistnieniem zdarzenia określonego w ustawie. Zakres podmiotowy obowiązku podatkowego, przedmiot opodatkowania, moment powstania obowiązku podatkowego oraz stawki podatkowe określają ustawy podatkowe”.

Podatnikiem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, która na podstawie przepisów ustaw podatkowych jest zobowiązana do płacenia podatku na rzecz skarbu państwa, województwa, powiatu lub gminy. Natomiast płatnikiem jest taki sam podmiot, który jest zobowiązany do obliczania i pobierania od podatnika podatku i wpłacania go do właściwego urzędu skarbowego.

2.8.1. Urząd właściwy dla podatnika

Organami podatkowymi, w zależności od rodzaju podatku, są:

- urząd skarbowy,
- wójt, burmistrz (prezydent miasta),
- starosta,
- marszałek województwa.

Urzędem skarbowym właściwym dla podatnika (płatnika) jest ten, na którego terenie działania znajduje się siedziba lub miejsce zamieszkania podatnika (płatnika).

Jeżeli w trakcie roku podatkowego nastąpiło zdarzenie, np. zmiana miejsca siedziby lub zamieszkania, które powodowało obowiązek zmiany urzędu skarbowego, to do ostatniego dnia roku podatkowego, w którym nastąpiło to zdarzenie, właściwym urzędem jest ten urząd, na którego terenie działania znajdowała się siedziba lub miejsce zamieszkania podatnika (płatnika) w pierwszym dniu tego roku podatkowego.

2.8.2. Interpretacja przepisów

Podatnik w sprawach, w których nie wszczęto postępowania podatkowego lub kontroli, może wystąpić do pierwszej instancji podatkowej (urzędu skarbowego lub izby skarbowej) z żądaniem udzielenia informacji o zakresie stosowania przepisów podatkowych w jego konkretnej sprawie. W takim przypadku podatnik powinien dokładnie opisać stan faktyczny i swoje stanowisko w tej sprawie. Organ podatkowy jest zobowiązany do udzielenia pisemnej odpowiedzi. Jeżeli podatnik zastosuje się do tej interpretacji prawa, nie może mu ona zaszkodzić.

Z takim samym zapytaniem w zakresie ich właściwości można wystąpić do wójta, burmistrza lub starosty czy marszałka województwa.

2.8.3. Zobowiązanie podatkowe

Zobowiązaniem podatkowym jest zobowiązanie podatnika do zapłacenia na rzecz skarbu państwa, województwa, powiatu lub gminy podatku w wysokości, terminie oraz w miejscu określonych w obowiązujących przepisach. Powstaje ono z dniem zaistnienia zdarzenia, z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie takiego zobowiązania, lub z dniem doręczenia decyzji organu podatkowego ustalającej wysokość tego zobowiązania.

Jeżeli przepisy zobowiązują podatnika do złożenia deklaracji, to wysokość podatku wykazanego w deklaracji jest podatkiem do zapłacenia.

Jeżeli w trakcie postępowania podatkowego urząd skarbowy stwierdzi, że podatnik nie zapłacił wynikających z zobowiązania podatkowego podatków w całości lub części, albo wysokość podatku jest inna niż wykazana w deklaracjach, wydaje decyzję, w której określa wysokość zaległości podatkowej albo stwierdza nadpłatę.

Organ podatkowy może określić podstawę opodatkowania w drodze oszacowania, jeżeli brak jest ksiąg rachunkowych (podatko-

wych) lub innych danych niezbędnych do jej określenia, a także jeśli dane wynikające z ksiąg podatkowych nie pozwalają na określenie podstawy opodatkowania.

Minister Finansów ma prawo do zaniechania w całości lub części poboru wszystkich podatków.

2.8.4. Odpowiedzialność podatników i płatników

Podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki. Podobnie płatnik odpowiada całym swoim majątkiem za niepobranie podatku, pobranie go w niższej wysokości oraz niewpłacenie do urzędów w terminie pobranych podatków.

Osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, będące płatnikami, zobowiązane są do wyznaczenia osoby, do której obowiązków należy obliczanie, pobieranie i terminowe wpłacanie podatków. Dane takiej osoby (nazwisko i imię oraz adres) należy zgłosić urzędowi skarbowemu w terminie przed pierwszą wpłatą podatku. Zmianę osoby zgłasza się urzędowi w terminie 14 dni od dnia powierzenia obowiązku innej osobie.

Zobowiązania podatkowe mogą zostać zabezpieczone hipoteką ustawową na majątku podatnika.

Płatnikom przysługuje, za prawidłowe pobieranie podatku i terminową wpłatę podatków pobranych na rzecz budżetu państwa, zryczałtowane wynagrodzenie.

Urzędy podatkowe mogą przed terminem płatności zobowiązania podatkowego dokonać zabezpieczenia na majątku podatnika, jeżeli zachodzi obawa, że nie zostanie ono wykonane, a w szczególności, gdy podatnik nie uiszcza wymagalnych zobowiązań o charakterze publicznoprawnym i dokonuje czynności, których skutkiem jest utrata prawa własności majątku.

Za zaległości podatkowe innych osób prawnych niż spółki prawa handlowego odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie organów zarządzających tymi osobami.

Zapis ten obowiązuje między innymi zarządy organizacji, jeżeli egzekucja na majątku okazała się bezskuteczna, a członek zarządu nie wykazał, że w odpowiednim czasie nie zgłoszono wniosku o upadłość lub nie rozpoczęto postępowania układowego oraz nie wskazał mienia organizacji, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych w znacznej części. Członek zarządu nie odpowiada, jeżeli udowodni, że niezgłoszenie wniosku o upadłość lub niewszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez jego winy.

2.8.5. Terminy dotyczące spraw podatkowych

Ordynacja określa sposób ustalania terminów w sprawach podatkowych.

Jeżeli początkiem terminu określonego w dniach jest pewne zdarzenie, to przy obliczaniu terminu nie uwzględnia się tego dnia, w którym to zdarzenie nastąpiło. Upływ ostatniego z wyznaczonej liczby dni uważa się za koniec terminu.

W przypadku, gdy termin określony jest w tygodniach, to kończy się on z upływem tego dnia w ostatnim tygodniu, który odpowiada dniowi początkowemu terminu.

Natomiast w przypadku, gdy termin jest określony w miesiącach, to kończy on się z upływem tego dnia w ostatnim miesiącu, który odpowiada początkowemu dniu terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było, termin upływa w ostatnim dniu tego miesiąca. Jeśli ostatni dzień terminu przypada w sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, to za ostatni dzień terminu uważa się dzień roboczy następny po dniu lub dniach wolnych od pracy.

Jeżeli termin dotyczy złożenia pisma lub deklaracji, to należy dokument ten złożyć w urzędzie najpóźniej w dniu upływu terminu. Termin ten jest zachowany, jeśli przed jego upływem nadano pismo w placówce pocztowej, złożono w polskim urzędzie konsularnym lub wysłano w formie elektronicznej, za poświadczeniem przedłożenia, do organu podatkowego czy jednostki informatycznej obsługi administracji podatkowej.

W przypadku upływu terminu z przyczyn niezawinionych przez podatnika – może on wystąpić do urzędu o przywrócenie terminu.

Podanie w tej sprawie trzeba złożyć w terminie 7 dni od dnia ustania przyczyny niedotrzymania tamtego terminu. W podaniu tym należy uprawdopodobnić, że wina niedotrzymania terminu nie leży po stronie podatnika.

2.8.6. Terminy płatności i zaległość podatkowa

Termin płatności, jeżeli ustawy podatkowe nie przewidują tego inaczej, wynosi 14 dni od daty otrzymania decyzji ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego. Jeżeli podatnik lub płatnik zobowiązani są sami wyliczyć i wpłacić do urzędu podatek, za termin płatności uważa się ostatni dzień, w którym zgodnie z przepisami prawa podatkowego wpłata powinna nastąpić.

Termin ten ustalony jest w ustawie dotyczącej podatku, którego wpłata dotyczy, lub w wydanym przez Ministra Finansów rozporządzeniu.

Za termin zapłaty podatku przez podatnika lub płatnika uważa się:

- 1) **W przypadku zapłaty gotówkowej** – dzień wpłacenia podatku w kasie organu podatkowego lub na rachunek tego organu w banku, placówce pocztowej albo dzień pobrania podatku przez płatnika lub inkasenta,
- 2) **w przypadku zapłaty bezgotówkowej** – dzień obciążenia rachunku bankowego podatnika na podstawie polecenia przelewu lub na podstawie zlecenia organu podatkowego.

Organa podatkowe, ze względu na ważny interes podatnika, mogą na jego wniosek odroczyć termin płatności, rozłożyć płatność podatku i odsetek na raty oraz odroczyć niektóre terminy przewidziane w prawie podatkowym.

Zaległością podatkową jest niezapłacony w terminie płatności podatek lub niezapłacona w terminie przez podatnika lub płatnika zaliczka na podatek.

Za zaległość traktuje się również nienależny zwrot podatku, jak też nienależne wynagrodzenie płatnika lub inkasenta.

2.8.7. Odsetki za zwłokę i opłata prolongacyjna

Od zaległości podatkowych naliczane są odsetki w wysokości wyliczonej przez podatnika lub płatnika według stawki odsetek za zwłokę ustalonej przez Ministra Finansów. Odsetki te muszą być wpłacone przez podatnika lub płatnika bez wezwania.

Odsetki nalicza się za okres od dnia następnego po terminie płatności do dnia zapłaty.

Stawka odsetek za zwłokę wynosi 200% podstawowej stopy oprocentowania kredytu lombardowego, ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej NBP.

W przypadku wydania przez organ podatkowy decyzji o odroczeniu terminu płatności lub rozłożenia płatności na raty – organ podatkowy ustala **opłatę prolongacyjną**. Stawka tej opłaty wynosi 50% stawki odsetek za zwłokę. Opłatę nalicza się od daty wydania decyzji według stawki za zwłokę obowiązującej w tym dniu. Opłatę wpłaca się w terminach płatności zaległości podatkowych zgodnie z otrzymaną decyzją. Organ podatkowy może odstąpić od ustalenia opłaty prolongacyjnej, jeśli wydanie decyzji następuje w związku z postępowaniem układowym.

2.8.8. Wygaśnięcie i przedawnienie zobowiązań podatkowych

Zobowiązanie podatkowe wygasa w całości lub w części wskutek zapłaty podatku, pobrania podatku przez płatnika, zaliczenia nadpłaty na poczet zaległości, zaniechania poboru podatku lub umorzenia zaległości podatkowych, względnie przedawnienia.

Wpłatę podatku lub zaległości podatkowej zalicza się na poczet podatku, zaliczki na podatek, począwszy od zobowiązania o naj-

wcześniejszym terminie płatności, chyba że podatnik wskaże, na poczet którego zobowiązania dokonuje wpłaty. Bieżące zobowiązania podatkowe lub zaległości podatkowe mogą być na wniosek podatnika rozliczone poprzez potrącenie z wzajemnej, bezspornej i wymagalnej wierzytelności podatnika wobec skarbu państwa z niektórych tytułów.

Zapłata podatku przez podatników prowadzących działalność i zobowiązanych do prowadzenia ksiąg rachunkowych lub podatkowej księgi przychodów i rozchodów następuje tylko w formie polecenia przelewu.

Przedawnienie zobowiązania podatkowego upływa po 5 latach liczonych od końca roku, w którym upłynął termin płatności. Termin ten zostaje przerwany wskutek pierwszej czynności egzekucyjnej, o której podatnik lub płatnik został powiadomiony. Po zakończeniu postępowania termin przedawnienia biegnie od nowa.

2.8.9. Korekta deklaracji

Jeżeli przepisy podatkowe zobowiązują podatnika lub płatnika do sporządzenia deklaracji, to jest on zobowiązany do sporządzenia i przekazania tego dokumentu do właściwego organu podatkowego w terminie przewidzianym w przepisach podatkowych.

Skorygowanie deklaracji następuje przez złożenie korygującej deklaracji wraz z dołączonym pisemnym uzasadnieniem przyczyn korekty.

Uprawnienie do składania deklaracji korygującej ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania podatkowego lub kontroli podatkowej oraz w okresie od zakończenia kontroli do wszczęcia postępowania – w zakresie zobowiązań podatkowych, których dotyczy kontrola lub postępowanie. Korekta złożona w tym czasie nie powoduje skutków prawnych.

2.8.10. Postępowanie podatkowe i kontrola podatkowa

Postępowanie podatkowe jest jawne wyłącznie dla stron. Stroną w postępowaniu podatkowym jest podatnik, płatnik, a także osoba trzecia, która z uwagi na swój interes prawny żąda czynności organu podatkowego, do której czynność organu podatkowego się odnosi lub której interesu prawnego działanie organu podatkowego dotyczy.

Ordynacja szczegółowo omawia prawa i obowiązki podatnika w trakcie prowadzonego postępowania podatkowego.

Postępowanie podatkowe wszczyna się na żądanie strony lub z urzędu. Wszczęcie postępowania z urzędu następuje w formie postanowienia. Datą wszczęcia postępowania na żądanie strony jest dzień doręczenia organowi takiego żądania.

Strony na każdym etapie postępowania mają prawo przeglądania akt sprawy i sporządzania notatek, kopii i odpisów.

Dowodami w postępowaniu podatkowym mogą być w szczególności księgi podatkowe (rachunkowe), deklaracje złożone przez stronę, zeznania świadków, opinie biegłych, materiały i informacje zebrane w wyniku oględzin, informacje podatkowe oraz inne dokumenty.

Strony, pełnomocnicy stron, świadkowie zobowiązani są do stawienia się w organie skarbowym na każde wezwanie i udzielenia wyjaśnień.

Osoba wezwana może odmówić udzielenia wyjaśnień tylko wtedy, gdy złożone wyjaśnienia zaszkodziłyby tej osobie. Prawo odmowy zeznań przysługuje także małżonkowi, wstępnym i zstępnym, rodzeństwu i powinowatym pierwszego stopnia strony.

Wszczęcie kontroli następuje przez doręczenie kontrolowanemu upoważnienia do jej przeprowadzenia oraz okazanie legitymacji służbowej. Jeżeli jednostka kontrolowana jest osobą prawną, doręcza się upoważnienie do przeprowadzenia kontroli oraz okazuje się legitymację służbową członkowi zarządu lub innej osobie upoważnionej do reprezentowania kontrolowanego i prowadzenia jego spraw. W przypadku, gdy członek zarządu lub pełnomocnik są nieobecni, doręcza się upoważnienie pracownikowi lub innej osobie wykonującej czynności na rzecz kontrolowanego w miejscu wszczęcia kontroli.

Czynności kontrolne prowadzone są w siedzibie kontrolowanego, w innym miejscu przechowywania dokumentacji oraz w miejscach związanych z prowadzoną przez niego działalnością i w godzinach jej prowadzenia. W przypadku, gdy księgi rachunkowe (podatkowe) są prowadzone i przechowywane poza siedzibą kontrolowanego, na żądanie kontrolującego obowiązany jest on zapewnić dostęp do tych ksiąg.

W czasie kontroli kontrolujący uprawniony jest do wstępu na grunty, do budynków i lokali, może też żądać okazania majątku i udostępnienia akt, ksiąg rachunkowych (podatkowych) i innych dokumentów. Kontrolowany ma obowiązek złożyć na żądanie kontrolującego oświadczenie lub wyjaśnienie w sprawach objętych kontrolą. Kontroli dokonuje się w obecności kontrolowanego lub jego przedstawiciela, a jej przebieg udokumentowany jest w protokole. Jeden z egzemplarzy protokołu otrzymuje kontrolowany.

2.8.11. Decyzje, postanowienia, odwołania

Organ podatkowy orzeka w sprawach podatkowych, wydając decyzje, chyba że przepisy ordynacji stanowią inaczej. Decyzja rozstrzyga w sprawie kończąc postępowanie podatkowe w danej instytucji.

Decyzja organu podatkowego zawiera:

- **nazwę organu podatkowego ją wydającego,**
- **datę jej wydania,**
- **oznaczenie strony (nazwę podatnika),**
- **podstawę prawną wydania decyzji,**
- **rozstrzygnięcie (treść decyzji),**
- **uzasadnienie faktyczne i prawne,**
- **pouczenie o prawie do odwołania (jeśli od decyzji służy odwołanie),**
- **podpis osoby upoważnionej do podpisu decyzji (z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego).**

Strona postępowania może w terminie 14 dni od dnia doręczenia żądać uzupełnienia decyzji, jeżeli posiada ona braki formalne. W toku prowadzonego postępowania organ podatkowy może wydawać postanowienia. Postanowienia muszą zawierać te same infor-

macje co decyzje, z wyjątkiem uzasadnienia. Uzasadnienie musi znajdować się w postanowieniu w przypadku, gdy stronie służy prawo skargi do sądu administracyjnego lub zostało ono wydane wskutek zażalenia.

Od decyzji organu podatkowego pierwszej instancji służy **prawo odwołania** tylko do jednej instancji (organu podatkowego wyższego stopnia). Odwołanie powinno zawierać zarzuty przeciw decyzji, określać istotę i zakres żądania oraz wskazywać dowody uzasadniające to żądanie. Wnosi się je do właściwego organu odwoławczego za pośrednictwem organu, który wydał zaskarżaną decyzję w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji. Odwołanie od decyzji nie wstrzymuje jej wykonania, niemniej jednak na wniosek strony organ podatkowy, który ją wydał, może postanowić o wstrzymaniu wykonania. Odwołanie powinno być rozstrzygnięte w terminie dwóch miesięcy od daty otrzymania przez organ odwołania. Sprawa odwołania musi być zakończona wydaniem nowej decyzji, która albo zmienia lub utrzymuje w mocy zaskarżoną decyzję, bądź umarza postępowanie.

Na wydane przez organ podatkowy postanowienie służy stronie prawo wniesienia zażalenia, o ile ustawa to prawo przewiduje. Zażalenie wnosi się w terminie 7 dni od daty doręczenia stronie postanowienia. Postanowienie, na które stronie nie przysługuje zażalenie, można zaskarżyć tylko w odwołaniu od decyzji. Organ podatkowy może wydać decyzję o stwierdzeniu wygaśnięcia poprzedniej decyzji, jeżeli stała się ona bezprzedmiotowa lub strona nie dotrzymała warunków tej decyzji.

2.8.12. Zaświadczenia

Organ podatkowy wydaje zaświadczenia na żądanie osoby ubiegającej się o zaświadczenie.

Zaświadczenia wydaje się, jeżeli urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego wymaga przepis prawa. Wydaje się je również, gdy osoba ubiegająca się o zaświadczenie ma interes prawny w urzędowym potwierdzeniu określonych faktów lub stanu prawnego.

Zaświadczenie potwierdza stan faktyczny lub prawny istniejący w dniu jego wydania. Jest ono wydawane w granicach żądania wnioskodawcy.

Zaświadczenia o niezaleganiu w podatkach lub stwierdzające stan zaległości wydaje się na podstawie dokumentacji organu podatkowego oraz informacji otrzymanych od innych organów podatkowych.

Zaświadczenie powinno być wydane bez zbędnej zwłoki, najpóźniej w ciągu 7 dni od daty złożenia żądania.

Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne

3

Podstawa naliczania składek na ubezpieczenia społeczne

3.1

Podstawę prawną ubezpieczeń społecznych stanowią:

- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 1998 r. nr 137, poz. 887, ze zmianami w 1998 r. nr 162, poz. 1118 i 1126, z roku 1999 nr 26 poz. 228, nr 60, poz. 636, nr 72, poz. 802, nr 78, poz. 875, nr 110, poz. 1256, z roku 2000 nr 9, poz. 118, nr 95, poz. 1041, nr 104, poz. 1104, nr 119, poz. 1249 z roku 2001 nr 8, poz. 64, nr 27, poz. 298, nr 39, poz. 459, nr 72, poz. 748, nr 100, poz. 1080, nr 110, poz. 1189, nr 111, poz. 1194, nr 130, poz. 1452, nr 154, poz. 1792, z roku 2002 nr 25, poz. 253, nr 41, poz. 365, nr 74, poz. 676, nr 155, poz. 1287, nr 169, poz. 1387, nr 199, poz. 1673, nr 200, poz. 1679, nr 241, poz. 2074);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. (Dz.U. z 1998 r. nr 148, poz. 973).

Ubezpieczenia społeczne obejmują:

- **ubezpieczenie emerytalne,**
- **ubezpieczenie rentowe,**
- **ubezpieczenie chorobowe (w razie choroby i macierzyństwa),**
- **ubezpieczenie wypadkowe (w razie wypadku przy pracy i chorób zawodowych).**

Ubezpieczeniom społecznym podlegają:

Rodzaj działalności wykonywanej przez osoby	Rodzaj ubezpieczenia społecznego			
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe
stosunek pracy i umowa cywilnoprawna w macierzystym zakładzie pracy	O	O	O	O
stosunek pracy nakładczej	O	O	D	N
zleceniobiorcy pracujący w innym zakładzie na pełny etat i zarabiający co najmniej najniższą płacę krajową	D	D	N	O/N
zleceniobiorcy niepracujący w innym zakładzie na pełny etat i niezarabiający co najmniej najniższej płacy krajowej	O	O	N	O/N
pozarolnicza działalność gospodarcza	O	O	D	O
posłowie i senatorowie pobierający uposażenie	O	O	D	O
stypendiści sportowi (jeżeli nie uczą się, nie studiują lub nie mają innego tytułu do ubezpieczeń)	O	O	N	O
osoby skazane i tymczasowo aresztowane wykonujące odpłatnie pracę	O	O	N	N
bezrobotni pobierający zasiłek dla bezrobotnych	O	O	N	N
duchowni	O	O	D	O
żołnierze niezawodowi w służbie czynnej	O	O	N	N
osoby odbywające zastępcze formy służby wojskowej	O	O	N	O
żołnierze zawodowi, funkcjonariusze Policji, UOP, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej i Służby Więziennej zatrudnieni po 1.01.1999 r.	O	O	N	N
osoby przebywające na urlopie wychowawczym lub pobierające zasiłek macierzyński	O	O	N	N
osoby pobierające świadczenie socjalne lub zasiłek socjalny	O	O	N	N

Objaśnienie

O – ubezpieczenie obowiązkowe,

D – ubezpieczenie dobrowolne,

N – nie podlega ubezpieczeniu

O/N – obowiązkowi ubezpieczenia podlegają tylko umowy wykonywane w siedzibie zleceniodawcy.

Składki na poszczególne rodzaje ubezpieczeń społecznych wynoszą:

- ubezpieczenie emerytalne – 19,52% podstawy wymiaru, z czego ZUS będzie przekazywał 7,30% podstawy wymiaru do otwartego funduszu emerytalnego, do którego dana osoba się zapisze,
- ubezpieczenie rentowe – 13,00% podstawy wymiaru,
- ubezpieczenie chorobowe – 2,45% podstawy wymiaru,
- ubezpieczenie wypadkowe – 0,97 – 3,86% podstawy wymiaru, przy czym dla pracodawców zatrudniających co najmniej 10 pracowników stawka procentowa ustalana jest w zależności od rodzaju działalności zgodnie z klasyfikacją (kod) PKD ujętą w RE-

GONIE, natomiast dla małych zakładów zatrudniających do 9 osób wynosi ona 1,93% (obowiązuje to w okresie: 1.01.2003–31.03.2004), stopy procentowe będą zmieniane raz w roku z dniem 1 kwietnia każdego roku.

Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe finansowane są:

- dla pracowników pełnosprawnych w rozumieniu kodeksu pracy w 50% przez pracownika i 50% przez pracodawcę (dotyczy również zatrudnionych w pracy nakładczej),
- dla pracowników niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, w zakładach pracy zatrudniających do 25 pracowników, w przypadku ubezpieczenia emerytalnego 50% składki finansuje budżet państwa i 50% PFRON, natomiast w przypadku ubezpieczenia rentowego w 50% pracownik i 50% pracodawca (również w odniesieniu do zatrudnionych w pracy nakładczej),
- dla pracowników niepełnosprawnych zatrudnionych z Zakładach Pracy Chronionej lub Zakładach Aktywizacji Zawodowej w przypadku ubezpieczenia emerytalnego 50% składki finansuje budżet państwa i 50% PFRON, a w przypadku ubezpieczenia rentowego w 50% pracownik i 50% budżet państwa (dotyczy to również pracowników zatrudnionych w pracy nakładczej),
- dla zleceniobiorców i osób z nimi współpracujących, posłów i senatorów, stypendystów sportowych, skazanych lub tymczasowo aresztowanych, żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych składki po 50% pokrywają ubezpieczony i płatnik,
- żołnierzy służby czynnej, osoby odbywającej zastępczą służbę wojskową, osoby pobierające zasiłek socjalny lub świadczenie socjalne składki pokrywa w 100% płatnik.
- składka na ubezpieczenie chorobowe pokrywana jest w 100% przez ubezpieczonego, za wyjątkiem osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywizacji zawodowej (pokrywa PFRON) i osób odbywających zastępczą służbę wojskową oraz osób współpracujących z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą (pokrywa płatnik).
- składka na ubezpieczenie wypadkowe pokrywana jest w 100% przez płatnika, za wyjątkiem osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywizacji zawodowej (pokrywa PFRON) oraz duchownych.

3.1.1 Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku stosunku pracy

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku stosunku pracy stanowi przychód, tj. wysokość wynagrodzenia za pracę z wyjątkiem przychodów zwolnionych ze składek.

Podstawy wymiaru składek nie stanowią między innymi:

- 1) nagrody jubileuszowe (gratyfikacje), które są przyznawane pracownikowi nie częściej niż co 5 lat,
- 2) odprawy pieniężne związane z przejściem na emeryturę lub rentę,
- 3) odprawy wypłacane pracownikom powołanym do odbycia zasadniczej służby wojskowej,
- 4) odprawy i odszkodowania oraz rekompensaty wypłacane przez zakład pracy w związku z rozwiązaniem stosunku pracy,
- 5) wartość świadczeń rzeczowych oraz ekwiwalenty wynikające z przepisów BHP, za pranie i naprawę odzieży i za przedłużone używanie odzieży lub używanie odzieży własnej, wartość ubioru służbowego, którego noszenie należy do obowiązków pracownika, lub ekwiwalent pieniężny za ten ubiór,
- 6) ekwiwalent za używane do wykonania pracy narzędzia i materiały własne pracownika,
- 7) jednorazowe odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy,
- 8) wartość świadczeń rzeczowych i bonów towarowych przyznawanych pracownikom, do wysokości nieprzekraczającej kwoty zwolnionej z podatku dochodowego od osób fizycznych, pod warunkiem, że nie można ich zamienić na pieniądze,
- 9) należności za odbycie podróży służbowych i rozłąkę do wysokości określonych w przepisach,
- 10) kwoty ekwiwalentów za używanie samochodów osobowych do celów służbowych, wypłacane do wysokości zwolnionej z podatku dochodowego od osób fizycznych,
- 11) świadczenia urlopowe wypłacane do wysokości określonej w przepisach i świadczenia wypłacane z ZFŚS, zapomogi losowe,
- 12) świadczenia wypłacane przez zakłady pracy chronionej na rehabilitację z PFRON,
- 13) składniki wynagrodzenia, do których pracownik ma prawo w okresie pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, w myśl przepisów o wynagrodzeniach, dotyczących tego okresu.

3.1.2. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku umowy zlecenia

Wraz ze zmianą postanowień art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy od 14 stycznia 2000 r.

WSZYSTKIE UMOWY ZLECENIA, UMOWY AGENCYJNE, A TAKŻE INNE UMOWY O ŚWIADCZENIE USŁUG, DO KTÓRYCH ZGODNIE Z KODEKSEM CYWILNYM STOSUJE SIĘ PRZEPISY DOTYCZĄCE ZLECENIA, BEZ WZGLĘDU NA OKRES, NA JAKI ZOSTAŁY ZAWARTE, POWODUJĄ OBOWIĄZEK UBEZPIECZENIA EMERYTALNEGO I RENTOWEGO ORAZ ZDROWOTNEGO.

Dotyczy to także umów zawartych na jeden dzień.

Umowy zlecenia i inne umowy o podobnym charakterze zawarte z uczniami szkół ponadpodstawowych oraz studentami do ukończenia 26 roku życia nie podlegają ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Umowy zlecenia zawarte z pracownikami zatrudnionymi u tego samego co zleceniodawca pracodawcy podlegają takiemu samemu obowiązkowi, jak ze stosunku pracy. W tym wypadku występuje sumowanie naliczonych podstaw i składek.

Umowy zlecenia zawarte z pracownikami zatrudnionymi na cały etat u innego pracodawcy niż zleceniodawca i zarabiającymi powyżej najniższej płacy krajowej **podlegają dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu.**

Również umowy zlecenia zawarte z emerytami i rencistami podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu, chyba że zleceniobiorcy zatrudnieni są u innego pracodawcy na pełny etat i otrzymują wynagrodzenie wyższe niż najniższe krajowe. Zleceniobiorcy podlegają ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie, natomiast ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają z tytułu umów zlecenia, które jednocześnie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu, a prace wykonywane są w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy.

Podstawą wymiaru składek jest ustalone w umowie wynagrodzenie.

3.1.3. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku umowy o dzieło

Umowa o dzieło zawarta pomiędzy pracodawcą, a własnym pracownikiem powoduje obowiązek ubezpieczeń społecznych. Natomiast jeżeli pracownik przebywa na urlopie bezpłatnym czy wychowawczym i pobiera zasiłek wychowawczy lub inny (w wysokości nie niższej niż zasiłek wychowawczy), to zawarcie umowy o dzieło nie powoduje obowiązku ubezpieczeń społecznych.

Zawarcie umowy o dzieło z zamawiającym, z którym wykonawcy nie łączy stosunek pracy, nie powoduje obowiązku ubezpieczeń społecznych.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 1 lutego 2000 r., znak U.025-9/2000, umowy o dzieło zawarte z emerytami i rencistami nie podlegają obowiązkowi ubezpieczeń społecznych.

W świetle powyższego

UMOWA O DZIEŁO ZAWARTA Z INNYM PODMIOTEM NIŻ WŁASNY PRACODAWCA NIE POWODUJE OBOWIĄZKU UBEZPIECZEŃ.

W przypadku umów o dzieło nie występuje prawo do dobrowolnych ubezpieczeń społecznych.

Podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, w przypadku umowy o dzieło zawartej z własnym pracodawcą, jest wysokość wynagrodzenia przewidziana w umowie na wykonanie dzieła. Podstawę wymiaru składek posłów i senatorów stanowi kwota uposażenia, a w przypadku stypendystów sportowych – kwota stypendium.

Podstawa naliczania składek za ubezpieczenie zdrowotne

Podstawę prawną ubezpieczenia zdrowotnego stanowi obecnie: ustawa z dnia 23 stycznia 2003 roku o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. z 2003 r. nr 45, poz. 391 zmiana nr 73 poz 660).

Ubezpieczonymi na podstawie wymienionej wyżej ustawy są osoby posiadające obywatelstwo polskie i zamieszkujące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz cudzoziemcy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy uprawniającej do podjęcia pracy, zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli:

- podlegają obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego,
- ubezpieczają się dobrowolnie.

OBOWIĄZKOWO UBEZPIECZENIU ZDROWOTNEMU PODLEGAJĄ OSOBY OBJĘTE UBEZPIECZENIEM EMERYTALNYM I RENTOWYM, W TYM M.IN. PRACOWNICY, OSOBY WYKONUJĄCE PRACĘ NA PODSTAWIE UMOWY AGENCYJNEJ, UMOWY ZLECENIA, PRACĘ NAKŁADCZĄ, CZŁONKOWIE ROLNICZYCH SPÓŁDZIELNI PRODUKCYJNYCH, SPÓŁDZIELNI KÓŁEK ROLNICZYCH, OSOBY PROWADZĄCE POZAROLNICZĄ DZIAŁALNOŚĆ.

Ubezpieczenie zdrowotne jest powszechne i obowiązkowe. Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego uważa się za spełniony po zgłoszeniu osoby podlegającej temu obowiązkowi i opłaceniu składki w terminie i na zasadach określonych ww. ustawą.

Osoby, których nie obejmuje obowiązek ubezpieczenia, a która chciałaby skorzystać z usług medycznych, muszą ubezpieczyć się dobrowolnie. Opłacenie składki powoduje wówczas również objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym członków rodziny ubezpieczonego.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne w roku 2003 wynosi 8,00% podstawy wymiaru składki. Składka ta w latach następnych będzie zwiększana o 0,25% rocznie, aż do osiągnięcia 9,00%.

Dla większości ubezpieczonych, w tym również dla osób wyżej wymienionych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób, z tym że:

- przy ustalaniu podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne pracowników nie stosuje się wyłączenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz rocznego ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe do trzydziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego,
- podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe, potrąconych przez płatników ze środków ubezpieczonego zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Ponadto w sytuacji, gdy ubezpieczony uzyskuje przychody z więcej niż jednego źródła, składkę na ubezpieczenie zdrowotne należy opłacać od wszystkich tych przychodów, dla których podstawa wymiaru składki określona jest w art. 21 ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. W przepisie tym podstawa wymiaru składki określona jest również dla osób wyżej wymienionych.

Składkę na ubezpieczenie zdrowotne opłaca osoba podlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu. Obowiązek przekazywania składek na ubezpieczenie zdrowotne za niektóre grupy ubezpieczonych spoczywa jednakże m.in. na:

- pracodawcy – za osoby pozostające w stosunku pracy lub w stosunku służbowym,
- zleceniodawcy – za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej,
- spółdzielni – za członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych.

Natomiast za osobę współpracującą z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą składkę oblicza, odprowadza i finansuje ze środków własnych osoba prowadząca pozarolniczą działalność.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne powinny być opłacane za każdy miesiąc kalendarzowy w trybie, na zasadach oraz w terminie przewidzianym dla składek na ubezpieczenia społeczne, a jeżeli do tych osób i jednostek nie stosuje się przepisów o ubezpieczeniu społecznym – w terminie do 15 dnia następnego miesiąca. Zgodnie z przepisami ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym składka na ubezpieczenie zdrowotne podlega odliczeniu w wysokości 7,75% podstawy:

- od podatku dochodowego od osób fizycznych, obliczonego według skali podatkowej określonej w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycz-

- nych (Dz.U. z 2000 r. nr 14, poz. 176 z późn. zm.) na zasadach określonych w tej ustawie,
- od zryczałtowanego podatku dochodowego opłaconego w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych i karty podatkowej na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Pozostałą część składki finansuje osoba ubezpieczona.

Zgodnie z postanowieniami ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, podatek dochodowy, obliczony zgodnie z ustaleniami art. 27 tej ustawy, tj. według skali podatkowej, w pierwszej kolejności ulega obniżeniu o kwotę składki na powszechne ubezpieczenie zdrowotne, opłaconej bezpośrednio przez podatników bądź pobranej przez płatnika zgodnie z przepisami o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.

W ciągu roku podatkowego obliczone zaliczki na podatek za dany miesiąc najpierw zmniejsza się o kwotę stanowiącą 1/12 tzw. kwoty wolnej – tj. kwoty zmniejszającej podatek, wskazanej w pierwszym przedziale skali podatkowej, która na 2004 r. wynosi 44,17 zł miesięcznie, a następnie zmniejsza się o kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne, pobranej przez płatnika zgodnie z przepisami o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.

Pracodawca jako płatnik podatku dochodowego zmniejsza obliczoną zaliczkę na podatek za dany miesiąc.

Jednakże, gdy składka na ubezpieczenie zdrowotne obliczona przez płatnika jest wyższa od zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, obliczonej przez tego płatnika zgodnie z postanowieniami ustawy o tym podatku, składkę obliczoną za poszczególne miesiące obniża się do wysokości tej zaliczki. Oznacza to, że w sytuacji, gdy kwota obliczonej składki na ubezpieczenie zdrowotne przekracza kwotę wyliczonej zaliczki na podatek dochodowy to płatnik, np. pracodawca, powinien obniżyć kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne do wysokości zaliczki i potrącić ze środków pracownika obniżoną kwotę składki.

Zasada obniżenia składki na ubezpieczenie zdrowotne do wysokości zaliczki na podatek ma zastosowanie tylko w stosunku do składki obliczonej przez płatnika, o którym mowa w art. 24 ust. 1–8 ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, tj. m.in. pracodawcę, zleceniodawcę, jednostkę wypłacającą świadczenie lub zasiłek za osobę pobierającą świadczenie socjalne lub zasiłek socjalny, urząd pracy za bezrobotnego. A zatem omawiana zasada nie ma zastosowania w stosunku do osób zobowiązanych do samodzielnego obliczania i opłacania składki – bez pośrednictwa płatnika.

Tryb wypełniania i przesyłania dokumentacji do ZUS

JEŻELI ORGANIZACJA ZATRUDNI OSOBĘ NA UMOWĘ O PRACĘ LUB UMOWĘ ZLECENIE, MA OBOWIĄZEK ZAREJESTROWANIA SIEBIE ORAZ ZATRUDNIANEJ OSOBY JAKO PŁATNIKA W ZAKŁADZIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WŁAŚCIWYM DLA MIEJSCA SIEDZIBY ORGANIZACJI.

W celu zarejestrowania organizacji jako płatnika wypełnia się następujące formularze :

- **ZUS ZPA** – zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek – osoby prawnej,
- **ZUS ZBA** – informacja o numerach rachunków bankowych płatnika,
- **ZUS ZAA** – informacja o adresach prowadzenia działalności przez płatnika.

Zgłoszenia pracownika zatrudnionego na podstawie umowy o pracę objętego ubezpieczeniami społecznymi i zdrowotnym dokonuje się na formularzu:

- **ZUS ZUA** – zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmian danych osoby ubezpieczonej.

Osobę objętą zgodnie z przepisami tylko ubezpieczeniem zdrowotnym zgłasza się na druku:

- **ZUS ZZA** – zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego/ zgłoszenie zmiany danych.

Natomiast zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego członków rodziny dokonuje się na formularzach:

- **ZUS ZCZA** – dla członków rodziny, którzy mieszkają pod tym samym adresem co ubezpieczony,
- **ZUS ZCNA** – dla członków rodziny, którzy mieszkają pod innym adresem niż ubezpieczony.

Wyrejestrowanie ubezpieczonego (lub korekty danych) z ubezpieczeń/kontynuacji ubezpieczeń należy dokonać na formularzu:

- **ZUS ZWUA** – wyrejestrowanie z ubezpieczeń/kontynuowanie ubezpieczeń,

natomiast płatnika wyrejestrowuje się na formularzu:

- **ZUS ZWPA** – wyrejestrowanie płatnika składek.

Płatnik jest zobowiązany do przekazania do ZUS co miesiąc deklaracji rozliczeniowej wraz z raportami imiennymi na formularzach:

- **ZUS DRA** – deklaracja rozliczeniowa,
- **ZUS RCA** – imienny raport miesięczny o należnych składkach i wypłaconych świadczeniach,
- **ZUS RZA** – raport imienny o należnych składkach na ubezpieczenie zdrowotne,
- **ZUS RSA** – raport imienny o wypłaconych świadczeniach i przelewach w opłacaniu składek.

Jednocześnie płatnik przekazuje ubezpieczonemu co miesiąc informacje zawarte w raportach imiennych przekazanych do ZUS w celu ich weryfikacji na druku:

- **ZUS RMUA** – raport miesięczny dla osoby ubezpieczonej.

Termin przekazania do ZUS dokumentów i składek

3.4

ZGŁOSZENIA, ZMIANY DANYCH PŁATNIKÓW I UBEZPIECZONYCH NALEŻY DOKONAĆ W TERMINIE 7 DNI OD DATY POWSTANIA OBOWIĄZKU ZGŁOSZENIA LUB ZAISTNIENIA TYCH ZMIAN. WYREJESTROWANIA PŁATNIKA I UBEZPIECZONYCH NALEŻY DOKONAĆ W TERMINIE 7 DNI OD DATY WYGAŚNIĘCIA OBOWIĄZKU.

Płatnik zobowiązany jest do opłacania składek i składania dokumentacji rozliczeniowej, nie później niż do:

- **8 dnia następnego miesiąca – dla jednostek budżetowych oraz jednostek gospodarki pozabudżetowej,**
- **12 dnia następnego miesiąca – dla osób fizycznych opłacających składkę wyłącznie za siebie,**
- **15 dnia następnego miesiąca – dla pozostałych płatników.**

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nakłada na płatników składek zatrudniających powyżej 5 osób obowiązek przekazywania dokumentacji do ZUS-u drogą elektroniczną poprzez transmisję danych w formie dokumentu elektronicznego za pomocą programu Płatnik.

Liczbę osób liczy się według stanu na koniec miesiąca poprzedzającego ten obowiązek. Natomiast **płatnicy, którzy będą rozliczać do 5 osób, mogą przekazywać rozliczenia do ZUS tak jak obecnie, na drukach ZUS wypełnionych ręcznie lub wydrukach z programu Płatnik.**

Pracownicy ZUS mają prawo odmówić przyjęcia dokumentacji sporządzonej i przekazywanej niezgodnie z tymi zasadami lub ją odesłać. Traktowane to będzie jako niezłożenie dokumentacji w ZUS.

Jednocześnie wprowadzony został obowiązek opłaty składek w formie bezgotówkowej. Z obowiązku tego zwolnione są osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej.

Nowelizacja ustawy nałożyła na płatników obowiązek składania rocznych informacji o zasiłkach, świadczeniach i wynagrodzeniach na druku IRB. Płatnicy otrzymają nowe numery identyfikacyjne płatników oznaczone jako NUSP.

Załączniki

Załącznik nr 1

Wzór rachunku wyników dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej.

RACHUNEK WYNIKÓW za rok

		Za rok ubiegły		Za rok bieżący	
A	Przychody z działalności statutowej (1+2)				
1	Składki brutto określone statutem				
2	Inne przychody określone statutem oraz dotacje i subwencje				
B	Koszty realizacji zadań statutowych				
C	Wynik na działalności statutowej (A-B) (wielkość dodatnia lub wielkość ujemna)				
D	Koszty administracyjne (1+2+3+4+5+6)				
1	Zużycie materiałów i energii				
2	Usługi obce				
3	Podatki i opłaty				
3	Wynagrodzenia oraz ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia				
4	Amortyzacja				
5	Pozostałe koszty				
E	Pozostałe przychody (niewymienione w poz. A i G)				
F	Pozostałe koszty (niewymienione w B, D i H)				
G	Przychody finansowe				
H	Koszty finansowe				
I	Wynik finansowy brutto na całokształcie działalności statutowej (C-D+E-F+G-H) – wielkość ujemna lub dodatnia				
J	Zyski i straty nadzwyczajne (1-2)				
1	Zyski nadzwyczajne (wielkość dodatnia)				
2	Straty nadzwyczajne (wielkość ujemna)				
K	Wynik finansowy ogółem (I+J) – wielkość dodatnia lub ujemna				
I.	Zysk – różnica zwiększająca przychody roku następnego (wartość dodatnia)				
II.	Strata – różnica zwiększająca koszty roku następnego (wartość ujemna)				

Sporządzono dnia.....
podpis osoby sporządzającej

Podpisy członków Zarządu

Załącznik nr 2

Wzór bilansu dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej.

Bilans za rok

Aktywa				Pasywa			
		Stan na początek roku	Stan na koniec roku			Stan na początek roku	Stan na koniec roku
A	Aktywa trwałe (I + II + III + IV + V)			A	Fundusze własne A = I + II + III		
I	Wartości niematerialne i prawne			I	Fundusz statutowy		
II	Rzeczowe aktywa trwałe			II	Fundusz z aktualizacji wyceny		
III	Należności długoterminowe			III	Wynik finansowy netto za rok obrotowy		
IV	Inwestycje długoterminowe			1	Nadwyżka przychodów nad kosztami (+)		
V	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe			2	Nadwyżka kosztów nad przychodami (-)		
B	Aktywa obrotowe (I + II + III+ IV)			B	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania (I + II + III + IV)		
I	Zapasy rzeczowych składników aktywów obrotowych			I	Zobowiązania długoterminowe z tytułu kredytów i pożyczek		
				II	Zobowiązania krótkoterminowe i fundusze specjalne		
II	Należności krótkoterminowe			1	Kredyty i pożyczki		
				2	Inne zobowiązania		
				3	Fundusze specjalne		
III	Inwestycje krótkoterminowe			III	Rezerwy na zobowiązania		
1	Środki pieniężne			IV	Rozliczenia międzyokresowe		
2	Pozostałe aktywa finansowe			1	Rozliczenia międzyokresowe przychodów		
IV	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe			2	Inne rozliczenia międzyokresowe,		
Suma aktywów (A+B)				Suma pasywów (A+B)			

Sporządzono dnia

Podpis osoby prowadzącej księgi rachunkowe

Podpisy członków Zarządu

Informacja dodatkowa
(załącznik do bilansu oraz rachunku zysków i strat)

.....
(nazwa jednostki)

za rok obrotowy

1. Charakterystyka stosowanych metod wyceny aktywów i pasywów oraz przyczyna ich zmian w stosunku do roku poprzedniego wg poszczególnych pozycji aktywów i pasywów:

- 1) wartości niematerialne i prawne wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie w:
- 2) środki trwałe wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie w:
- 3) długoterminowe aktywa finansowe wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie w:
- 4) zapasy materiałów wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie:
- 5) należności i roszczenia wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie:
- 6) krótkoterminowe aktywa finansowe wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie:
- 7) zobowiązania wyceniono na dzień bilansowy i wykazano w bilansie:
- 8)
- 9)
- 10)

2. Dane uzupełniające o aktywach i pasywach:

- 1) Zmiany w ciągu roku obrotowego wartości środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz długoterminowych aktywów trwałych:

a) środki trwałe wartość początkowa:

w zł i gr.

Wyszczególnienie wg pozycji bilansowych	Wartość początkowa na początek roku obrotowego	Zwiększenia z tytułu: - zakupów - aktualizacji - inne	Zmniejszenia wartości początkowej	Stan na koniec roku obrotowego
Środki trwałe razem:				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				
6)				

b) umorzenia środków trwałych :

w zł i gr.

Wyszczególnienie wg pozycji bilansowych (środków trwałych)	Dotychczasowe umorzenie na początek roku obrotowego	Zwiększenia umorzeń: - dotychczasowych - przejętych z zakupów - pozostałych	Zmniejszenia umorzeń środków trwałych	Stan na koniec roku obrotowego
Umorzenie środków trwałych razem:				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				
6)				

c) wartości niematerialne i prawne - wartość początkowa :

w zł i gr.

Wyszczególnienie wg pozycji bilansowych	Wartość początkowa na początek roku obrotowego	Zwiększenia z tytułu: - nowych zakupów - inne	Zmniejszenia wartości niematerialnych i prawnych	Stan na koniec roku obrotowego
Wartości niematerialne i prawne razem:				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				
6)				

d) umorzenia wartości niematerialnych i prawnych:

w zł i gr.

Wyszczególnienie wg pozycji bilansowych	Dotychczasowe umorzenie na początek roku obrotowego	Zwiększenia umorzeń	Zmniejszenia umorzeń	Stan na koniec roku obrotowego
Umorzenie wartości niematerialnych i prawnych razem:				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				
6)				

e) długoterminowe aktywa (inwestycje) finansowe: w zł i gr.

Wyszczególnienie wg pozycji bilansowych	Wartość na początek roku	Zwiększenia w ciągu roku	Zmniejszenia w ciągu roku	Stan na koniec roku obrotowego
Długoterminowe aktywa finansowe razem:				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				

2) Wartość gruntów użytkowanych wieczysto:

a) na początek roku zł b) na koniec roku zł

3) Wartość początkowa nie amortyzowanych (nie umarzanych) środków trwałych, używanych na podstawie umów:

a) na początek roku b) na koniec roku

a) najmu zł zł
 b) dzierżawy zł zł
 c) innych umów (leasingu) zł zł
 d) razem zł zł

4) Wartość zobowiązań wobec budżetu Państwa lub Gminy z tytułu uzyskania prawa własności budynków i budowli:

a) na początek roku zł b) na koniec roku zł

3. Struktura zrealizowanych przychodów wg ich źródeł, w tym wymaganych statutem:

w zł i gr.

Wyszczególnienie	Przychody za rok:			
	poprzedni		obrotowy	
	kwota	% struktury	kwota	% struktury
Przychody razem		100		100
z tego:				
1) Przychody działalności statutowej – typowe				
2) Inne przychody statutowe				
w tym:				
1) dotacje				
2) subwencje				
3) Pozostałe przychody				
4) Przychody finansowe				
5) Zyski nadzwyczajne				

4. Struktura kosztów działalności statutowej określonych statutem oraz kosztów ogólnoadministracyjnych:

w zł i gr.

Wyszczególnienie	Koszty za rok:			
	poprzedni		obrotowy	
	kwota	% struktury	kwota	% struktury
Koszty razem		100		100
z tego:				
1. Koszty realizacji poszczególnych zadań statutowych				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				
6)				
7)				
8)				
9)				
10)				
2. Koszty ogólnoadministracyjne				
z tego:				
1)				
2)				
3)				
4)				
5)				
6)				
7)				
8)				
9)				
10)				
3. Pozostałe koszty (operacyjne) działalności statutowej				
4. Koszty finansowe działalności statutowej				
5) Straty nadzwyczajne działalności statutowej				

5. Struktura funduszu statutowego z dnia założenia (powstania) Jednostki:

stan na 31.12.r. w zł i gr.

Wyszczególnienie źródeł pochodzenia – tworzenia funduszu	Kwota
Wartość funduszu statutowego razem	
z tego:	
1)	
2)	
3)	
4)	
5)	
6)	
7)	
8)	
9)	
10)	

6. Dane o źródłach zwiększenia i sposobie wykorzystania funduszu statutowego w roku obrotowym:

w zł i gr.

Wyszczególnienie	Kwota
1. Stan funduszu na początek roku:	
1. Zwiększenia funduszu w ciągu roku z tego z tytułu:	
1)	
2)	
3)	
4)	
5)	
3. Zmniejszenia funduszu w ciągu roku z tego z tytułu:	
1)	
2)	
3)	
4)	
5)	
4. Stan funduszu na koniec roku:	

7. Wykaz zobowiązań działalności statutowej zabezpieczonych na majątku jednostki:

w zł i gr.

Wyszczególnienie zobowiązań	Forma zabezpieczenia	Stan na:	
		początek roku	koniec roku
Zobowiązania działalności statutowej razem: z tego z tytułu:			
1)			
2)			
3)			

8. Wykaz zobowiązań warunkowych (w tym udzielonych przez Jednostkę gwarancji i poręczeń), związanych z działalnością statutową:

w zł i gr.

Rodzaj zobowiązań, gwarancji, poręczeń	Stan na:	
	początek roku	koniec roku
Zobowiązania warunkowe ogółem: z tego		
1)		
2)		
3)		
4)		
5)		

9. Tendencje zmian w przychodach i kosztach, w stanie składników aktywów i źródłach ich finansowania (syntetycznie opisowo z ewentualnym podaniem odpowiednich wskaźników):

.....

DYREKTOR JEDNOSTKI

.....
 (miejsce i data sporządzenia)

(pieczęć firmowa)

.....
 (imię, nazwisko – podpis)

.....
 (imię, nazwisko i podpis osoby sporządzającej)

Załącznik nr 3

Przykład wykazu kont księgi głównej Zakładowego Planu Kont dla organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej

Zakładowy Plan Kont stowarzyszenia/fundacji (wykaz kont księgi głównej) obowiązuje od dnia

Numer konta księgi głównej	numer konta szczegółowego	Nazwa konta
		<u>Zespół 0 – Aktywa trwałe</u>
010		Środki trwałe
020		Wartości niematerialne i prawne
030		Długoterminowe aktywa finansowe (inwestycje)
070		Umorzenie środków trwałych
078		Umorzenie wartości niematerialnych i prawnych
079		Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe
080		Środki trwałe w budowie
		<u>Zespół „1” – Środki pieniężne, rachunki bankowe i inne krótkoterminowe aktywa finansowe</u>
100		Kasa krajowych środków pieniężnych
101		Kasa zagranicznych środków pieniężnych
130		Rachunek bankowy Bank ul.....
131		Rachunek bankowy Bank ul.....
135		Rachunek bankowy ZFŚS
138		Kredyty bankowe
139		Rachunek bankowy lokat terminowych
140		Krótkoterminowe aktywa finansowe
148		Odpisy aktualizujące krótkoterminowe aktywa finansowe
149		Środki pieniężne w drodze
		<u>Zespół „2” – Rozrachunki i roszczenia</u>
200		Rozrachunki krajowe z dostawcami i odbiorcami
201		Rozrachunki zagraniczne z dostawcami i odbiorcami
205		Zaliczki wypłacone dostawcom i otrzymane od odbiorców
220		Rozrachunki z urzędem skarbowym
221		Rozrachunki z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych
222		Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu podatku VAT
223		Podatek VAT naliczony
224		Podatek VAT należny
225		Rozrachunki z urzędami gmin i PFRON z tytułu dotacji
230		Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń
234		Rozrachunki z pracownikami i działaczami z tytułu zaliczek
249		Pozostałe rozrachunki
290		Odpisy aktualizujące rozrachunki
		<u>Zespół „3” – Materiały i towary</u>
300		Rozliczenie zakupu
310		Materiały i towary na składzie
330		Towary na składzie
340		Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne – materiały
343		Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne – towary

Numer konta Syntetycznego	numer konta analitycznego	Nazwa konta
		<u>Zespół „4” – Koszty według rodzaju i ich rozliczenie</u>
400		Amortyzacja
401		Zużycie materiałów
402		Zużycie energii
403		Usługi obce
404		Podatki i opłaty
405		Wynagrodzenia
406		Świadczenia na rzecz pracowników i składki ZUS
407		Podróże służbowe
408		Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów
409		Pozostałe koszty
490		Rozliczenie kosztów
		<u>Zespół „5” – Koszty według typów działalności i ich rozliczenie</u>
510		Koszty działalności statutowej
	510-01	Koszty programu
	510-02	Koszty programu
530		Koszty działalności pomocniczej (socjalnej)
550		Koszty zarządu i administracji
	550-01	Koszty wynagrodzeń i narzutów na wynagrodzenia
	550-02	Koszty zużycia materiałów i energii
	550-03	Koszty amortyzacji
	550-04	Usługi obce
	550-05	Pozostałe koszty administracji
580		Rozliczenie kosztów
		<u>Zespół „6” – Produkty i rozliczenia międzyokresowe</u>
640		Rozliczenia międzyokresowe czynne kosztów
642		Rozliczenia międzyokresowe bierne kosztów
650		Pozostałe rozliczenia międzyokresowe
		<u>Zespół „7” – Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem</u>
710		Przychody działalności statutowej
	710-01	Darowizny – przychody programu.....
	710-02	Przychody programu
	710-03	Składki członkowskie
750		Przychody finansowe
751		Koszty finansowe
760		Pozostałe przychody operacyjne
	760-01	Dotacje i subwencje
761		Pozostałe koszty operacyjne
770		Zyski nadzwyczajne
771		Straty nadzwyczajne
		<u>Zespół „8” – Kapitały, fundusze, rezerwy i wynik finansowy</u>
800		Fundusz statutowy
801		Fundusz rezerwowy z aktualizacji wyceny
802		Pozostałe fundusze
820		Rozliczenie wyniku finansowego
840		Rezerwy i rozliczenia międzyokresowe przychodów
850		Fundusze specjalne
860		Wynik finansowy
870		Podatek dochodowy od osób prawnych

